ESIMESE ASTME KOHTU OTSUS (viies koda)

25. oktoober 2005 *

Kohtuasjas T-38/02,

Groupe Danone, asukoht Pariis (Prantsusmaa), esindajad: advokaadid A. Winckler ja M. Waha,

hageja,

versus

Euroopa Ühenduste Komisjon, esindajad: A. Bouquet ja W. Wils, kohtudokumentide kättetoimetamise aadress Luxembourgis,

kostja,

mille esemeks on komisjoni 5. detsembri 2001. aasta otsuse 2003/569/EÜ, mis käsitleb EÜ asutamislepingu artikli 81 kohaldamise menetlust (juhtum IV/37.614/F3 PO/Interbrew ja Alken-Maes) (EÜT 2003, L 200, lk 1), tühistamise taotlus ja teise võimalusena nimetatud otsuse artikliga 2 hagejale määratud trahvi vähendamise taotlus,

* Kohtumenetluse keel: prantsuse.

EUROOPA ÜHENDUSTE
ESIMESE ASTME KOHUS (viies koda),

koosseisus: koja esimees M. Vilaras, kohtunikud E. Martins Ribeiro ja K. Jürimäe,

kohtusekretär: ametnik J. Plingers,

arvestades kirjalikus menetluses ja 8. detsembri 2004. aasta kohtuistungil esitatut,

on teinud järgmise

otsuse

Õiguslik raamistik

1 Nõukogu 6. veebruari 1962. aasta esimeses määruses asutamislepingu artiklite [81] ja [82] rakendamise kohta (EÜT 1962, 17, lk 204) artikli 15 lõikes 2 on sätestatud:

„Komisjon võib otsusega määrata ettevõtjatele või ettevõtjate ühendustele trahvi 1000–1 000 000 [euro] või sellest suurema summa ulatuses, mis ei ületa 10% iga

rikkumises osalenud ettevõtja eelneva aasta käibest, kui need tahtlikult või hooletusest:

a) rikuvad [EÜ] asutamislepingu artikli [81] lõiget 1 või artiklit [82] või

b) rikuvad [määruse] artikli 8 lõike 1 alusel määratud kohustusi.

Trahvisummat määrates võetakse arvesse nii rikkumise raskusastet kui ka kestust."

2 Suunistes määruse nr 17 artikli 15 lõike 2 ja ESTÜ asutamislepingu artikli 65 lõike 5 kohaselt määratavate trahvide arvutamise meetodi kohta (EÜT 1998, C 9, lk 3; edaspidi „suunised") kehtestatakse nimetatud trahvide summa kindlaksmääramise meetod, mis „põhineb järgmistel eeskirjadel, kusjuures lähtutakse põhisummast, mida suurendatakse raskendavate või vähendatakse kergendavate asjaolude arvessevõtmiseks" (suuniste teine lõik). Nimetatud suuniste kohaselt „põhisumma määratakse kindlaks rikkumise raskusastme ja kestuse põhjal, mis on ainsad määruse nr 17 artikli 15 lõikes 2 osutatud kriteeriumid" (suuniste punkt 1).

3 Trahvide määramatajätmist või vähendamist kartellide puhul käsitlev komisjoni teatis (EÜT 1996, C 207, lk 4, „edaspidi „koostööteatis"), „määratleb, millistel tingimustel võib komisjoni poolt kartelli suhtes läbiviidava uurimise käigus temaga koostööd tegevaid ettevõtjaid neil muidu tasumisele kuuluvast trahvist vabastada või seda vähendada" (teatise punkt A3).

4 Koostööteatise punkt D on sõnastatud järgnevalt:

„D. Trahvisumma oluline vähendamine

1. Kui ettevõtja teeb koostööd ilma, et oleksid täidetud kõik [punktides] B ja C nimetatud tingimused, vähendatakse trahvisummat, mis oleks talle ilma koostööta määratud, 10–50% võrra.

2. Selline olukord võib esineda eelkõige, kui:

— ettevõtja esitab komisjonile enne vastuväiteteatise saatmist informatsiooni, dokumente või teisi tõendeid, mis aitavad toimunud rikkumise olemasolu kinnitada,

— ettevõtja teatab komisjonile pärast vastuväiteteatise saamist, et ta ei vaidle vastu komisjoni süüdistuste aluseks olevate faktide sisulisele õigsusele."

Vaidluse aluseks olevad asjaolud

5 Asjaolude toimumise ajal olid Interbrew NV (edaspidi „Interbrew") ja Brouwerijen Alken-Maes NV (edaspidi „Alken-Maes") vastavalt esimesel ja teisel kohal Belgia õlleturul. Alken-Maes oli tütarettevõtjaks Groupe Danone SA-le (edaspidi „hageja"), kes tegutses ka Prantsuse õlleturul teise tütarettevõtja, Brasseries Kronenbourg SA (edaspidi „Kronenbourg") kaudu. Hageja lõpetas oma tegevuse õlle valdkonnas 2000. aastal.

6 Komisjon alustas juhtumi IV/37.614/F3 uurimist, millega püüti välja selgitada võimalikud ühenduse konkurentsieeskirjade rikkumised Belgia õlletootmise sektoris.

7 Komisjon algatas 29. septembril 2000 nimetatud uurimise raames menetluse ning koostas hageja ja ettevõtjate Interbrew', Alken-Maesi, NV Brouwerij Haachti (edaspidi „Haacht") ja NV Brouwerij Martensi (edaspidi „Martens") suhtes vastuväiteteatise. Hageja suhtes algatatud menetlus ja talle saadetud vastuväiteteatis käsitlevad vaid tema oletatavat osavõttu Belgia õlleturgu puudutavas kartellikokkuleppes nimega „Interbrew/Alken-Maes".

8 Komisjon võttis 5. detsembril 2001 vastu otsuse 2003/569/EÜ, mis käsitleb EÜ artikli 81 kohaldamise menetlust (juhtum IV/37.614/F3 PO/Interbrew ja Alken-Maes) (ELT 2003, L 200, lk 1) ning puudutab hagejat ja ettevõtjaid Interbrew, Alken-Maes, Haacht ja Martens (edaspidi „vaidlustatud otsus").

9 Vaidlustatud otsuses tuvastati kaks eraldiseisvat konkurentsieeskirjade rikkumist — esiteks keeruline kokkulepete kogum ja/või kooskõlastatud tegevus Belgias müüdava

õlle valdkonnas (edaspidi „Interbrew'/Alken-Maesi kartellikokkulepe") ja teiseks kooskõlastatud tegevus turustaja kaubamärgi all müüdava õlle valdkonnas. Vaidlustatud otsuses tõdetakse, et hageja, Interbrew ja Alken-Maes osalesid esimeses ning Interbrew, Alken-Maes, Haacht ja Martens teises rikkumises.

10 Kuigi hageja oli asjaolude toimumise ajal Alken-Maesi emaettevõtja, tuvastatakse vaidlustatud otsuses üksnes üks hageja rikkumise toimepanemine. Arvestades hageja aktiivset tegevust Interbrew'/Alken-Maesi kartellikokkuleppes, võeti ta tegelikult vastutusele nii tema vastava osalemise kui ka Alken-Maesi osalemise eest nimetatud kartellis. Seevastu leidis komisjon, et hageja ei vastuta oma tütarettevõtja osalemise eest kooskõlastatud tegevuses turustaja kaubamärgi all müüdava õlle valdkonnas, võttes arvesse, et hageja ise ei olnud seotud selle kartellikokkuleppega.

11 Hagejale ette heidetud rikkumine seisneb nii tema vahetult kui ka oma tütarettevõtja Alken-Maesi kaudu osalemises keerulises kokkulepete kogumis ja/või kooskõlastatud tegevuses, mis puudutasid mittekallaletungi üldpakti, hindasid ja sooduskampaaniaid jaekaubanduses, klientide, sh nn siseriiklike klientide jagamist sektoris „hotellid, restoranid, kohvikud" (edaspidi „horeko"), horeko turul investeeringute ja reklaami piiramist, horeko sektoris ja jaekaubanduses kohaldatavat uut hinnastruktuuri ning müügiinformatsiooni vahetamist horeko sektoris ning jaekaubanduses.

12 Vaidlustatud otsuses leitakse, et kõnealune rikkumine kestis ajavahemikus 28. jaanuarist 1993 kuni 28. jaanuarini 1998.

13 Järeldades asjaolude kogumi alusel, et rikkumine on lõppenud, ei pidanud komisjon vajalikuks määruse nr 17 artikli 3 alusel nõuda asjaomastelt ettevõtjatelt rikkumise lõpetamist.

14 Samas leidis komisjon, et määruse nr 17 artikli 15 lõike 2 kohaselt tuleb Interbrew'le ja hagejale määrata trahv Interbrew'/Alken-Maesi kartellikokkuleppes osalemise eest.

15 Siinkohal märkis komisjon vaidlustatud otsuses, et kõik Interbrew'/Alken-Maesi kartellikokkuleppes osalejad panid toime tahtliku rikkumise.

16 Määratud trahvisummade arvutamisel järgis komisjon vaidlustatud otsuses suunistes ja koostööteatises sätestatud meetodit.

17 Vaidlustatud otsuse resolutiivosa on sõnastatud järgmiselt:

„Artikkel 1

[Interbrew], [Alken-Maes] ja [hageja] rikkusid [EÜ] artikli 81 lõiget 1, osaledes keerulises kokkulepete kogumis ja/või kooskõlastatud tegevuses, mis puudutasid mittekallaletungi üldpakti, hindasid ja sooduskampaaniaid jaekaubanduses, klientuuri jagamist horeko sektoris (sisaldades „klassikalist" horekot ning siseriiklikke kliente), horeko turul investeeringute ja reklaami piiramist, horeko sektoris ja jaekaubanduses kohaldatavat uut hinnastruktuuri ning müügiinformatsiooni vahetamist horeko sektoris ning jaekaubanduses, ning seda ajavahemikus 28. jaanuarist 1993 kuni 28. jaanuarini 1998.

Artikkel 2

[Interbrew'le] ja [hagejale] määratakse artiklis 1 tuvastatud rikkumiste eest järgmised trahvid:

a) [Interbrew'le]: trahv 45,675 miljonit eurot;

b) [hagejale]: trahv 44,043 miljonit eurot.

[...]"

Menetlus ja poolte nõuded

18 Esimese Astme Kohtusse 22. veebruaril 2002 saabunud hagiavaldusega esitas hageja käesoleva hagi.

19 Ettekandja-kohtuniku ettekande põhjal otsustas Esimese Astme Kohus (viies koda) alustada suulise menetluse. Esimese Astme Kohus tegi oma kodukorra artikli 64 alusel pooltele ettepaneku esitada teatavaid dokumente ja vastata kirjalikele küsimustele. Pooled täitsid need nõuded tähtajaks.

20 Hageja taotles Esimese Astme Kohtult oma 30. novembri 2004. aasta kirjaga esiteks võtta toimikusse komisjoni 29. septembri 2004. aasta otsus, mis käsitleb EÜ asutamislepingu artikli 81 kohaldamise menetlust (asi COMP/C.37750/B2 — Brasseries Kronenbourg, Brasseries Heineken), teatavaks tehtud numbri all C (2004) 3597 lõplik (edaspidi „Kronenbourg/Heinekeni otsus"), ning teiseks tegi kodukorra artikli 64 lõikes 4 sätestatud menetluse korraldamise meetmete raames komisjonile ettepaneku esitada enne kohtuistungit või kohtuistungil tulemused tema uurimise kohta, mis puudutab Interbrew' turgu valitseva seisundi võimalikku kuritarvitamist Belgia õlleturul.

21 Esimese Astme Kohus võttis 3. detsembri 2004. aasta otsusega esiteks eespool nimetatud kirja toimikusse ning teatas komisjonile, et viimasel on õigus esitada oma seisukohad hageja taotluse kohta Kronenbourg/Heinekeni otsuse toimikusse võtmise suhtes. Teiseks lükkas Esimese Astme Kohus tagasi menetlust korraldava meetme taotluse, viidates asjaolule, et komisjon on esitanud tulemused oma uurimise kohta, mis puudutab Interbrew' turgu valitseva seisundi võimalikku kuritarvitamist Belgia õlleturul.

22 Poolte kohtukõned ja vastused Esimese Astme Kohtu suulistele küsimustele kuulati ära 8. detsembri 2004. aasta avalikul kohtuistungil. Komisjon kinnitas kohtuistungil, et ta ei vaidle vastu hageja taotlusele võtta kohtutoimikusse Kronenbourg/Heinekeni otsus, mida ka Esimese Astme Kohus oma otsusega tegi.

23 Hageja palub Esimese Astme Kohtul:

— tühistada vaidlustatud otsus EÜ artikli 230 alusel ja teise võimalusena vähendada nimetatud otsuse artiklis 2 määratud trahvi EÜ artikli 229 alusel;

— mõista kohtukulud välja komisjonilt.

24 Komisjon palub Esimese Astme Kohtul:

— jätta hagi rahuldamata;

— mõista kohtukulud välja hagejalt.

Õiguslik käsitlus

25 Oma hagi toetuseks esitab hageja kaheksa väidet. Esimesena esitatud kaks väidet puudutavad vaidlustatud otsuse tühistamist ning põhinevad kaitseõiguse ja hea halduse põhimõtte rikkumisel (esimene väide) ning põhjendamiskohustuse rikkumisel (teine väide). Teise võimalusena välja toodud kuus muud väidet puudutavad määratud trahvi summa vähendamist. Need põhinevad vastavalt trahvi põhisumma kindlaksmääramiseks rikkumise raskusastme vääral hindamisel, rikkudes proportsionaalsuse, võrdse kohtlemise ning *ne bis in idem* põhimõtteid (kolmas väide), rikkumise kestuse vääral hindamisel (neljas väide), Interbrew' suhtes piirangu kohaldamisel arvesse võetud raskendava asjaolu põhjendamatusel (viies väide), hageja suhtes korduvuse raskendava asjaoluna põhjendamatul arvestamisel (kuues väide), kohaldamisele kuuluvate kergendavate asjaolude ebapiisaval arvestamisel (seitsmes väide) ja hageja koostöö ulatuse ning koostööteatise vääral hindamisel, mis rikub võrdse kohtlemise põhimõtet (kaheksas väide).

A — *Nõuded, mis puudutavad vaidlustatud otsuse tühistamist*

1. *Väide, mis põhineb kaitseõiguse ja hea halduse põhimõtete rikkumisel*

26 Väide koosneb kolmest osast. Esimeses osas väidab hageja, et tal ei olnud võimalik uurida konteksti, milles komisjon koostas hageja suhtes süüdistava tõendina kasutatud dokumendi. Teises osas märgib hageja, et komisjon ei tutvustanud talle enne vaidlustatud otsuse tegemist asjaolusid, mida võeti arvesse trahvi arvutamisel. Lõpuks, kolmandas osas väidab hageja, et komisjoni ja Interbrew' koosolekute dokumenteerimata jätmine ning komisjoni keeldumine hagejale teatada Interbrew' esitatud vastusest vastuväiteteatisele ei kujuta endast mitte ainult kaitseõiguse, vaid ka hea halduse põhimõtte rikkumist.

a) Väite esimene osa, mis põhineb asjaolul, et hagejal ei olnud võimalik uurida konteksti, milles komisjoni koostas hagejale etteheidete tegemiseks kasutatud dokumendi

Poolte argumendid

27 Hageja leiab, et vaidlustatud otsus tuleb tühistada põhjusel, et tal ei olnud võimalik selgitada ja vaielda vastu selle dokumendi väljavõttele, mille koopia sai algselt komisjon ettevõtjalt Heineken NV (edaspidi „Heineken") Madalmaades läbiviidud seotud uurimise käigus (edaspidi „Heinekeni dokument"). Komisjon viitas sellele dokumendile vaidlustatud otsuse 55. põhjenduses, et toetada järeldust, mille kohaselt hageja piiras Interbrew' tegevust, ähvardades viimast Prantsuse turul

vastumeetmetega, et sundida teda laiendama kartelli ulatusala. Selle järelduse toetuseks arvesse võetud teised asjaolud, mida mainiti vaidlustatud otsuse 54. põhjenduses, piirdusid Interbrew' ühepoolsete avaldustega.

28 Hageja möönab, et Heinekeni dokumendile viidati vastuväiteteatises ning et ta tutvus sellega toimikuga tutvumise käigus. Komisjon piirdus vaidlustatud otsuses Heinekeni dokumendi saamise koha ja asjaolude märkimisega, pidades seda dokumenti autentseks ilma muude formaalsusteta, ega andnud hagejale võimalust uurida konteksti, milles dokument koostati.

29 Kuna sellele dokumendile eelnenud või järgnenud asutusesisesed kirjad või teated ei kuulunud toimikusse, siis puudus hagejal neile seega juurdepääs. Mitte ühtegi selle dokumendiga seotud tõendit, mida oli võimalik koguda uurimise käigus Madalmaades, ei lisatud toimikusse, vaatamata hageja esitatud sellekohasele taotlusele. Heinekeni ja Interbrew' võimalikud selgitused, mida enam ei lisatud toimikusse, puudutavad nimetatud dokumendi tähendust. Peale selle ei sisaldanud komisjoni ja Heinekeni kirjavahetus Heinekeni dokumendi konfidentsiaalsuse kohta, mille komisjon edastas, mingisugust täiendavat informatsiooni ega ka tõendanud, et komisjonil endal olid vajalikud materjalid selle dokumendi tõlgendamiseks.

30 Hageja esitab selle kohta kaks alternatiivset etteheidet. Kas need tõlgendamise materjalid olid olemas, kuid neid ei olnud toimikusse lisatud, ning toimikule juurdepääs oli piiratud, rikkudes kaitseõigust, või neid materjale ei olnud olemas ning komisjon pidi tulenevalt oma kohustusest uurida ka õigustavaid asjaolusid kontrollima Heinekeni dokumendis sisalduva informatsiooni õigsust, püüdmaks teada saada dokumendi koostamise konteksti.

31 Hageja leiab, et igal juhul oleks ta teadmisega Heinekeni dokumendi koostaja isiku ja koostamise konteksti kohta suutnud viia haldusmenetluse teistsuguse tulemuseni, kuna ta oleks vastava võimaluse olemasolul saanud tõendada nimetatud dokumendi ehtsuse või tõelevastavuse puudumist. Sel juhul ei oleks Interbrew' isiklikud avaldused olnud piisavad, et tõendada tema tegevuse väidetavat piiramist. Seega on Esimese Astme Kohtu praktikast tulenevalt rikutud kaitseõigust (Esimese Astme Kohtu 15. märtsi 2000. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-25/95, T-26/95, T-30/95–T-32/95, T-34/95–T-39/95, T-42/95–T-46/95, T-48/95, T-50/95–T-65/95, T-68/95–T-71/95, T-87/95, T-88/95, T-103/95–T-104/95: Cimenteries CBR jt *v.* komisjon, edaspidi „Tsemendi kohtuotsus", EKL 2000, lk II-491, punkt 247).

32 Komisjon märgib, et hagejal oli juurdepääs Heinekeni dokumendile, mille „kontekstist" võis ta täielikult aru saada, ning et lisaks ei ole hageja haldusmenetluse käigus mitte kunagi viidanud kaitseõiguse rikkumisele. Igal juhul ei ole Heinekeni dokument ainus tõend, mis kinnitab hageja poolt Interbrew' suhtes tehtud ähvardusi.

Esimese Astme Kohtu hinnang

33 Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt on konkurentsiasjades toimikule juurdepääsu eesmärgiks võimaldada vastuväiteteatise adressaatidel tutvuda komisjoni toimikus asuvate tõenditega, et adressaadid saaksid nende tõendite alusel avaldada tõhusalt arvamust vastuväiteteatises sisalduvate komisjoni seisukohtade suhtes (vt Esimese Astme Kohtu 30. septembri 2003. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-191/98 ja T-212/98–T-214/98: Atlantic Container Line jt *v.* komisjon, EKL 2003, lk II-3275, punkt 334 ja viidatud kohtupraktika). Toimikule juurdepääs kuulub ka menetluslike tagatiste hulka, mille eesmärgiks on tagada kaitseõigus ning iseäranis garanteerida õiguse olla ära kuulatud tõhus teostamine (vt eespool viidatud kohtuotsus Atlantic Container Line jt *v.* komisjon, punkt 334 ja viidatud kohtupraktika).

34 Komisjonil on seega kohustus teha kättesaadavaks EÜ artikli 81 lõike 1 kohaldamise menetlusega seotud ettevõtjatele kõik süüdistavad ja õigustavad dokumendid, mida komisjon kogus uurimise käigus, v.a teiste ettevõtjate ärisaladusi sisaldavad dokumendid, institutsioonisisesed dokumendid ja muu konfidentsiaalne informatsioon (vt eespool punktis 33 viidatud kohtuotsus Atlantic Container Line jt *v.* komisjon, punkt 335 ja viidatud kohtupraktika).

35 Kui osutub tõeseks, et komisjon tugines vaidlustatud otsuses süüdistavatele dokumentidele, mida ei ole uurimistoimikus ning millest ei teatatud hagejale, tuleb nimetatud dokumendid tõenditena kõrvale jätta (vt selle kohta Euroopa Kohtu 25. oktoobri 1983. aasta otsus kohtuasjas 107/82: AEG *v.* komisjon, EKL 1983, lk 3151, punktid 24–30; eespool punktis 31 viidatud Tsemendi kohtuotsus, punkt 382 ja eespool punktis 33 viidatud kohtuotsus Atlantic Container Line jt *v.* komisjon, punkt 338).

36 Dokumentide osas, mis võivad sisaldada õigustavaid andmeid, tuleb märkida, et kui need dokumendid asuvad komisjoni uurimistoimikus, siis kaitseõiguse rikkumise võimalik tuvastamine ei sõltu sellest, kuidas asjaomane ettevõtja käitus haldusmenetluse käigus, ega küsimusest, kas see ettevõtja oli kohustatud nõudma, et komisjon võimaldaks talle juurdepääsu tema toimikule või teeks talle kättesaadavaks määratud dokumendid (Esimese Astme Kohtu 29. juuni 1995. aasta otsus kohtuasjas T-30/91: Solvay *v.* komisjon, EKL 1995, lk II-1775, punkt 96 ja eespool punktis 33 viidatud kohtuotsus Atlantic Container Line jt *v.* komisjon, punkt 340).

37 Seevastu on hageja kohustatud nende dokumentide osas, mis võivad sisaldada õigustavaid andmeid ja mis ei asu komisjoni uurimistoimikus, sõnaselgelt taotlema institutsioonilt juurdepääsu võimaldamist, sest jättes selle taotluse haldusmenetluse käigus esitamata, kaotatakse selle tulemusel õigus esitada lõpliku otsuse peale võimalik tühistamishagi (eespool punktis 31 viidatud Tsemendi kohtuotsus, punkt 383 ja eespool punktis 33 viidatud kohtuotsus Atlantic Container Line jt *v.* komisjon, punkt 340).

38 Nende põhimõtete alusel tuleb uurida hageja etteheidete põhjendatust.

39 Esmalt tuleb märkida, et puudub igasugune vaidlus selle üle, et Heinekeni dokument sattus algselt komisjoni valdusesse viimase poolt määruse nr 17 artikli 14 lõike 3 alusel Heinekeni äriruumides Madalmaades 22. ja 23. märtsil 2000 läbiviidud kontrolli käigus käesolevast asjast eraldiseisva asja kontekstis. Seejärel, 14. aprillil 2000 nõudis komisjon käesoleva asjaga seotud haldusmenetluse käigus informatsiooninõude teel vastavalt määruse nr 17 artiklile 11 Heinekenilt dokumendi uue koopia esitamist, mis lisati toimikusse.

40 Samuti tuleb märkida, et hageja möönab, et Heinekeni dokumendile viidati vastuväiteteatises ning et ta tutvus selle dokumendiga haldusmenetluse käigus toimikuga tutvumisel. Seega võis hageja konkreetselt selle dokumendi osas tegelikult teostada oma õigust olla ära kuulatud.

41 Hageja väidab siiski, et tal puudus juurdepääs võimalikele asutusesisestele kirjadele või teadetele, mis võisid eelneda Heinekeni dokumendi koostamisele või sellele järgneda ning võisid sisaldada õigustavaid asjaolusid.

42 Arvesse ei saa võtta hageja esitatud etteheidet, mille kohaselt komisjon keeldus hagejat teavitamast sellistest komisjoni valduses olevatest asutusesisestest kirjadest või teadetest. Siiski tuleb märkida, et tulenevalt kohtupraktikast saaks hageja tugineda kaitseõiguse rikkumisele vaid siis, kui ta oleks komisjonilt haldusmenetluse käigus sõnaselgelt taotlenud kõnealustele dokumentidele juurdepääsu võimaldamist (vt eespool punkt 37).

43 Hageja ei ole siiski ühtegi sellist taotlust esitanud. Esiteks piirdus hageja oma vastuses vastuväiteteatisele Heinekeni dokumendi sisu osas kinnitusega, et „selle dokumendi tõendusväärtus näib kahtlane [ning et] [ü]kski asjaolu [vastuväiteteatises] või dokumendis ei võimalda [hagejal] tuvastada selle koostajat või uurida selle konteksti". Sellist kinnitust ei saa käsitleda sõnaselge taotlusena kõnealustele asutusesisestele kirjadele või teadetele juurdepääsu võimaldamiseks. Kohtuistungil Esimese Astme Kohtu selle kohta esitatud küsimusele vastates kinnitas hageja muu hulgas, et haldusmenetluse käigus tema esitatud taotlus toimikuga tutvumiseks oli üldise iseloomuga. Teiseks piirdub hageja oma 24. ja 28. jaanuari 2002. aasta kirjas sellega, et sõnastab toimikuga tutvumise teise taotluse väga üldsõnaliselt ning ilma ühegi otsese viiteta kõnealustele dokumentidele, kusjuures see taotlus esitati igal juhul pärast haldusmenetluse lõppu.

44 Mis puutub hageja etteheidet, et juhul, kui komisjoni valduses ei olnud ühtegi sellist sisekirja ega -teadet, mis eelnesid või järgnesid Heinekeni dokumendi koostamisele, ja ta jättis kontrollimata nimetatud dokumendi õigsuse, rikkus komisjon oma kohustust olla erapooletu, siis tuleb märkida, et see etteheide ei puuduta kaitseõiguse küsimust. Tegelikult taotleb hageja, et tuleb võtta seisukoht, kas komisjon on piisavalt selgitanud, mida ta tahtis Heinekeni dokumendiga tõendada, ning kas — kuna nimetatud dokument oli vajalik selle tõendi esitamisel — tema käsitletud küsimused on piisavalt tõendatud. Hageja seab siiski kahtluse alla Heinekeni dokumendi tõendusliku iseloomu, mis on aga asjakohatu küsimus, uurides käesolevat väidet, mis tuleneb kaitseõiguse rikkumisest (vt selle kohta Esimese Astme Kohtu 29. juuni 1995. aasta otsus kohtuasjas T-37/91: ICI *v.* komisjon, EKL 1995, lk II-1901, punkt 72), mida analüüsitakse allpool punktides 260, 261, 271–273 ja 284–290.

45 Seega tuleb väite esimene osa lükata tagasi.

b) Väite teine osa, mis põhineb asjaolul, et komisjon ei tutvustanud hagejale enne vaidlustatud otsuse tegemist asjaolusid, mida võeti arvesse trahvi arvutamisel

Poolte argumendid

46 Hageja viitab kaitseõiguse rikkumisele, mis põhineb faktil, et komisjon ei võimaldanud kordagi hagejal komisjoni trahvisumma määramisel aluseks võetud asjaoludega tutvuda ega neid kommenteerida. Komisjon piirdus vastuväiteteatises mõnerealise kokkuvõttega suunistes soovitatud meetodist ning miski nimetatud teatises ei võimaldanud hagejal ette näha eriti ebasoodsat kohtlemist, mida komisjon tema suhtes kavandas, ja sellest tulenevat ebavõrdset kohtlemist, võrreldes Interbrew'ga.

47 Vastuväiteteatises puudusid iseäranis asjaolud, millest ta oleks võinud järeldada, et komisjon kavatses tema puhul arvesse võtta korduvust, samas kui seda raskendavat asjaolu võetakse komisjoni otsuste tegemise praktikas arvesse üksnes üksikutel juhtudel. Nii mõistis komisjon 2001. aasta jooksul mitmel juhul süüdi korduva rikkumise toime pannud ettevõtjaid, ilma et ta oleks nendele ettevõtjatele trahvi kindlaksmääramise käigus siiski sellele raskendavale asjaolule viidanud. Nõnda oli see ettevõtja F. Hoffmann-La Roche AG suhtes (edaspidi „Hoffmann-La Roche") komisjoni 21. novembri 2001. aasta otsuses 2003/2/EÜ, mis käsitleb EÜ asutamislepingu artikli 81 ja EMP lepingu artikli 53 kohaldamise menetlust (juhtum COMP/E-1/37.512 — Vitamiinid) (ELT 2003, L 6, lk 1, edaspidi „Vitamiinide otsus") ja komisjoni 5. detsembri 2001. aasta otsuses 2002/742/EÜ, mis käsitleb EÜ asutamislepingu artikli 81 ja EMP lepingu artikli 53 kohaldamise menetlust (juhtum COMP/E-1/36.604 — Sidrunhape) (EÜT 2002, L 239, lk 18, edaspidi „Sidrunhappe otsus"), samuti ettevõtja Stora Kopparbergs Bergslags AB (edaspidi „Stora") — kuigi otsuse adressaat teise nime all — suhtes asjas, mis oli aluseks komisjoni 20. detsembri 2001. aasta otsusele 2004/337/EÜ, mis käsitleb EÜ asutamislepingu artikli 81 ja EMP lepingu artikli 53 kohaldamise menetlust

(juhtum COMP/E-1/36.212 — Isekopeeruv paber) (EÜT 2004, L 115, lk 1, edaspidi „Isekopeeruva paberi otsus") või ettevõtja Volkswagen AG (edaspidi „Volkswagen") suhtes komisjoni 29. juuni 2001. aasta otsuses 2001/711/EÜ, mis käsitleb EÜ asutamislepingu artikli 81 kohaldamise menetlust (juhtum COMP/F-2/36.693 — Volkswagen) (EÜT 2001, L 262, lk 14, edaspidi „II Volkswageni otsus"). Samas ei ole see kohtlemise erinevus õigustatud.

48 Sellise näitaja arvesse võtmata jätmine on eriti kahjustav seetõttu, et asjas, mis oli aluseks komisjoni 20. juuni 2001. aasta otsusele 2002/405/EÜ, mis käsitleb EÜ asutamislepingu artikli 81 kohaldamise menetlust (juhtum COMP/E-2/36.041/PO — Michelin) (EÜT 2002, L 143, lk 1, edaspidi „II Michelini otsus"), kus komisjon võttis raskendava asjaoluna samuti arvesse korduvust, oli kõnealusel ettevõtjal võimaldatud esitada oma argumendid selle küsimuse kohta enne otsuse tegemist.

49 Komisjon väidab, et tal on trahvisumma kindlaksmääramisel kaalutlusõigus ning et ta nimetas vastuväiteteatises kõik need asjaolud, mida ta kavatses võtta arvesse sel eesmärgil ning mis on nõutavad põhjendamiskohustuse alusel. Lisaks ei olnud komisjonil kohustust teatada oma kavatsusest võtta raskendava asjaoluna arvesse korduvust. Igal juhul ei saanud hagejale olla teadmata see, et suunistes mainitakse sõnaselgelt korduvust raskendava asjaoluna, ega ka see, et tema puhul oli rikkumine juba kaks korda tuvastatud.

Esimese Astme Kohtu hinnang

50 Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt täidab komisjon oma kohustust kinni pidada ettevõtjate õigusest olla ära kuulatud niipea, kui komisjon märgib vastuväiteteatises sõnaselgelt, et ta asub uurima, kas asjaomastele ettevõtjatele võib trahve määrata, ja mainib peamised faktilised ja õiguslikud asjaolud, mis võivad trahvi kaasa tuua, nagu

väidetava rikkumise raskusaste ja kestus ning asjaolu, et rikkumine pandi toime tahtlikult või hooletusest. Nii käitudes annab komisjon neile ettevõtjatele piisavalt asjaolusid enda kaitsmiseks mitte üksnes rikkumise tuvastamise, vaid ka neile trahvi määramise asjaolu vastu (Euroopa Kohtu 7. juuni 1983. aasta otsus liidetud kohtuasjades 100/80–103/80: Musique diffusion française jt *v.* komisjon, EKL 1983, lk 1825, punkt 21 ja Esimese Astme Kohtu 20. märtsi 2002. aasta otsus kohtuasjas T-31/99: ABB Asea Brown Boveri *v* komisjon, EKL 2002, lk II-1881, punkt 78).

51 Trahvisummade kindlaksmääramisel on asjaomaste ettevõtjate kaitseõigus tagatud võimalusega esitada komisjonile märkusi rikkumise kestuse, raskusastme ja konkurentsivastase laadi ettenähtavuse kohta. Lisaks sellele on trahvisumma kindlaksmääramise puhul ettevõtjatel täiendavaks tagatiseks see, et Esimese Astme Kohtul on täielik pädevus läbi vaadata otsused ning tühistada või vähendada trahvi määruse nr 17 artikli 17 alusel (Esimese Astme Kohtu 6. oktoobri 1994. aasta otsus kohtuasjas T-83/91: Tetra Pak *v.* komisjon, EKL 1994, lk II-755, punkt 235 ja selle kohta eespool punktis 50 viidatud kohtuotsus ABB Asea Brown Boveri *v.* komisjon, punkt 79).

52 Käesolevas asjas tuleb esiteks märkida, et komisjon viitas vastuväiteteatise punktis 213 etteheidetavaid asjaolusid silmas pidades oma kavatsusele määrata trahve adressaatidest ettevõtjatele, sh hagejale. Komisjon lisas vastuväiteteatise punktis 214, et määratavate trahvisummade kindlaksmääramiseks peab ta arvesse võtma kõiki käesoleva asjaga seotud asjaolusid, eelkõige rikkumise raskusastet ja kestust. Lisaks sellele viitas komisjon selle teatise punktis 216, et vastuväiteteatises toodud asjaolude hulgast võttis ta eelkõige arvesse asjaolu, et viidatud kartellid kujutavad endast EÜ artikli 81 lõike 1 tahtlikku rikkumist.

53 Komisjon viitas samuti samas punktis 216, et vastuväiteteatises kirjeldatud turgude jagamise ja hindade kindlaksmääramise kokkulepped kujutavad oma iseloomu

poolest EÜ artikli 81 lõike 1 kõige raskemat rikkumist. Komisjon täpsustas vastuväiteteatise punktis 215, et ta võttis rikkumise raskusastme hindamisel arvesse rikkumise iseloomu, rikkumise tegelikku mõju turule, kui seda saab mõõta, ja asjakohase geograafilise turu suurust. Lisaks sellele märkis komisjon nimetatud teatise punktis 216, et iga rikkumisest osa võtnud ettevõtja rolli kindlaksmääramisel võttis komisjon muuhulgas arvesse igaühe täidetud rolli viidatud salakokkulepetes ning igaühe rikkumises osalemise kestust.

54 Komisjon täpsustas samuti vastuväiteteatise punktis 217, et igale ettevõtjale määratud trahvi summa peegeldas võimalikke raskendavaid või kergendavaid asjaolusid ning et komisjon kohaldas vastava põhjuse olemasolul koostööteatist. Lõpuks viitas komisjon punktile 218, millega ta kavatses määrata sellise suurusega trahvisumma, millel oleks piisavalt hoiatav mõju.

55 Eeltoodust tuleneb, et kooskõlas eelpool nimetatud kohtupraktikaga viitas komisjon oma vastuväiteteatises (punktid 213–218) otseselt iseenda kavatsusele määrata trahve adressaatidest ettevõtjatele ning märkis ära peamised faktilised ja õiguslikud asjaolud, mida ta pidi arvesse võtma hagejale määratava trahvi summa kindlaksmääramisel, millega on selles osas hageja õigusest olla ära kuulatud kinni peetud.

56 Teiseks tuleb täpsemalt hageja suhtes arvesse võetud korduvuse raskendava asjaolu osas märkida, et esiteks toovad suunised raskendava asjaolu näitena esile sama ettevõtja samaliigilise rikkumise korduvuse ning teiseks viitas komisjon vastuväiteteatises, et ta võttis arvesse iga ettevõtja isiklikku rolli salakokkulepetes ning et trahvisumma peegeldas võimalikke raskendavaid või kergendavaid asjaolusid. Seega pidi hageja tähele panema, et komisjon võttis arvesse seda raskendavat asjaolu, jõudes järeldusele, et kohaldamistingimused olid täidetud.

57 Kolmandaks tuleb täpsemalt hageja argumendi osas, mille kohaselt koheldi hagejat diskrimineerivalt võrreldes teiste korduva rikkumise toimepannud ettevõtjatega, kelle suhtes seda raskendavat asjaolu ei võetud arvesse, rõhutada, et ainuüksi asjaolu, et komisjon ei lugenud oma varasemas otsuste tegemise praktikas trahvisumma kindlaksmääramisel teatavaid elemente raskendavateks asjaoludeks, ei tähenda veel, et ta peaks sama hinnangu andma hilisemas otsuses (vt analoogia alusel eelkõige Esimese Astme Kohtu 17. detsembri 1991. aasta otsus kohtuasjas T-7/89: Hercules Chemicals *v.* komisjon, EKL 1991, lk II-1711, punkt 357; 14. mai 1998. aasta otsus kohtuasjas T-347/94: Mayr-Melnhof *v.* komisjon, EKL 1998, lk II-1751, punkt 368, ja 20. märtsi 2002. aasta otsus kohtuasjas T-23/99: LR AF 1998 *v.* komisjon, EKL 2002, lk II-1705, punktid 234 ja 337). Teiseks, nagu tuleneb eespool punktis 56 toodud põhjendustest, ei tähenda ettevõtjale teise asja raames antud võimalus avaldada arvamust kavatsuse kohta tuvastada tema suhtes korduvus seda, et komisjonil oleks kohustus tegutseda sel viisil kõikide juhtumite puhul, ega ka seda, et sellise võimaluse puudumisel on hagejal täielikult takistatud teostada oma õigust olla ära kuulatud.

58 Neil asjaoludel tuleb väite teine osa tagasi lükata.

c) Väite kolmas osa, mis põhineb komisjoni ja Interbrew' vahel peetud koosolekute dokumenteerimata jätmisel ning komisjoni keeldumisel teatada hagejale Interbrew' esitatud vastusest vastuväiteteatisele

Poolte argumendid

59 Hageja väidab, et esiteks ei sisalda ei vastuväiteteatis ega vaidlustatud otsus täpseid andmeid, mis võimaldaksid hagejal hinnata vaidlustatud otsuse 34. põhjenduses nimetatud ning komisjoni esindajate ja Interbrew' esindajate koosolekute sisu ja tähendust. Enne vaidlustatud otsuse tegemist ei olnud käesoleval juhul mitte ühtegi

nende koosolekute protokolli esitatud hagejale tutvumiseks ega ka lisatud komisjoni toimikusse. Teiseks, keeldudes 7. veebruari 2002. aasta kirjaga võimaldamast hagejal tutvuda Interbrew' vastusega vastuväiteteatisele, rikkus komisjon hageja kaitseõigust ning hea halduse põhimõtet.

60 Esiteks leiab hageja, et tal ei olnud võimalik kontrollida ja vajaduse korral vaielda vastu Interbrew' võimalikele avaldustele eespool nimetatud koosolekute käigus, millel oleks võinud olla oluline mõju komisjoni hinnangule asjaomaste asjaolude ja uurimisaluste ettevõtjate koostöö kohta.

61 Selle küsimuse kohta väidab hageja eelkõige, et komisjonil oli Interbrew' suhtes üldiselt heatahtlik hoiak, mis vastandus hageja karmi kohtlemisega. Seega võib Interbrew' turgu valitsevale seisundile, mis oli siiski uurimise esemeks, menetluse käigus viitamata jätmist selgitada kõnealuste mitteametlike koosolekute valguses. Lisaks sellele ei kinnita toimik vaidlustatud otsuses mainitud 9. detsembri 1999. aasta telefonivestlust L. B. (Alken-Maes) ja A. B. (Interbrew) vahel. Sama kehtib Interbrew's 5. mail 1994 toimunud sisekoosoleku sisu suhtes, mille käigus Interbrew' Chief Executive Officer (edaspidi „CEO") (M.), st tema kõrgeim juhataja paljastas stsenaariumi, mis väidetavalt vastas hageja nõudele, mille kohaselt kohustus Interbrew 500 000 hektoliitrit õlut Alken-Maesile üle kandma.

62 Teiseks väidab hageja, et tal ei olnud võimalik tutvuda Interbrew' esitatud vastusega vastuväiteteatisele, kuna komisjon keeldus juurdepääsu võimaldamisest. Tegelikult taotles hageja sõnaselgelt 24. ja 28. jaanuari 2002. aasta kirjaga komisjonilt toimikule uut juurdepääsu, eelkõige juurdepääsu Interbrew' esitatud vastusele vastuväiteteatise peale, millest komisjon keeldus 7. veebruari 2002. aasta kirjaga.

63 Komisjon väidab, et hageja oli teadlik mitteametlikest koosolekutest ning et ta ei nõudnud haldusmenetluse käigus kordagi juurdepääsu nende koosolekute võimalikele aruannetele, mida antud juhul ei olnud olemas ning mis oleksid igal juhul kasutud olnud. Kõik vaidlustatud otsuses sisalduvad faktilised asjaolud rajanevad dokumentidel, mis sisalduvad toimikus, millele juurdepääsu olemasolu ei ole hageja kunagi vaidlustanud. Mis puutub Euroopa Parlamendi ja nõukogu 30. mai 2001. aasta määruse (EÜ) nr 1049/2001 üldsuse juurdepääsu kohta Euroopa Parlamendi, nõukogu ja komisjoni dokumentidele (EÜT L 145, lk 43; ELT eriväljaanne 01/03, lk 331) alusel esitatud dokumentidele juurdepääsu taotlusesse, siis see võeti tagasi.

Esimese Astme Kohtu hinnang

64 Esmalt tuleb pooltega peetud mitteametlike koosolekute osas märkida, et ei hageja ega komisjon ei vaidlusta oma kirjalikult esitatud dokumentides asjaolu, et selliste koosolekute kohta ei koostatud aruandeid. Esimese väite käesoleva osaga, mis puudutab neid koosolekuid, väidetakse, et konkurentsiasjades toimikule juurdepääsu õiguse järgimine komisjoni poolt kohustab teda selliseid aruandeid koostama ja pooltele kättesaadavaks tegema.

65 Selles suhtes tuleb meenutada, et eespool punktides 33 ja 34 tsiteeritud kohtupraktika kohaselt on konkurentsiasjades toimikule juurdepääsu õiguse eesmärk võimaldada vastuväiteteatise adressaatidel tutvuda komisjoni toimikus sisalduvate tõenditega, et saaks tõhusalt teostada õigust olla ära kuulatud. Komisjon on seega kohustatud tegema asjaomastele ettevõtjatele kättesaadavaks kõik uurimise käigus kogutud süüdistavad või õigustavad dokumendid, välja arvatud teiste ettevõtjate ärisaladused, komisjoni sisedokumendid ja muu konfidentsiaalne informatsioon.

66 Lisaks tuleneb kohtupraktikast, et komisjonil ei ole seevastu mingit üldist kohustust koostada aruandeid arutelude kohta, mis tal on toimunud teiste pooltega nendega peetud koosolekutel asutamislepingu konkurentsieeskirjade kohaldamise raames (vt selle kohta eespool punktis 33 viidatud kohtuotsus Atlantic Container Line jt *v.* komisjon, punkt 351).

67 Niisuguse kohustuse puudumine ei ole siiski selline, mis võtaks komisjonilt kohustused, mis tal lasuvad toimikule juurdepääsu valdkonnas. Tegelikult ei tohi lubada, et kolmandate isikutega suulise suhtlemise praktika kasutamine kahjustaks kaitseõigust. Kui komisjon otsustab oma otsuses kasutada süüdistavat teavet, mille teine pool on suuliselt edastanud, peab ta selle asjaomasele ettevõtjale kättesaadavaks tegema, et viimati mainitu saaks tõhusalt avaldada oma arvamust järelduste kohta, milleni komisjon on selle teabe põhjal jõudnud. Vastaval juhul peab komisjon selleks koostama kirjaliku dokumendi, mis on mõeldud tema toimikusse lisamiseks (vt selle kohta eespool punktis 33 viidatud kohtuotsus Atlantic Container Line jt *v.* komisjon, punkt 352).

68 Käesolevas asjas tuleb sedastada, et peale kahe konkreetse argumendi seisnevad hageja argumendid üldises kinnitamises kõigepealt, et mitteametlikud koosolekud võisid oluliselt mõjutada asjaolude ja uurimisaluste ettevõtjate koostöö hindamist, seejärel, et komisjonil oli Interbrew' suhtes menetluse vältel üldiselt heatahtlik hoiak, mis vastandus hageja karmusega, millega vaidlustatud otsus hagejat kohtles, ja lõpuks, et kuigi ametlikel koosolekutel edastatud teave oli kasulik Interbrew'le, ei saanud see mõjutada hageja olukorda.

69 Need üldised argumendid, mis ei täpsusta, millises osas rajaneb vaidlustatud otsuses komisjoni poolt aluseks võetud süüdistav teave mitteametlikel koosolekutel edastatud teabel, ei ole sellised, mis tõendaksid kaitseõiguse rikkumise olemasolu, mida tuleb uurida vastavalt iga juhtumi spetsiifilistele asjaoludele (vt selle kohta eespool punktis 36 viidatud kohtuotsus Solvay *v.* komisjon, punkt 60). Nagu eespool punktis 33 mainitud, on konkurentsiasjades toimikule juurdepääsu õigus antud üksnes selleks, et võimaldada asjaomastel ettevõtjatel avaldada tõhusalt oma

arvamust järelduste kohta, milleni komisjon on vastuväiteteatises jõudnud. Seega, kuna hageja ei toonud esile — peale kahe konkreetse väite, mida uuritakse allpool — ühtki vastuväiteteatises ning hiljem vaidlustatud otsuses aluseks võetud etteheidet, mis oleks rajanenud mitteametlikel koosolekutel suuliselt edastatud teabel, millele tal ei oleks olnud juurdepääsu, ei saa ta selles küsimuses komisjonile kaitseõiguse rikkumist ette heita (vt selle kohta eespool punktis 33 viidatud kohtuotsus Atlantic Container Line jt *v.* komisjon, punktid 353–354).

70 Mis puudutab eespool viidatud kahte konkreetset argumenti, mille kohaselt võivad vaidlustatud otsuses sisalduvad viited 9. detsembri 1996. aasta telefonivestlusele ja 5. mai 1994. aasta sisekoosoleku sisule pärineda üksnes mitteametlikelt koosolekutelt, siis tuleb uurida, kas kõnealused asjaolud tuginevad toimikus sisalduvale täpsele teabele.

71 Mis puudutab kõigepealt 9. detsembri 1996. aasta telefonivestlust, mida on mainitud vaidlustatud otsuse 91. põhjenduses, siis tuleb sedastada, et vastuväiteteatise punktis 93 on märgitud, et „19. septembril toimunud koosoleku järel pidas L. B. (Alken-Maes) 9. detsembril 1996 telefonivestluse A. B.-ga (Interbrew)". Sellele lausele on lisatud 116. joonealune märkus, milles märgitakse: „Alken-Maesi 7. märtsi 2000. aasta kiri ja selle lisad 42 ja 44 ([komisjoni toimiku leheküljed] 7884, 8513 ja 8528–8530), mis sisaldavad viiteid järgmistele dokumentidele: Alken-Maesi juures läbiviidud uurimine, dokument AvW19 ([komisjoni toimiku leheküljed] 150–153) ja dokument MV17 ([komisjoni toimiku leheküljed] 532–541)". Samad viited sisalduvad vaidlustatud otsuse 123. joonealuses märkuses, mis vastab 91. põhjendusele.

72 Vastuses Esimese Astme Kohtu kirjalikule küsimusele, millega paluti komisjonil täpsustada dokumente, mille alusel ta järeldas, et L. B. (Alken-Maes) ja A. B.

(Interbrew) vaheline Interbrew' hindade teemaline telefonivestlus leidis aset 9. detsembril 1996, vastas komisjon, et ta jõudis sellele järeldusele komisjoni toimiku lehekülje 8513 alusel, mis kujutab endast Alken-Maesi 7. märtsi 2000. aasta kirja komisjonile lisa 42 viimast lehekülge.

73 Selle dokumendi, mis seisneb L. B. (Alken-Maes) käsikirjalistes märkmetes, analüüsist tuleneb, et kuigi ühtegi 9. detsembril 1996 peetud telefonikõnet ei ole seal mainitud, võib sellest dokumendist leida seevastu mitu algsele versioonile hiljem nähtavalt juurde lisatud tähelepanekut, mis kujutavad endast ilmselt vastust algselt Interbrew' hinnatingimuste kohta sõnastatud küsimustele. Nendest tähelepanekutest kolm sisaldavad kuupäeva „(9/12/96)" ja nende hulgast kaks lühendit „IB" (Interbrew), üks sisaldab lisaks nimetähti A. B. (Interbrew).

74 Seega tuleb järeldada esiteks, et 9. detsembril 1996 Interbrew' ja Alken-Maesi vahelist suhtlemist Alken-Maesi hinnatingimuste kohta oli siiski mainitud vastuväiteteatises ning et komisjoni viidatud suhtlemise olemasolu kinnitas dokument, mis asus toimikus ja oli hagejale kättesaadav, kuna hageja endine tütarettevõtja Alken-Maes oli ise selle komisjonile esitanud. Küsimusel, kas suhtlemine toimus telefoni teel või mitte, puudub õiguse olla ära kuulatud teostamise seisukohast tähtsus, kuna olgugi et on kahetsusväärne, et komisjoni kinnitus selles punktis on toetuseta, saab hageja kasutada õigust olla ära kuulatud tulenevalt suhtlemise toimumisest ning käesoleval juhul selle sisust, mitte aga tulenevalt sellest, kas suhtlemine toimus telefoni teel või mitte, kuna see küsimus ei mõjuta selle õigusvastase või õiguspärase laadi kindlaksmääramist.

75 Edasi tuleb vaidlustatud otsuse 53. põhjenduses sisalduva kinnituse — nimelt paljastas Interbrew CEO 5. mai 1994. aasta sisekoosolekul „stsenaariumi", mis „vastas Danone/Kronenbourgi nõudele", mille kohaselt kohustus Interbrew 500 000 hektoliitrit õlut Alken-Maesile üle kandma — osas sedastada, et vastuväiteteatise punkt 55 viitab, et „Interbrew's toimunud sisekoosolekul paljastas [M.] järgmise

stsenaariumi, mis vastas Danone/Kronenbourgi nõudele. Interbrew kohustus 500 000 hektoliitrit Alken-Maesile üle kandma (täpsemalt jaekaubanduses) ja et kui „Interbrew ei nõustu selle nõudmisega, hävitavad nad Heinekeni kaasosalusel Interbrew France ning ründavad Belgia Interbrew'd väga madalate hindadega". Järgnev punkt 56 täpsustab, et „Kronenbourgi stsenaariumi uuriti Interbrew 5. mai 1994. aasta sisekoosolekul". Vastuväiteteatise punkti 55 35. ja 36. joonealune märkus viitavad Interbrew' 28. veebruari 2000. aasta kirjale ja selle lisale 18 (komisjoni toimiku lk 7683). Samad viited dokumentidele asuvad vaidlustatud otsuse 53. põhjenduses.

76 Selles suhtes tuleb märkida, et Interbrew' 28. veebruari 2000. aasta kirja lisa 18, mis kujutab endast Interbrew' M. C. avaldust, sisaldab nimetatud avalduse teisel leheküljel järgnevat lõiku:

„[M.] meenutas koos meiega sisekoosolekul (5. mail 1994) stsenaariumi, mida nõudis Kronenbourg. Sisuliselt pressis KRO välja, et ITW kannaks üle 500 000 [hektoliitrit] AM-ile (eelkõige „Food'is"). Vastasel juhul hävitavad nad Heinekeni kaasosalusel ITW-France'i ja nad ründavad ITW-Belgiat väga madalate hindadega."

77 Seega tuleb sedastada, et vaidlustatud otsuse 53. põhjenduses ning vastuväiteteatise punktides 55 ja 56 sisalduv kinnitus vastab sisuliselt Interbrew' kirjalikult esitatud sellise informatsiooni sisule, mis asub toimikus ja oli hagejale sellisena kättesaadav. Hageja ei saa siiski toetuda asjaolule, et vaidlustatud otsuse 53. põhjenduses sisalduva kinnituse osas ei saa ta tõhusalt teostada oma õigust olla ära kuulatud.

78 Eelnevast tuleneb esiteks, et Interbrew'ga peetud mitteametlikelt koosolekutelt väidetavalt pärinevad kinnitused asuvad vastuväiteteatises, ja teiseks, et igal juhul on nende kinnituste aluseks osas, mis puudutab nende vajalikkust, et tõendada EÜ artikli 81 lõike 1 rikkumist, sellised dokumendid, millele hagejal oli juurdepääs. Seega tuleb järeldada, et hagejal oli võimalik tõhusalt arvamust avaldada nende kinnituste kohta ning et järgiti tema õigust olla ära kuulatud.

79 Teiseks, mis puudutab argumenti, et pärast seda, kui hageja tutvus 5. oktoobril 2002 toimikuga, ei võimaldatud hagejale tema kaitseõigust rikkudes juurdepääsu toimikusse lisatud dokumentidele, nimelt Interbrew' vastusele vastuväiteteatisele, mis oleks võinud sisaldada õigustavaid andmeid, on piisav märkida, et toimiku lisadokumentidega tutvumise taotlus esitati 24. ja 28. jaanuari 2002. aasta kirjadega pärast haldusmenetluse lõppu. Haldusmenetluse käigus sellise taotluse esitamata jätmisel kaotatakse selles küsimuses õigus esitada edaspidi tühistamishagi (vt selle kohta eespool punktis 31 viidatud Tsemendi kohtuotsus, punkt 383). Seega tuleb see argument tagasi lükata.

80 Mis puutub määruse nr 1049/2001 alusel 4. märtsil 2002 esitatud dokumentidele juurdepääsu taotlusesse, siis on piisav sedastada, et nimetatud määruse artikli 7 lõige 2 sätestab, et „[o]salise või täieliku keeldumise korral võib taotleja 15 tööpäeva jooksul institutsiooni vastuse saamisest arvates teha kordustaotluse, milles palub institutsioonil oma seisukoht läbi vaadata". Hageja esitatud dokumentidele juurdepääsu taotlusele soovitud käigu andmisest komisjoni 26. märtsi 2002. aasta keeldumise tagajärjel tuleb sedastada, et hageja ei esitanud ettenähtud tähtaja jooksul kordustaotlust ja nii nagu ta kinnitas kohtuistungil Esimese Astme Kohtu küsimusele vastates, võttis hageja oma taotluse 4. märtsil 2002 tagasi.

81 Sellest järeldub, et väite kolmas osa ning järelikult esimene väide tervikuna tuleb tagasi lükata.

2. *Väide, mis rajaneb põhjendamiskohustuse rikkumisel*

a) Poolte argumendid

82 Hageja väidab, et vaidlustatud otsust on ebapiisavalt põhjendatud, kuna esiteks puudub sealt asjassepuutuvate lepingute mõiste, mis on vajalik ja konkurentsivastase tegevuse igasugusele hindamisele eelnev tingimus, ja teiseks piirdub otsus trahvisumma arvutamisel lihtsa viitega suunistele, viitamata temale määratud trahvi summa kindlaksmääramisel kasutatud kriteeriumide täpsele tähendusele.

83 Esiteks on hageja sõnul vaidlustatud otsust ebapiisavalt põhjendatud, kuna vastupidi Esimese Astme Kohtu praktikas tunnustatud nõudele (Esimese Astme Kohtu 10. märtsi 1992. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-68/89, T-77/89 ja T-78/89: SIV jt *v.* komisjon, „Lehtklaas", EKL 1992, lk II-1403, punkt 159) ei ole otsus käesolevas asjas rajatud asjassepuutuva turu vastavale mõistele, vaid üksnes „Belgia õlleturu" olemasolu sedastamisele. Komisjon tegi vea, kui jättis analüüsimata kõnealuse turu või kõnealuste turgude täpse geograafilise ulatuse ning erinevate õlletoodete võimaliku asendamise. Asjaolu, et komisjon vahetas kostja vastuses väljendi „Belgia õllesektor" väljendiga „Belgia õlleturg", ei lükka ümber hageja vastuväidet, et käesolevas asjas oli turu määratlemine rikkumise määratlemisest lahutamatu. Mainitud geograafilised turud, st Belgia ja Prantsuse turg olid vaidlustatud otsuses määratletud ebapiisavalt dokumenteeritud viisil.

84 Lisaks sellele oli komisjon hageja arvates arvestanud Prantsuse turuga seotud asjaolusid, ilma et nende tähenduse analüüsimist selle turu spetsiifiliste tunnus-

joonte valguses oleks peetud vajalikuks. Komisjon tugineb iseäranis argumendile, mis puudutab väidetavalt hageja Prantsuse turul Interbrew'le tehtud ähvardust, samas kui sellise konkurentsi piirava tegevuse olemasolu saab tuvastada üksnes õigesti määratletud turul teatava võimsuse tuvastamise korral.

85 Käesoleval juhul oli mõnel vaidlustatud otsuse esemeks oleva rikkumise tuvastamise toetuseks kasutatud faktil, sh 11. mai 1994. aasta koosolek, 6. juuli 1994. aasta telefonivestlus ja 17. aprilli 1997. aasta koosolek, komisjoni arvates Belgiast laiem ese. Lisaks olid Prantsusmaa ja Belgia omavaheline sõltuvus ja nendes kahes riigis toimunud tegevuse sarnasus komisjoni meelest rikkumise olulised elemendid, eriti mis puudutab väidetavat ähvardust.

86 Hageja leiab, et selles osas kaldus komisjoni otsustus käsitleda samalaadseid tegevusi eraldiseisvalt kõrvale tema tavapärasest praktikast, mis seisneb erinevate õigusvastaste tegude tuvastamises ühes otsuses, kui need tegevused on omavahel seotud seeläbi, et kartellikokkuleppe pooled on samad, kartellikokkuleppe mehhanismid on erinevates maades sarnased või erinevad territooriumid või kaubad on omavahel sõltuvuses (vt näiteks komisjoni 10. jaanuari 1996. aasta otsus 96/478/EÜ, mis käsitleb EÜ asutamislepingu artikli 85 kohaldamise menetlust (IV/34.279/F3 — ADALAT) (EÜT L 201, punkt 1, edaspidi „ADALAT-i otsus") ja Vitamiinide ning Isekopeeruva paberi otsused).

87 Hageja arvates paneb otsustus võtta vastu otsust teda õiguslikult ebakindlasse olukorda ja selle tagajärjena on komisjonil lähtesummade ja võimalike koefitsentide korduva kohaldamise kaudu võimalik kunstlikult paisutada trahvide kogusummat, mis määratakse asjaolude teatava kogumi suhtes, ilma et kõnealustel ettevõtjatel oleks võimalik aru saada, mille poolest on tegevused eraldiseisvad ning mis põhjustel kujutavad nad eraldiseisvaid rikkumisi.

88 Teiseks on hageja sõnul vaidlustatud otsust ebapiisavalt põhjendatud samuti trahvi summa arvutamise osas. Sisaldades vaidlustatud otsuse 294. põhjenduses lihtsat viidet suunistes määratletud meetodile, samal ajal kui suunised „peaksid tagama komisjoni otsuste läbipaistvuse ja erapooletuse nii ettevõtjate kui ka Euroopa Ühenduste Kohtu silmis", ei ole komisjon täitnud tal lasuvat põhjendamiskohustust ning on rikkunud õiguskindluse põhimõtet.

89 Trahvisumma põhjendamine põhineb meetodil, mis seisneb selles, et võttes aluseks numbrilise lähtepunkti ning tehes sellesse parandusi, on oluline, et komisjon täpsustaks piisavalt üksikasjalikult trahvisumma arvutamisel kasutatavate kriteeriumide tähendust, et jõuda põhjendamiskohustuse eesmärgi täitmiseni, st võimaldada hagejal oma õiguste kaitseks hinnata trahvi summa määramise vastavust ning õiguspärasust, Esimese Astme Kohtul ja Euroopa Kohtul teostada kontrolli ning kõikidel huvitatud isikutel saada teada, kuidas komisjon kohaldab EÜ asutamislepingut.

90 Kuigi komisjon ei pidanud oluliseks aritmeetilist valemit, ei viita hageja sõnul käesolevas asjas vaidlustatud otsus määratud trahvi arvutamisele ega selle summa kindlaksmääramiseks mõeldud kummagi kriteeriumi täpsele tähendusele. Erinevalt tegutsemisviisile, mida järgitakse kartelli valdkonnas tehtud teistes otsustes nagu Vitamiinide ja Isekopeeruva paberi otsused, ei ole 25 miljoni euro suuruse kindla summa suvaline määramine ega trahvisumma hoiatava mõju uurimise ulatus, millele viidatakse vaidlustatud otsuse 305. põhjenduses, põhjendatud mõõdetavate kriteeriumidega. Asjassepuutuva turu vastava mõiste puudumine viitab samuti trahvi summa arvutamise ebapiisavale põhjendamisele, kuna suuniste kohaselt on lähtesumma valik seotud selliste asjaoludega nagu kõnealuse geograafilise turu suurus, kartelli mõju sellele turule ning käive turul.

91 Täpsemalt oli komisjon hageja sõnul kohaldanud hageja suhtes arvesse võetud kahe raskendava asjaolu, st Interbrew' suhtes piirangu kohaldamise ning korduvuse alusel ainult ühekordset trahvi suurendavat 50-protsendilist protsendimäära, viitamata mõlema arvesse võetud raskendava asjaolu vastavale ulatusele. Trahvi summa arvutamisel kasutatud erinevate kriteeriumide vastavat tähtsust puudutava täpsustuse puudumine ei võimalda hagejal hinnata, mil määral tuleks määratud trahvi vähendada.

92 Hageja arvates on selline selgete ja asjassepuutuvate elementide puudumine veelgi enam andestamatu, kuna komisjon tunnistab trahvisumma arvutamist puudutavate sisenõupidamiste ja -arutelude tarbeks tema teenistuste koostatud dokumentide olemasolu ja kuna need dokumendid ei olnud kättesaadavad. Selline asjaolu annab mõista, et komisjon võttis vaidlustatud otsuses arvesse muid elemente kui need, mis olid talle kättesaadavad, ilma et ta neid siiski oleks vaidlustatud otsuses maininud.

93 Hageja väidab täpsemalt, et komisjon ei ole piisavalt põhjendanud, miks hageja suhtes võeti korduvust arvesse raskendava asjaoluna. Selline põhjendamata jätmine on hagejat eriliselt kahjustav, kuna komisjon ei suurenda süstemaatiliselt trahvisummat korduvuse alusel, vaid jätab oma otsustuspraktikas mulje kahtlustest selle osas, millised peaksid olema tema roll ja tähtsus trahvisumma kindlaksmääramisel, kusjuures suuniste vastuvõtmine ei ole olnud piisav sellest tuleneva ebakindluse kõrvaldamiseks.

94 Komisjon vaidleb hageja argumentidele vastu.

b) Esimese Astme Kohtu hinnang

95 Hagide puhul, mis on esitatud komisjoni otsuste peale, millega määratakse ettevõtjatele trahve konkurentsieeskirjade rikkumise eest, tuleneb Esimese Astme Kohtu pädevus kahest alusest. Esiteks on kohus EÜ artikli 230 alusel pädev kontrollima nende seaduslikkust. Selle käigus peab ta muu hulgas kontrollima EÜ artiklis 253 ette nähtud põhjendamiskohustuse järgimist, mille rikkumine viib otsuse tühistamiseni. Teiseks on Esimese Astme Kohus pädev talle EÜ artikliga 229 ja määruse nr 17 artikliga 17 antud täieliku pädevuse raames hindama trahvisummade kohasust. Viimati nimetatud hindamine võib õigustada täiendava teabe, mille mainimist vaidlustatud otsuses ei ole sellisena EÜ artiklis 253 sätestatud põhjendamiskohustuse alusel nõutud, esitamist ja arvesse võtmist (Euroopa Kohtu 16. novembri 2000. aasta otsus kohtuasjas C-248/98 P: KNP BT *v.* komisjon, EKL 2000, lk I-9641, punktid 38–40 ja Esimese Astme Kohtu 9. juuli 2003. aasta otsus kohtuasjas T-220/00: Cheil Jedang *v.* komisjon,EKL 2003, lk II-2473, punkt 215).

96 Mis puudutab põhjendamiskohustuse täitmise kontrollimist, siis väljakujunenud kohtupraktika kohaselt peavad EÜ artikliga 253 nõutud põhjendustest selgelt ja üheselt selguma akti andnud institutsiooni arutluskäik, mis võimaldab huvitatud isikutel võetud meetme põhjuseid mõista ja pädeval kohtuasutusel järelevalvet teostada. Põhjendamisnõuet tuleb hinnata koostoimes asjaoludega, nimelt akti sisu, esitatud põhjenduste olemuse ja huviga, mis võib olla akti adressaatidel või teistel otseselt ja isiklikult aktiga seotud isikutel selgituste saamiseks. Ei ole nõutud, et põhjendused täpsustaksid kõiki faktilisi ja õiguslikke asjaolusid, kuna otsuse põhjenduste vastavust EÜ artikli 253 nõuetele tuleb hinnata mitte ainult selle sõnastust, vaid ka konteksti ja asjaomase valdkonna õiguslikku regulatsiooni silmas pidades (Euroopa Kohtu 13. märtsi 1985. aasta otsus liidetud kohtuasjades 296/82 ja 318/82: Madalmaad ja Leeuwarder Papierwarenfabriek *v.* komisjon, EKL 1985, lk 809, punkt 19; 29. veebruari 1996. aasta otsus kohtuasjas C-56/93: Belgia *v.* komisjon, EKL 1996, lk I-723, punkt 86; ja 2. aprilli 1998. aasta otsus kohtuasjas C-367/95 P: komisjon *v.* Sytraval ja Brink's France, EKL 1998, lk I-1719, punkt 63, ja eespool punktis 95 viidatud kohtuotsus Cheil Jedang *v.* komisjon, punkt 216).

97 Ühenduse konkurentsieeskirjade rikkumise eest määratud trahvi põhjendamise kohustuse ulatuse osas tuleb esiteks meenutada, et see tuleb kindlaks määrata määruse nr 17 artikli 15 lõike 2 teise lõigu sätete alusel, mille kohaselt „[t]rahvisummat määrates võetakse arvesse nii rikkumise raskusastet kui ka kestust". Niisiis on põhjendamiskohustust puudutava olulise vorminõude tingimused täidetud, kui komisjon märgib oma otsuses hindamise alused, mis võimaldasid tal mõõta rikkumise raskusastet ja kestust (Euroopa Kohtu 16. novembri 2000. aasta otsus kohtuasjas C-291/98 P: Sarrió *v.* komisjon, EKL 2000, lk I-9991, punkt 73 ja 15. oktoobri 2002. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P–C-252/99 P ja C-254/99 P: Limburgse Vinyl Maatschappij jt *v.* komisjon, EKL 2002, lk I-8375, punkt 463). Teiseks sisaldavad suunised ja koostööteatis hindamise alustele viitavaid eeskirju, millega komisjon peab rikkumise raskusastme ja kestuse mõõtmisel arvestama (eespool punktis 95 viidatud kohtuotsus Cheil Jedang *v.* komisjon, punkt 217). Sellisel juhul on põhjendamiskohustust puudutava olulise vorminõude tingimused täidetud, kui komisjon märgib oma otsuses hindamise alused, millega ta suuniseid ja vastaval juhul koostööteatist kohaldades arvestas ning mis võimaldasid tal trahvisumma väljaarvutamiseks mõõta rikkumise raskusastet ja kestust (eespool punktis 95 viidatud kohtuotsus Cheil Jedang *v.* komisjon, punkt 218).

98 Antud juhul on komisjon need nõuded täitnud.

99 Esiteks tuleb argumendi osas, et komisjon ei määratlenud eelnevalt asjassepuutuvat turgu, sedastada, et komisjonil puudusid käesolevas asjas igasugused kohustused piiritleda kõnealune turg. Tegelikult tuleneb kohtupraktikast, et EÜ artikli 81 lõike 1 rakendamise raames tuleb otsustada, kas kokkulepe võib kahjustada liikmesriikidevahelist kaubandust ning kas selle eesmärk on takistada, piirata või moonutada konkurentsi toimimist ühisturul, mida tuleb määratleda asjaomase turuna (Esimese Astme Kohtu 21. veebruari 1995. aasta otsus kohtuasjas T-29/92: SPO jt *v.* komisjon, EKL 1995, lk II-289, punkt 74; eespool punktis 31 viidatud Tsemendi kohtuotsus, punkt 1093 ja 6. juuli 2000. aasta otsus kohtuasjas T-62/98: Volkswagen *v.* komisjon, EKL 2000, lk II-2707, punkt 230). Järelikult kehtib EÜ artikli 81 lõike 1 alusel tehtud otsuse puhul komisjonile kohustus piiritleda asjaomane turg vaid siis, kui

piiritlemata jätmisel ei ole võimalik otsustada, kas kokkulepe, ettevõtjate ühenduse otsus või asjaomane kooskõlastatud tegevus võib mõjutada liikmesriikidevahelist kaubandust ning kas selle eesmärgiks on takistada, piirata või moonutada konkurentsi toimimist ühisturul (Esimese Astme Kohtu 15. septembri 1998. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-374/94, T-375/94, T-384/94 ja T-388/94: European Night Services jt *v.* komisjon, EKL 1988, lk II-3141, punktid 93–95 ja 105, ja eespool viidatud kohtuotsus Volkswagen *v.* komisjon, punkt 230). Hageja ei ole vastu vaielnud, et kokkulepped või asjaomased kooskõlastatud tegevused ei mõjutanud liikmesriikidevahelist kaubandust ning et nende eesmärgiks oli piirata või moonutada konkurentsi toimimist ühisturul. Järelikult ei nõua komisjoni EÜ artikli 81 kohaldamine käesolevas asjas asjassepuutuva turu eelnevat mõistet, mistõttu ei ole selles küsimuses tuvastatud ühtegi põhjendamiskohustuse rikkumist.

100 Samadel põhjustel ei pea suuniste kohaldamise eesmärgil komisjoni tehtud sedastusele hageja tehtud ähvardusest, kuigi see peab EÜ artikli 253 nõuetele vastamiseks selgelt ja üheselt väljendama järgitava arutluskäigu, eelnema mööda-pääsmatult kõnealuse turu piiritlemine. Hageja vastupidine väide tuleb seega tagasi lükata.

101 Sama kehtib geograafilise turu ulatuse arvesse võtmise arutluskäigu kohta. Hageja arvamuse kohta, et turu siseriikliku iseloomu ebapiisav põhjendamine võimaldab komisjonil põhjendamatult arvesse võtta eraldiseisvate rikkumiste asjaolu, mille tagajärjel suurenevad hagejale määratud trahvisummad, tuleb märkida, et see väide põhineb pelgalt oletustel, kuna seda ei kinnita mitte ükski tõend. Seega tuleb see argument tagasi lükata.

102 Teiseks on etteheite osas, mis rajaneb trahvisumma arvutamise ebapiisaval põhjendamisel, vajalik märkida, et komisjon esitas vaidlustatud otsuse 296.–328. põhjenduses asjaolud, mida ta arvestas iga asjaomase ettevõtja trahvide summa arvutamisel. Vaidlustatud otsuse eespool mainitud põhjendustest tuleneb, et komisjon esitas selgelt ja üksikasjalikult oma järgitud arutluskäigu, mis võimaldab seega hagejal mõista hindamise aluseid, mida võeti arvesse trahvi summa arvutamise eesmärgil rikkumise raskuse ja kestuse mõõtmisel, ning võimaldab Esimese Astme Kohtul teostada järelevalvet. Seega tuleb järeldada, et vaidlustatud otsuses on täidetud EÜ artikli 253 alusel komisjonil lasuv põhjendamiskohustus.

103 Seega tuleb käesolev väide ja seetõttu ka kõik vaidlustatud otsuse tühistamiseks esitatud nõuded tagasi lükata.

B — *Teise võimalusena esitatud nõuded, mis puudutavad määratud trahvi summa vähendamist*

104 Hageja esitab kuus väidet, mis viitavad määratud trahvi summa vähendamisele. Väited puudutavad vastavalt, trahvi lähtesumma määramiseks läbiviidud rikkumise raskusastme ekslikku hindamist, rikkudes proportsionaalsuse, võrdse kohtlemise ning *ne bis in idem* põhimõtteid, rikkumise kestuse ekslikku hindamist, Interbrew' suhtes piirangu kohaldamisel arvesse võetud raskendava asjaolu põhjendamatust, hageja suhtes korduvuse kui raskendava asjaolu põhjendamatut arvestamist, kohaldamisele kuuluvate kergendavate asjaolude ebapiisavat arvestamist ja lõpuks hageja koostöö ulatuse ning koostööteatise väära hindamist, mis rikub võrdse kohtlemise põhimõtet.

1. *Väide, mis põhineb trahvi lähtesumma määramiseks läbiviidud rikkumise raskusastme ekslikul hindamisel, rikkudes proportsionaalsuse, võrdse kohtlemise ning* ne bis in idem *põhimõtteid*

a) Poolte argumendid

Hageja argumendid

105 Hageja vaidleb vastu selle konkreetse lähtesumma põhjendatusele, mille on komisjon määranud vastavalt rikkumise raskusastmele nelja üksteisele järgneva argumendi alusel, st et rikkudes suuniseid ning ühenduse õiguse teatavaid üldprintsiipe, on komisjon hinnanud vääralt esiteks rikkumise raskusastet, teiseks hageja tegelikku majanduslikku suutlikkust põhjustada olulist kahju teistele turuosalistele, eriti tarbijatele, kolmandaks trahvi piisavalt hoiatava laadi tagamise taset ja neljandaks sellise asjaolu arvestamist, mille kohaselt oli hagejal õigus- ja majandusalaseid teadmisi ning infrastruktuure, mis võimaldasid tal paremini hinnata oma tegevuse õigusvastasust ja sellest tulenevaid tagajärgi konkurentsiõiguses.

106 Hageja leiab, et võttes arvesse eelkõige kartellikokkuleppega seotud kauba väga piiratud kvantitatiivset tähtsust võrreldes kogutarbimise mahuga Euroopa Liidus, selle kartellikokkuleppe väga piiratud geograafilist suurust ning viidatud kauba väga tagasihoidlikku käivet, ei oleks hagejat puudutav lähtesumma tohtinud igal juhul ületada kaheksat miljonit eurot.

— Rikkumise raskusastme hindamine: võrdse kohtlemise ja proportsionaalsuse põhimõtete rikkumine

107 Mis puudutab komisjoni hinnangut rikkumise raskusastmele suuniste punkti 1 A esimese lõike tähenduses, siis hageja ei vaidle vastu vaidlustatud otsuse 297. põhjenduses viidatud rikkumise iseloomulikele tunnustele, mida ta koos Alken-Maesiga omaks võttis ning millest ta koos Alken-Maesiga komisjoni teavitas, vaid üksnes ulatusele, mille komisjon omistas asjaolude kogumile, mida mainitakse vaidlustatud otsuses rikkumise raskusastmele ning sellest tuleneva väga raske rikkumise lõplikule kvalifikatsioonile pühendatud osas. Hageja leiab, et sellisena kvalifitseerides — kuigi komisjon ei ole kunagi kvalifitseerinud võrreldavaid rikkumisi väga rasketeks — on komisjon rikkunud võrdse kohtlemise põhimõtet, käsitledes võrreldavaid olukordi erinevalt (eespool punktis 57 viidatud kohtuotsus Hercules Chemicals *v.* komisjon, punkt 295).

108 Hageja väidab esmalt, et kuigi komisjon tugines suunistes viidatud rikkumiste raskusastme kindlaksmääramise meetodile, ei ole komisjon uurinud küsimust, mis puudutab kõnealuse kartellikokkuleppe tegelikku mõju turule.

109 Edasi väidab hageja, et komisjoni järeldus rikkumise väga raske laadi kohta on vastuolus nii näidetega, millele ta viitas suunistes, kui ka suunistele järgnenud otsustamispraktikaga. Väga rasketeks liigitatakse üldjuhul selliseid kartellikokkuleppeid, mis on organiseeritud, isegi institutsionaliseeritud, mis sisaldavad kõrgetasemelisi kontrolli-, organisatsiooni- ja järelevalvemehhanisme — mis ei ole mahult võrreldav käesolevas asjas etteheidetud tegevusega — ning mis tegutsevad ülemaailmselt või mitmes suures liikmesriigis, kusjuures kõige piiratum territoorium, mida väga raskeks peetud rikkumised on puudutanud, hõlmas ühenduse

suurematest liikmesriikidest nelja (komisjoni 8. detsembri 1999. aasta otsus 2003/382/EÜ EÜ asutamislepingu artikli 81 kohaldamise menetluse kohta (juhtum IV/E-1/35.860-B — õmblusteta terastorud) (EÜT 2003, L 140, lk 1, edaspidi „Õmblusteta terastorude otsus")).

110 Hageja leiab esiteks, et arvestades rikkumise vähest formaalset laadi, oleks rikkumine tulnud liigitada raskeks ning mitte väga raskeks eriti seetõttu, et komisjon liigitas rasketeks sellised rikkumised, mille keerukuse määr oli võrdne vähemalt käesolevas asjas viidatud rikkumise määraga (komisjoni 11. detsembri 2001. aasta otsus 2003/25/EÜ, mis käsitleb EÜ asutamislepingu artikli 81 kohaldamise menetlust — juhtum COMP/E-1/37.919 (varem 37.391) — Panga teenustasud eurotsooni vääringute ümberarvestamiseks — Saksamaa (EÜT 2003, L 15, lk 1, edaspidi „Saksa pankade otsus"); komisjoni 9. detsembri 1998. aasta otsus 1999/271/EÜ, mis käsitleb EÜ asutamislepingu artikli 85 kohaldamise menetlust (IV/34.466 — Kreeka praamid) (EÜT 1999, L 109, lk 24, edaspidi „Kreeka praamide otsus") ja komisjoni 14. oktoobri 1998. aasta otsus 1999/210/EÜ, mis käsitleb EÜ asutamislepingu artikli 85 kohaldamise menetlust (juhtum IV/F-3/33.708 — British Sugar plc, juhtum IV/F-3/33.709 — Tate & Lyle plc, juhtum IV/F-3/33.710 — Napier Brown & Company Ltd ja juhtum IV/F-3/33.711 — James Budgett Sugars Ltd) (EÜT 1999, L 76, lk 1, edaspidi „British Sugari otsus").

111 Teiseks märgib hageja seoses Belgia territooriumi piiratud ulatusega, et komisjon on olnud proportsionaalsuse ja võrdse kohtlemise põhimõtteid rikkudes käesolevas asjas liiga karm, kuna tema otsuste tegemise praktikast ilmneb, et ta on rikkumise liigitamisel raskeks ja mitte väga raskeks korduvalt võtnud arvesse asjaolu, et rikkumine puudutab vaid tagasihoidliku tähtsusega või geograafiliselt piiratud ulatusega turgu (Kreeka praamide, British Sugari ja Saksa pankade otsused).

112 Kolmandaks puudus alus komisjoni argumendil, mille kohaselt oli üks rikkumise raskusastme hindamisel arvesse võetud kriteeriumidest rikkumise otsene mõju

tarbijatele. Hageja leiab, et esiteks olid Saksa pankade ja British Sugari otsustes viidatud kartellikokkulepped samasugused, ilma et komisjon oleks neid liigitanud võrdselt väga rasketeks, ja teiseks mängis kõnealuste kaupade turustamise struktuur käesolevas asjas, nii hulgimüügi kui ka horeko sektori osas — pidades silmas ladude suurust — kartellikokkuleppe suhtes mõjukat tasakaalustavat rolli, võimaldades osaliselt leevendada oma negatiivseid mõjusid tarbijatele.

113 Hageja järeldab, et komisjon ei saa võrdse kohtlemise põhimõtet rikkumata kvalifitseerida vaidlustatud otsuses tuvastatud rikkumist väga raskeks, sest rikkumine ei olnud võtnud sellise organiseeritud kartellikokkuleppe vormi, millel on kõrgetasemelised struktuurid või mehhanismid, mis tagavad kohustuste täitmise ettevõtjate vahel, ning kuna rikkumine puudutas vaid piiratud territooriumi ja õlletootmise tagasihoidlikku ulatust Euroopa Ühenduses. Trahvisummat tuleb seega oluliselt vähendada.

114 Igal juhul, isegi kui komisjon ei ole rikkumist väga raskeks liigitamisel rikkunud võrdse kohtlemise põhimõtet, tuleb sellegipoolest sarnaselt komisjoni Õmblusteta terastorude otsuses tehtule vähendada trahvi lähtesummat, võttes arvesse rikkumise väga nõrka mõju ühisturule ning kartellikokkuleppe esemeks olnud kaupade väikest müügimahtu. Tegelikult võttis komisjon selles otsuses, muutmata rikkumise kvalifikatsiooni, arvesse lähtesumma, mis on poole madalam sellest, mida suunistes on ette nähtud väga raskete rikkumiste puhul, põhjusel, et kõnealuste kaupade müük kartelliosaliste poolt neljas asjaomases liikmesriigis moodustas vaid umbes 19% ühenduse tarbimisest. Käesolevas asjas moodustasid kartellikokkuleppega seotud kaubad vähem kui 2,5% kogutarbimisest Euroopa Ühenduses. Komisjoni arvesse võetud konkreetne lähtesumma oli seega ebaproportsionaalne, võrreldes nende kaupade mahtu ja väärtust, ning summat tuleb järelikult vähendada.

— Hinnang hageja tegelikule majanduslikule suutlikkusele põhjustada olulist kahju teistele turuosalistele: proportsionaalsuse põhimõtte rikkumine

115 Hageja väidab komisjoni hinnangu osas hageja majandusliku suutlikkuse kohta kahjustada konkurentsi, et komisjon peab lähtuma turust, kus rikkumine toimus, kuna trahvisumma peab kujutama mõistlikku suhet sel turul saadud käibega (Esimese Astme Kohtu 14. juuli 1994. aasta otsus kohtuasjas T-77/92: Parker Pen *v.* komisjon,EKL lk II-549, punkt 94).

116 Lisaks tuleb kõnealuse ettevõtja konkurentsi mõjutamise suutlikkuse hindamisel arvestada tema positsiooni viidatud turul.

117 Neid kahte põhimõtet, mida on küll kirjeldatud vaidlustatud otsuses, ei ole komisjon järginud. Samal ajal kui Interbrew' müügikäive oli kõnealuse perioodi jooksul neli korda kõrgem kui hageja käive, oli Interbrew'le määratud konkreetne lähtesumma vähem kui kaks korda kõrgem kui hagejale määratud summa. Proportsionaalsuse puudumine on vastuolus komisjoni äsjase praktikaga, mida kirjeldab komisjoni 2. juuli 2002. aasta otsus 2003/674/EÜ, mis käsitleb EÜ asutamislepingu artikli 81 kohaldamise menetlust (juhtum C.37.519 — Metioniin) (EÜT 2003, L 255, lk 1, edaspidi „Metioniini otsus"), milles komisjon leidis, et kõnealuste trahvide erinevus peab kajastama turul maailma esimesest tootjast turuosalise ning ühe tema konkurendi, kelle turuosa oli viis korda väiksem, vahelist erinevat suurust.

118 Lisaks jättis komisjon arvestamata Interbrew' turgu valitseva seisundi Belgia õlleturul, mis oleks tingimata muutnud väga piiratuks hageja tegeliku majandusliku

suutlikkuse turgu mõjutada või isegi konkurentsi tõsiselt kahjustada. Pealegi piirdus hageja sellega, et püüdis oma järk-järgulist marginaliseerumist takistada.

119 Põhjendades, et tal oli õigus kindlaks määrata trahvi lähtesumma, võttes selle aluseks hageja kogukäibe, mis kujutas endast märki hageja „kahjustamisvõimet", selle asemel et võtta aluseks kõnealusel turul saadud käive, on komisjon loobunud vaidlustatud otsuses avaldatud „suutlikkuse tõsiselt konkurentsi kahjustada" kriteeriumist. Belgia õlleturult saadud käibest suurema käibe arvesse võtmiseks oleks komisjon pidanud üheaegselt määratlema asjaomased turud ning tõestama, kuidas kahjustab hageja tegevus tema muudel turgudel konkurentsi õlleturul.

120 Interbrew' ja hageja suhtes vastavalt arvesse võetud trahvisummad, mis mitte üksnes ei kajasta nende olukordade ilmselget tasakaalu puudumist, vaid kinnitavad vastupidi selle konkreetse lähtesumma täielikku ebaproportsionaalsust, mis on hageja suhtes arvesse võetud lähtuvalt tema tegelikust suutlikkusest mõjutada turgu.

121 Seega olukorras, kus Interbrew' suhtes arvesse võetud 45 miljoni euro suurune summa vastas vähem kui 6,6%-le tema 1998. aastal saadud käibest, oli komisjon hageja sõnul 25 miljoni euro suurust summat arvesse võttes hagejale määranud summa, mis on enam kui 20% sellest käibest, mida sai kartelliga tegelikult seotud ettevõtja Alken-Maes 2000. aastal, mistõttu siis, kui viimane oleks süüdi mõistetud oma vastava tegevuse tõttu, oleks määruses nr 17 sätestatud 10% piiri kogukäibest tugevasti ületatud.

— Trahvisumma kindlaksmääramine tasemel, mis tagaks trahvile piisavalt hoiatava laadi: proportsionaalsuse põhimõtte rikkumine

122 Hageja leiab esiteks, et komisjon ei ole individualiseerinud trahvisumma arvutamisel arvesse võetud hoiatamise asjaolu, ja kuigi vaidlustatud otsuses on viidatud, et hageja ning Interbrew on suured rahvusvahelised ettevõtjad ning et esimene on lisaks erinevaid kaupu tootev ettevõtja, ei ole komisjon selgesõnaliselt selgitanud põhimõtteid, mis aitasid kaasa hoiatamiskriteeriumi kohaldamisele.

123 Teiseks oli komisjon hageja sõnul tuginenud karistuse hoiatavuse eesmärgil trahvisumma suurendamisel asjakohatutele ning ebaproportsionaalsetele põhjendustele.

124 Seega peab trahvi hoiatava taseme kindlaksmääramine vastama konkurentsieesmärgile ning saab hageja arvates toimuda vaid lähtudes ettevõtja suurusest asjaomasel turul ning lootusest saada tulu süüks arvatud tegevusest sellel turul. Asjassepuutuvad ei saa olla sellised tegurid nagu ettevõtja rahvusvaheline ulatus või rikkumise korduvus. Vastupidiselt sellele, mida komisjon sedastas ettevõtja ABB Asea Brown Boveri suhtes 21. oktoobri 1998. aasta otsuses 1999/60/EÜ, mis käsitleb EÜ asutamislepingu artikli 85 kohaldamise menetlust (IV/35.691/E-4 — Eelisoleeritud torud) (EÜT 1999, L 24, lk 1, edaspidi „Eelisoleeritud torude otsus"), ei ole käesolevas asjas isegi viidatud sellele, et hageja struktuur ning välismaiste tütarettevõtjate olemasolu õllesektoris muutsid vaidlusaluse tegevuse kergemaks.

125 Lisaks sellele on majandusteooria kohaselt trahvi summa piisav, kui see ületab kartelliosaliste moodustatud kasu. Käesolevas asjas täitis oluliselt madalam

trahvisumma selle tingimuse, kuna hageja kasumlikkus asjaomasel turul oli negatiivne kogu süüks pandud perioodi vältel.

126 Kuigi sarnaselt komisjoni arvamusele on hoiatamise eesmärgi puhul oluline, et trahv oleks seda kõrgem, kui palju väiksem on tõenäosus rikkumise tuvastamiseks, nagu see on salajaste kartellikokkulepete puhul, leiab hageja, et tema summa oleks pidanud jääma märgatavalt madalamaks sellest, mida võttis arvesse komisjon. Pealegi ei olnud kõnealune kartellikokkulepe salajane, kuna mitu sellega seotud koosolekut peeti konkurentide — nagu töörühma „Vision 2000" koosolekud — või jaemüüjate — nagu 28. jaanuari 1993. aasta koosolek — juuresolekul, kusjuures viimased käitusid väga sarnaselt kartelliosalistega, nagu kirjeldab müügiesindajate ühenduselt õlletootjatele saadetud kiri.

127 Lõpuks isegi hoiatamise eesmärgi mis tahes arvesse võtmine oleks kasutu, kuna hoiatamise mõju — mida illustreerib müügiandmete vahetamise peatumine kohe — saavutati antud juhul alates uurimise ja hageja algatatud koostöö algusest.

— Arvestamine õigus- ja majandusalaste teadmiste ning infrastruktuuridega, mis üldjuhul on suurtel ettevõtjatel: *ne bis in idem* põhimõtte rikkumine

128 Hageja leiab, et võttes arvesse asjaolu, et ta omas õigus- ja majandusalaseid teadmisi ning infrastruktuure, mis võimaldasid tal paremini hinnata oma tegevuse õigusvastasust ja sellest tulenevaid tagajärgi konkurentsiõiguses, on komisjon

rikkunud *ne bis in idem* põhimõtet, kuna ta on vaidlustatud otsuses samuti suurendanud trahvisummat korduvusest tulenevalt.

Komisjoni argumendid

129 Raskusastme hindamise osas viitab komisjon kõnealuste asjaolude raskusastmele ning väidab, et ühe ainsa liikmesriigiga piiratud rikkumiste väga rasketena kvalifitseerimine ei ole vastuolus tema otsustuspraktikaga. Lisaks sellele tuleb sektori suurust mõõta mitte üksnes lähtuvalt selle geograafilisest ulatusest, vaid ka majanduslikust olulisusest. Kuna Belgia õllesektori suuruseks on umbes 1 200 miljonit eurot, siis pandi rikkumine toime väga tähtsas sektoris. Lõpuks on rikkumisel tarbijatele otsene mõju, mida õlle turustamise tunnusjooned mingil määral ei leevendanud.

130 Mis puudutab tegeliku majandusliku suutlikkuse kriteeriumi põhjustada olulist kahju teistele turuosalistele, eriti tarbijatele, siis leiab komisjon, et hageja kogukäive ületab tugevasti Interbrew' oma. Lisaks on komisjon vaba arvessevõetava käibe liigi, st kogukäibe või kõnealuses sektoris saadud käibe valimisel või vajadusel isegi viimaste ühendamisel. Lõpuks puudub tähendus asjaolul, et konkreetne arvesse võetud lähtesumma vastab Alken-Maesi aastasest kogukäibest 20%-le, kuna määrusega nr 17 sätestatud ülempiir vastab käesolevas asjas hageja käibele.

131 Mis puudutab trahvi piisavalt hoiatava mõju uurimist, siis komisjon juhib tähelepanu sellele, et salajase rikkumise olemasolul tuleb määrata palju kõrgem trahv kui moodustatud tulu, kusjuures hageja suurus ja erinevate kaupade tootmine

on asjassepuutuvad kriteeriumid hoiatava laadi kindlaksmääramisel. Ei rikkumise lõpetamine ega hageja koostöö ei võimalda pealegi järeldada, et hoiatamise kohane tase on saavutatud.

132 Mis puudutab lõpuks õigus- ja majandusalaste teadmiste ning infrastruktuuride, mida üldjuhul omavad suured ettevõtjad, arvessevõtmist, siis on argument *ne bis in idem* põhimõtte rikkumise kohta faktiliselt põhjendamatu. Konkreetse lähtesumma kindlaksmääramisel tugines komisjon hageja hinnangule viimase teo õigusvastasuse kohta, sel ajal kui korduvust võeti arvesse hageja õigusvastase tegevuse kestvust silmas pidades.

b) Esimese Astme Kohtu hinnang

133 Esiteks tuleb märkida, et määruse nr 17 artikli 15 lõige 2 sätestab, et „[k]omisjon võib otsusega määrata ettevõtjatele või ettevõtjate ühendustele trahvi 1 000–1 000 000 [eurot] või sellest suurema summa ulatuses, mis ei ületa 10% iga rikkumises osalenud ettevõtte eelneva aasta käibest, kui need tahtlikult või hooletusest [...] rikuvad EMÜ asutamislepingu artikli [81] lõiget 1 [...]". Sama normiga sätestatakse, et „[t]rahvisummat määrates võetakse arvesse nii rikkumise raskusastet kui ka kestust" (eespool punktis 57 viidatud kohtuotsus LR AF 1998 *v.* komisjon, punkt 223).

134 Lisaks sellele tuleneb väljakujunenud kohtupraktikast, et komisjonil on määruse nr 17 raames kaalutlusõigus trahvisummade kindlaksmääramisel, et suunata ettevõtjate tegevust konkurentsireeglitest kinnipidamisele (Esimese Astme Kohtu

6. aprilli 1995. aasta otsus kohtuasjas T-150/89: Martinelli *v.* komisjon,EKL 1995, lk II-1165, punkt 59; 11. detsembri 1996. aasta otsus kohtuasjas T-49/95: Van Megen Sports *v.* komisjon,EKL 1996, lk II-1799, punkt 53 ja 21. oktoobri 1997. aasta otsus kohtuasjas T-229/94: Deutsche Bahn *v.* komisjon,EKL 1997, lk II-1689, punkt 127).

135 Lisaks ei saa asjaolu, et minevikus kohaldas komisjon teatava suurusega trahve teatavat tüüpi rikkumistele, veel võtta võimalust seda taset tõsta määruses nr 17 märgitud piirides, kui see on vajalik ühenduse konkurentsipoliitika elluviimise tagamiseks (eespool punktis 50 viidatud kohtuotsus Musique diffusion française jt *v.* komisjon, punkt 109; Esimese Astme Kohtu 10. märtsi 1992. aasta otsus kohtuasjas T-12/89: Solvay *v.* komisjon, EKL 1992, lk II-907, punkt 309, ja 14. mai 1998. aasta otsus kohtuasjas T-304/94: Europa Carton *v.* komisjon,EKL 1998, lk II-869, punkt 89). Ühenduse konkurentsieeskirjade tõhus kohaldamine eeldab vastupidi, et komisjon saaks igal hetkel kohandada trahvide taset vastavalt selle poliitika vajadustele (eespool punktis 50 viidatud kohtuotsus Musique diffusion française jt *v.* komisjon, punkt 109, ja eespool punktis 57 viidatud kohtuotsus LR AF 1998 *v.* komisjon, punktid 236 ja 237).

136 Siiski tuleb märkida, et Esimese Astme Kohtul on määruse nr 17 artikli 17 alusel EÜ artikli 229 tähenduses täielik pädevus läbi vaadata otsused, millega komisjon on määranud trahvid või karistusmaksed, ja ta võib määratud trahvi tühistada, seda vähendada või suurendada. Esimese Astme Kohtu pädevuses on tema täieliku pädevuse raames läbiviidava kontrolli käigus hinnata, kas määratud trahvisumma on proportsionaalne rikkumise raskusastme ja kestusega (vt selle kohta eespool punktis 134 viidatud kohtuotsus Deutsche Bahn *v.* komisjon, punktid 125-127, ja eespool punktis 95 viidatud kohtuotsus Cheil Jedang *v.* komisjon, punkt 93) ning kõrvutada rikkumise raskust ja asjaolusid, millele hageja tugineb (vt selle kohta Euroopa Kohtu 14. novembri 1996. aasta otsus kohtuasjas C-333/94 P: Tetra Pak *v.* komisjon, EKL 1996, lk I-5951, punkt 48).

137 Edasi tuleb märkida, et väljakujunenud kohtupraktika kohaselt tuleb rikkumiste raskusaste kindlaks määrata seoses mitme asjaoluga, nagu eelkõige konkreetse

juhtumi eripärased tehiolud, selle kontekst ja trahvide ennetav mõju, isegi kui kohustuslikult arvesse võetavatest tingimustest ei ole kehtestatud siduvat või ammendavat loetelu (Euroopa Kohtu 25. märtsi 1996. aasta määrus kohtuasjas C-137/95 P: SPO jt *v.* komisjon, EKL 1996, lk I-1611, punkt 54; Euroopa Kohtu 17. juuli 1997. aasta otsus kohtuasjas C-219/95 P: Ferriere Nord *v.* komisjon, EKL 1997, lk I-4411, punkt 33; Esimese Astme Kohtu 14. mai 1998. aasta otsus kohtuasjas T-334/94: Sarrió *v.* komisjon,EKL 1998, lk II-1439, punkt 328, ja eespool punktis 57 viidatud kohtuotsus LR AF 1998 *v.* komisjon, punkt 236). Eelkõige peab raskusastme kindlaksmääramisel arvesse võtma seda, milliseid piiranguid tekitati konkurentsile (Euroopa Kohtu 15. juuli 1970. aasta otsus kohtuasjas 45/69: Boehringer *v.* komisjon, EKL 1970, lk 769, punkt 53; Esimese Astme Kohtu 22. oktoobri 1997. aasta otsus liidetud kohtuasjas T-213/95 ja T-18/96: SCK ja FNK *v.* komisjon, EKL 1997, lk II-1739, punkt 246). Komisjon peab ka tagama, et tema tegevusel oleks vajalik hoiatav iseloom eelkõige selliste rikkumiste puhul, mis takistavad eriti ühenduse eesmärkide saavutamist (eespool punktis 50 viidatud kohtuotsus Musique diffusion française jt *v.* komisjon, punktid 105 ja 106 ning eespool punktis 50 viidatud kohtuotsus ABB Asea Brown Boveri *v.* komisjon, punkt 166).

138 Sellegipoolest, kohtupraktika kohaselt, kui komisjon võttis vastu suunised, milles täpsustatakse asutamislepingut silmas pidades kriteeriumid, mida komisjon kavatseb oma kaalutlusõigust teostades kasutada, tuleneb sellest võimu enesepiiramine, niivõrd kui komisjon peab järgima neid suunavaid eeskirju, mille ta on ise vastu võtnud (eespool punktis 57 viidatud 17. detsembri 1991. aasta otsus Hercules Chemicals *v.* komisjon, punkt 53, mida on kinnitatud apellatsioonmenetluses 8. juuli 1999. aasta otsusega kohtuasjas C-51/92 P: Hercules Chemicals *v.* komisjon, EKL 1999, lk I-4235, punkt 75). Rikkumiste raskusastme kindlaksmääramiseks on komisjon seega edaspidi kohustatud arvesse võtma erinevate asjaolude hulgast neid, mis sisalduvad suunistes, selgitades konkreetselt selgesõnaliselt põhjuseid, mis õigustavad vajadusel sellest konkreetses küsimuses kõrvale kalduda (Esimese Astme Kohtu 19. märtsi 2003. aasta otsus kohtuasjas T-213/00: CMA CGM jt *v.* komisjon, edaspidi „FETTCSA", EKL 2003, lk II-913, punkt 271).

139 Vastavalt suunistele võtab komisjon trahvisumma arvutamisel lähtesummaks rikkumise raskusastme põhjal määratletud üldise lähtesumma. Rikkumise raskusastme hindamisel tuleb arvesse võtta selle laadi, tegelikku mõju turule, kui seda saab mõõta, ja asjakohase geograafilise turu suurust (punkti 1 A esimene lõik). Selles

raamistikus jagunevad rikkumised kolme kategooriasse: „kerged rikkumised", mille puhul võimalik trahvisumma võib olla 1 000 – 1 miljon eurot, „rasked rikkumised", mille puhul võimalik trahvisumma võib olla 1–20 miljonit eurot, ja väga rasked rikkumised, mille puhul võimalik trahvisumma võib olla rohkem kui 20 miljonit eurot (punkti 1 A teise lõike esimene kuni kolmas taane).

140 Komisjon täpsustab selles osas, et kerged rikkumised võivad olla näiteks kaubanduspiirangud, üldjuhul vertikaalsed, mille mõju turule on piiratud ja mis mõjutavad märkimisväärset, kuid suhteliselt piiratud osa ühenduse turust (punkti 1 A teise lõike esimene taane). Raskete rikkumiste osas täpsustab komisjon, et need on enamjaolt kergete rikkumistega sama laadi piirangud, mis on horisontaalsed või vertikaalsed, kuid mida kohaldatakse karmimalt ja mille mõju turule on laiem, mõjutades suurt osa ühisturust. Komisjon viitab samuti, et tegu võib olla turgu valitseva seisundi kuritarvitamisega (punkti 1 A teise lõike teine taane). Väga raskete rikkumiste osas viitab komisjon viimaks, et need on üldjuhul horisontaalsed piirangud, näiteks „hinnakartellid" ja turujagamiskvoodid või muud meetmed, mis ohustavad ühisturu nõuetekohast toimimist, näiteks riikide turgude eraldamine üksteisest ja sisuliselt monopoolses seisundis olevate ettevõtjate turgu valitseva seisundi ilmne ärakasutamine (punkti 1 A teise lõike kolmas taane).

141 Suunised sätestavad, et eespool viidatud rikkumiste igas kategoorias ning eeskätt „raskete" ja „väga raskete" rikkumiste puhul võimaldab väljapakutud trahviastmik rakendada ettevõtjate suhtes erinevat kohtlemist vastavalt toimepandud rikkumise laadile (punkti 1 A kolmas lõik). Samuti on vaja arvesse võtta rikkujate tegelikku majanduslikku suutlikkust põhjustada olulist kahju muudele turuosalistele, eeskätt tarbijatele, ja määrata trahvi suurus nii, et sellel oleks piisavalt hoiatav mõju

(punkti 1 A neljas lõik). Lisaks võib arvesse võtta asjaolu, et suurtel ettevõtjatel on tavaliselt olemas piisavad infrastruktuurid õigus- ja majandusteadmiste omamiseks, mis võimaldavad neil hõlpsamini kindlaks teha, et nende tegevus kujutab endast rikkumist, ja olla teadlikud rikkumise tagajärgedest, mis tulenevad konkurentsiõigusest (punkti 1 A viies lõik).

142 Kui rikkumine hõlmab mitut ettevõtjat nagu kartelle, võib osutuda vajalikuks kasutada kõigis kolmes kategoorias kindlaksmääratud summat, et võtta arvesse konkreetse juhtumi kaalu ja seega rikkumise tegelikku mõju igale konkureerivale ettevõtjale, eeskätt juhul, kui samalaadseid rikkumisi toimepanevate ettevõtjate suurus erineb üksteisest oluliselt, ja kohandada seega üldist lähtesummat iga ettevõtja tunnustele vastavalt (punkti 1 A kuues lõik).

143 Lisaks on suunistes sätestatud, et sama tegevuse eest võrdse karistamise põhimõttest lähtuvalt võib sõltuvalt asjaoludest määrata asjaomastele ettevõtjatele erineva trahvisumma, ilma et see eristamine põhineks aritmeetilisel arvutusel (punkti 1 A seitsmes lõik).

144 Nende põhimõtete valguses tuleb kõigepealt uurida, kas rikkumise raskusastme kindlaksmääramiseks suunistes sätestatud meetodi käesolevas asjas kohaldamisel on komisjon rikkunud hageja viidatud põhimõtteid. Edasi tuleb kindlaks määrata, kas — eeldades, nagu selgitab hageja teise võimalusena, et rikkumine tulnuks kvalifitseerida väga raskena — 25 miljoni euro suurune konkreetne lähtesumma, mis võeti lõpuks arvesse hagejat puudutavas osas, on iseenesest kohane, võrreldes hageja viidatud asjaoludega, nagu rikkumise väga nõrk mõju ühisturule ning kartellikokkuleppega hõlmatud kaupade väike müügimaht.

Rikkumise raskusastme hindamine

145 Käesolevas asjas nähtub vaidlustatud otsusest, et komisjon hindas trahvi raskusastet järgmiste asjaolude põhjal: rikkumise enda laad, asjaolu, et kartell puudutas õlleturu kõiki osasid, et vaidlusalused arutelud leidsid aset kõige kõrgemal tasemel ning et kokkulepped ja kooskõlastamised puudutasid konkurentsi parameetrite laia hulka, asjaolu, et ei saa järeldada mõju puudumist või piiratud mõju turul, ja asjaolu, et geograafiline turg kattis kogu Belgia territooriumi.

146 Esiteks, mis puutub rikkumise raskusastme hindamise vastavust suunistele ning proportsionaalsuse põhimõttele, tuleb uurida, kuidas komisjon hindas nimetatud raskusastet kolme asjassepuutuva kriteeriumi, s.o rikkumise laadi, tegelikku mõju turule, kui seda saab mõõta, ja asjakohase geograafilise turu suuruse osas (vt eespool punkt 139).

147 Kõigepealt mis puudutab rikkumise laadi, siis tuleb märkida, et hageja ei vaidle vastu vaidlustatud otsuse 297. põhjenduses viidatud asjaoludele, st et kartellikokkulepe sisaldab eelkõige mittekallaletungi üldpakti, müügi kohta informatsiooni vahetamist, otseseid ja kaudseid kokkuleppeid ja kooskõlastatud tegevust hindade ja sooduskampaaniate kohta jaekaubanduses, klientuuri jagamist horeco turul ning samal turul investeeringute ja reklaami piiramist. Väljakujunenud kohtupraktikast tuleneb, et horisontaalsed hinnakartellid osalevad ühenduse konkurentsiõiguse väga rasketes rikkumistes ning neid kartelle võib seega liigutada väga rasketeks (Esimese Astme Kohtu 12. juuli 2001. aasta otsused liidetud kohtuasjades T-202/98, T-204/98 ja T-207/98: Tate & Lyle jt *v.* komisjon, EKL 2001, lk II-2035, punkt 103, ja eespool punktis 138 viidatud kohtuotsus FETTCSA, punkt 262). Vaidlustatud otsuse 297. põhjenduses komisjoni kirjeldatud mehhanismid, mis lisaks sellele, et nad kirjeldavad hinnakartelli, toovad välja konkurentsi kahjustamise kõige tõsisemad vormid, mis on suunatud konkureerivate ettevõtjate vahelise konkurentsi selgele ja lihtsale kaotamisele. Sellest tulenevalt ei saa vaidlustada komisjoni järeldust, et

asjaomased kokkulepped ja kooskõlastamised on oma laadilt väga rasked rikkumised. Seda järeldust ei saa veelgi enam kahtluse alla seada, kuna komisjon märkis lisaks, et kokkulepped ja kooskõlastamised puudutasid konkurentsi parameetrite laia hulka ning õlleturu kõiki osasid, kusjuures need tõdemused tulenesid otseselt ja loogiliselt vaidlustatud otsuse 297. põhjenduses viidatud asjaoludest, millele hageja ei vaielnud vastu. Mis puudutab kartelliga seotud koosolekute pidamist vastutuse kõige kõrgemal tasemel, st hageja ja tema tütarettevõtja juhtkondadega, mida ei ole samuti vaidlustatud, siis see ei vähendanud rikkumise laadi väga rasket raskusastet.

148 Edasi tuleb kartelli mõju kriteeriumi osas märkida, et kuigi komisjon viitas vaidlustatud otsuses, et kartelli teatavaid osasid ei rakendatud või ei rakendatud tervenisti, siis seevastu märkis komisjon, et võimatu on järeldada mõju puudumist või piiratud mõju turule. Selle tõdemuse toetuseks ei toonud komisjon mitte üksnes välja dokumentaalset tõendit, mis kujutas endast 28. jaanuari 1998. aasta koosolekul Interbrew' esindaja tehtud kirjalikke märkusi, kus märgiti üles teatavad seisukohad, vaid ka komisjoni tuvastatud asjaolu, et Alken-Maes ja Interbrew tõepoolest vahetasid müügiinfot. Konkurentsivastase eesmärgiga kokkuleppe kasvõi osalisest rakendamisest piisaks, et kõrvaldada võimalus järeldada nimetatud kokkuleppe mõju puudumist turule.

149 Hageja argument, mille kohaselt kartellikokkulepe ei olnud põhjalikult väljatöötatud ega väga formaalne, mis kinnitab kaudset tahtlust rikkumist toime panna, on faktiliselt põhjendamatu. Kartellikokkuleppe taotletud eesmärkide paljusus ning samaaegsus, mida hageja ei vaidlusta, kinnitavad tegelikult tõelist konkurentsivastast kava, mis kinnitab mitte kaudset, vaid vastupidi otsest tahtlust rikkumist toime panna. Isegi kui kartellikokkulepet iseloomustab formalismi nõrk tase, on kartell siiski põhjalikult väljatöötatud.

150 Lõpuks asjaomase geograafilise turu suuruse kriteeriumi osas leidis komisjon vaidlustatud otsuses, et kartell kattis kogu Belgia territooriumi, millele hageja vastu ei vaidle. Kohtupraktika kohaselt vastab riigi ulatuses geograafiline turg ühisturu olulisele osale (Euroopa Kohtu 9. novembri 1983. aasta otsus kohtuasjas 322/81: Michelin *v.* komisjon, EKL 1983, lk 3461, punkt 28). Lisaks sellele viitab komisjon suunistes, et kõige sagedamini loetakse väga rasketeks horisontaalseid piiranguid, näiteks „hinnakartelle" ja turujagamiskvoote või muid meetmeid, mis ohustavad siseturu nõuetekohast toimimist (vt eespool punkt 140). Sellest näidiskirjeldusest tuleneb, et kokkulepped ja kooskõlastatud tegevus, mille eesmärk on — nagu käesolevas asjas — esiteks hindade kehtestamine ja teiseks klientuuri jagamine, võivad ainuüksi oma laadi tõttu tuua kaasa sellise kvalifitseerimise, ilma et oleks vaja, et sellist kõnealust tegevust iseloomustaks konkreetne mõju või geograafiline ulatus. Seda järeldust kinnitab asjaolu, et kuigi rasketeks loetud rikkumiste näidiskirjelduses on mainitud, et need on sama liiki kui vähem raskemad piirangud, „kuid mida kohaldatakse karmimalt ja mille mõju turule on laiem, mõjutades suurt osa ühisturust", ei mainita väga raskete rikkumiste kirjelduses ei konkreetset mõju ega teatava geograafilise ala mõjutamist.

151 Eeltoodust tulenevalt ei ole komisjon, liigitades rikkumise suuniste punkti 1 A tähenduses väga raskeks, rikkunud proportsionaalsuse põhimõtet.

152 Selles osas tuleb märkida, et Esimese Astme Kohus otsustas geograafiliselt piiratud turul tegutsenud hinnakartelli osas, et kartellikokkuleppe liigitamine raskeks tema piiratud mõju tõttu turule kujutab endast juba kergemat kvalifikatsiooni, võrreldes kriteeriumidega, mida üldiselt kohaldatakse trahvide määramisel hinnakartellide puhul, mille tõttu oleks komisjon kartellikokkuleppe pidanud kvalifitseerima väga raskeks (eespool punktis 147 viidatud kohtuotsus Tate & Lyle jt *v.* komisjon, punkt 103).

153 Teiseks tuleb argumendi osas, mille kohaselt eemaldus komisjon käesolevas asjas oma otsustuspraktikast, rikkudes võrdse kohtlemise põhimõtet, märkida, et esiteks ei ole komisjoni varasem otsuste tegemise praktika kasutatav trahvide õigusliku alusena konkurentsi alal (eespool punktis 57 viidatud kohtuotsus LR AF 1998 *v.* komisjon, punkt 234) ja teiseks on komisjonil väljakujunenud kohtupraktika kohaselt (vt eespool punkt 134) määruse nr 17 raames trahvisummade määramisel hindamisruum ettevõtja tegevuse suunamiseks konkurentsieeskirju järgides. Seega peab komisjon oma kaalutlusõiguse raames ning suuniste punkti 1 A teise lõike kolmandas taandes sisalduvate viidete valguses määrama, kas juhtumi, mida ta peab käsitlema, vastavad asjaolud võimaldavad kvalifitseerida rikkumise väga raskeks. Eelnevatest punktidest 146–152 tuleneb, et tegemist oli sellise juhtumiga.

154 Nii nagu juba märgiti eespool punktides 134 ja 135, ei saa asjaolu, et komisjon minevikus kohaldas teatava suurusega trahve teatavat tüüpi rikkumistele, veel võtta võimalust seda taset tõsta määruses nr 17 märgitud piirides, kui see on vajalik ühenduse konkurentsipoliitika elluviimise tagamiseks. Ühenduse konkurentsinormide tõhus kohaldamine eeldab seda, et komisjon saaks igal hetkel kohandada trahvide taset vastavalt selle poliitika vajadustele (vt selle kohta Esimese Astme Kohtu 20. aprilli 1999. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-305/94-T-307/94, T-313/94-T-316/94, T-318/94, T-325/94, T-328/94, T-329/94 ja T-335/94: Limburgse Vinyl Maatschappij jt *v.* komisjon, „II PVC kohtuotsus", EKL 1999, lk II-931, punkt 1232).

155 Seega tuleb järeldada, et tuvastades kõnealuse rikkumise väga raske iseloomu suuniste punkti 1 A esimese lõike tähenduses, on komisjon järginud oma suunised ning ei ole rikkunud ei proportsionaalsuse põhimõtet ega võrdse kohtlemise põhimõtet.

Hinnang hageja tegelikule majanduslikule suutlikkusele põhjustada olulist kahju teistele turuosalistele

156 Suunistest tuleneb, et teatud raskusastmega rikkumise puhul võib juhtudel nagu kartellikokkulepped, kui on seotud paljud ettevõtjad, osutuda vajalikuks kasutada üldist lähtesummat, et tuvastada konkreetne lähtesumma, võttes arvesse rikkumise kaalu ja seega ka selle tegelikku mõju igale konkureerivale ettevõtjale, eeskätt juhul, kui samalaadseid rikkumisi toimepanevate ettevõtjate suurus erineb üksteisest oluliselt (punkti 1 A kuues lõik, vt eespool punkt 142). Iseäranis on vajalik võtta arvesse rikkujate tegelikku majanduslikku suutlikkust põhjustada olulist kahju muudele turuosalistele, eeskätt tarbijatele (punkti 1 A neljas lõik, vt eespool punkt 141).

157 Lisaks tuleneb kohtupraktikast, et suunistes ei ole sätestatud, et trahvisummad tuleb arvutada kogukäibe või asjaomasel turul ettevõtjate saadud käibe alusel. Siiski ei välista suunised seda, et selliseid käibeid tuleks juhul, kui asjaolud seda nõuavad, arvesse võtta trahvisumma kindlaksmääramisel, et järgida ühenduse õiguse üldpõhimõtteid. Käive võib iseäranis arvesse tulla eespool punktides 141-143 loetletud erinevate asjaolude arvestamisel (eespool punktis 57 viidatud kohtuotsus LR AF 1998 *v.* komisjon, punktid 283 ja 284 ja eespool punktis 95 viidatud kohtuotsus Cheil Jedang *v.* komisjon, punkt 82).

158 Lisaks sellele kuuluvad väljakujunenud kohtupraktika kohaselt rikkumise raskusastme hindamiselementide hulka vastavalt asjaoludele rikkumise esemeks olnud kaupade kogus ja väärtus, ettevõtja suurus ja majanduslik võimsus ja seega selle ettevõtja mõju turule. Ühest küljest tuleneb sellest, et trahvi kindlaksmääramisel on mõistlik arvesse võtta nii ettevõtja kogukäivet, mis on üheks, olgugi ligikaudseks ja ebatäiuslikuks näitajaks ettevõtja suurusest ja majanduslikust võimsusest, kui ka käibe seda osa, mis tuleneb rikkumise esemeks olnud kaupade müügist ja võib seega näidata selle rikkumise ulatust. Teisest küljest tuleneb sellest, et ei ühele ega teisele

käibele maksa omistada tähtsust, mis teiste hinnanguelementidega võrreldes oleks ebaproportsionaalne, ja seega et sobiva trahvi kindlaksmääramine ei saa toimuda üksnes kogukäibe põhjal arvutades (eespool punktis 50 viidatud kohtuotsus Musique diffusion française jt *v.* komisjon, punktid 120 ja 121; eespool punktis 115 viidatud kohtuotsus Parker Pen *v.* komisjon, punkt 94; 14. mai 1998. aasta otsus kohtuasjas T-327/94: SCA Holding *v.* komisjon,EKL 1998, lk II-1373, punkt 176, ja eespool punktis 95 viidatud kohtuotsus Cheil Jedang *v.* komisjon, punkt 83).

159 Käesolevas asjas tuleb esiteks tõdeda, et piiratud ulatusega on hageja argument, mille kohaselt proportsiooni suhete erinevused, mis iseloomustavad esiteks iga ettevõtja suhtes vastavalt arvessevõetud lähtesummasid ja teiseks samade ettevõtjate turuosi Belgia õlleturul, kinnitavad asjaolu, et komisjon põlgas ära põhimõtte, mille kohaselt tegelik suutlikkus põhjustada kahju kajastub adekvaatselt iga osalise müüdud kaupade mahus ja väärtuses. Tegelikult tuleb märkida, et hageja viidatud lähtesummad ei sisalda mitte üksnes kohandust, mis tehti tegeliku suutlikkuse alusel põhjustada turul konkurentsile kahju, vaid ka kohandust, mis tehti tõhusa hoiatamise eesmärgil.

160 Selles küsimuses tuleneb vaidlustatud otsuse 305. põhjendusest, et komisjon tegi tegeliku hoiatamise eesmärgil trahvisummade kohanduse kahes etapis. Esimesel korral asetati hageja ja Interbrew võrdsele alusele, mis seisnes selles, et nende vastava konkreetse lähtesumma kindlaksmääramisel võttis komisjon arvesse asjaolu, et nad „[olid] mitmes riigis tegutsevad suurettevõtjad". Teisel korral viitas komisjon sellele, et tuli „arvesse võtta asjaolu, et [hageja oli] paljusid kaupu tootev ettevõtja", viidates niimoodi täiendavale vajadusele hagejat hoiatada. Sellest tuleneb, et hoiatamise eesmärgil ja mõjutamata komisjoni poolt asjas tehtud järelduste kehtivuse seda staadiumi, võeti hagejale määratud trahvi konkreetses lähtesummas arvesse olulisemat hoiatamise vajadust kui Interbrew' puhul.

161 Sellegipoolest tuleb tõdeda, et hageja suhtes aluseks võetud konkreetne lähtesumma on ligikaudu 45% madalam kui Interbrew' suhtes aluseks võetud. Lisaks rõhutas komisjon esiteks vaidlustatud otsuse 303. põhjenduses seda, et ta võttis arvesse rikkujate tegelikku majanduslikku suutlikkust tõsiselt kahjustada konkurentsi, ja teiseks 304. põhjenduses seda, et Interbrew', kes on Belgia õlleturu liider ligikaudu 55% turuosaga, ja Alken-Maesi, kes on sel turul teisel kohal umbkaudu 15%, vahel on märkimisväärne suuruse erinevus.

162 Seega ilmneb, et kooskõlas suunistega võttis komisjon arvesse kahe ettevõtja tegelikku majanduslikku suutlikkust põhjustada kahju muudele turuosalistele, vähendades märkimisväärselt hageja konkreetse lähtesumma kindlaksmääramisel üldist lähtesummat, mis vastas toimepandud rikkumise raskusastmele suuniste punkti 1 A esimese lõike tähenduses. Igasugune tähendus puudub asjaolul, et vaidlustatud otsuse 303. põhjenduses viidatakse suutlikkusele „kahjustada tõsiselt konkurentsi", selle asemel et kasutada sõna-sõnalt suunistes olevat väljendit. Samuti ei oma komisjoni kasutatud meetodi kehtivuse jaoks tähendust asjaolu, et iga ettevõtja kohta arvesse võetud lähtesummade vaheline suhe erineb nende ettevõtjate vastavate turuosade vahelisest proportsiooni täpsest suhtest. Tegelikult viitas komisjon suuniste punkti 1 A seitsmendas lõigus, et erinevate trahvisummade määramine ei põhine ilmtingimata aritmeetilisel arvutusel.

163 Hageja argumentide osas, mille kohaselt konkreetsed määratud lähtesummad ei kajastanud tasakaalu ilmset puudumist, mis tulenes Interbrew' valitsevast seisundist Belgia õlleturul, mis sundis Alken-Maesi oma järkjärgulist marginaliseerumist takistama ja mis kujutas endast igal juhul tõendit hageja suutlikkuse puudumise kohta kahjustada konkurentsi, tuleb teiseks märkida, et hageja ei vaielnud vastu vaidlustatud otsuses märgitud rikkumisele. See rikkumine, mis koosneb kokkulepete

ja/või kooskõlastatud tegevuste kogumist, sisaldab esiteks poolte üksmeelset kokkulepet ja teiseks konkurentsi kahjustamist, mis tulenes sellest kokkuleppest ning järelikult iga poole tahtest. Järelikult ei saa hageja viidata piirangule, mida talle kohaldati selleks, et hüvitada kahju, mida ta tekitas konkurentsile.

164 Täiendavalt tuleb rõhutada, et kohtupraktika kohaselt ettevõtja, kes osaleb teistega konkurentsivastases tegevuses, ei saa tugineda asjaolule, et osales seal teiste osalejate sunnil. Tegelikult oleks ta võinud pädevatele asutustele teatada talle avaldatavast survest ja esitada komisjonile taotluse määruse nr 17 artikli 3 alusel, selle asemel, et kõnealuses tegevuses osaleda (Esimese Astme Kohtu 10. märtsi 1992. aasta otsus kohtuasjas T-9/89: Hüls *v.* komisjon,EKL 1992, lk II-499, punktid 123 ja 128; 6. aprilli 1995. aasta otsus kohtuasjas T-141/89: Tréfileurope *v.* komisjon, EKL 1995 lk II-791, punkt 58, ja eespool punktis 57 viidatud kohtuotsus LR AF 1998 *v.* komisjon, punkt 142).

165 Mis puudutab lõpuks argumenti, et hageja suhtes arvesse võetud konkreetne lähtesumma kujutab endast Alken-Maesi käibe protsendimäära, mis on palju suurem selle summa protsendimäärast, mida võeti arvesse Interbrew' suhtes seoses tema käibega, tuleb kõigepealt märkida, et nimetatud summad, nagu juba eespool punktides 159 ja 160 viidatud, ei kajasta üksnes konkurentsile iga osalise tekitatud tegelikku kahju, vaid sisaldavad samuti suuniste viidatud hoiatamise eesmärki. Igal juhul ei ole asjakohane see argument, mis puudutab asjaolu, et Alken-Maesi kohta arvesse võetud summa oli kõrgem määrusega nr 17 kehtestatud piirist käibe protsendimäära kohta, kuna hageja oli vaidlustatud otsuse adressaat.

166 Seega tuleb lükata tagasi kõik argumendid, mis puudutavad komisjoni ebaõiget hinnangut, mis tehti proportsionaalsuse põhimõtet rikkudes, rikkujate tegelikule majanduslikule suutlikkusele põhjustada olulist kahju teistele turuosalistele, eeskätt tarbijatele.

Trahvisumma kindlaksmääramine tasemel, mis tagaks trahvile piisavalt hoiatava iseloomu

167 Suunistest tuleneb, et kui rikkumine hõlmab mitut ettevõtjat nagu kartellid, võib üldist lähtesummat kasutada kaalutegurina konkreetse lähtesumma kindlaksmääramisel, võttes arvesse konkreetse juhtumi kaalu ja seega rikkumise tegelikku mõju igale konkureerivale ettevõtjale, eeskätt juhul, kui samalaadseid rikkumisi toimepanevate ettevõtjate suurus erineb üksteisest oluliselt (vt eespool punkt 142). Iseäranis vajalik on määrata trahvi suurus nii, et sellel oleks piisavalt hoiatav mõju (vt eespool punkt 141).

168 Trahvisumma kindlaksmääramiseks raskusastme arvesse võtmisel hoiatamise eesmärgi arvestamine on juurdunud väljakujunenud kohtupraktikas, mille kohaselt kujutab trahvide hoiatav mõju ühte elementidest, mida komisjon võib arvesse võtta rikkumise raskusastme hindamisel ja järelikult trahvi suuruse kindlaksmääramisel, arvestades, et rikkumise raskusastme tuvastamisel tuleb arvestada paljusid tegureid, näiteks rikkumise konkreetseid asjaolusid, selle konteksti ja trahvide hoiatavust, ilma et oleks koostatud kohustuslikku või ammendavat loetelu kriteeriumidest, mida tuleks tingimata arvesse võtta (eespool punktis 137 viidatud määrus SPO jt *v.* komisjon, punkt 54; eespool punktis 137 viidatud kohtuotsus Ferriere Nord *v.* komisjon, punkt 33, ja eespool punktis 137 viidatud 14. mai 1998. aasta kohtuotsus Sarrió *v.* komisjon, punkt 328).

169 Lisaks kujutab kohtupraktika kohaselt komisjoni pädevus määrata trahve ettevõtjatele, kes tahtlikult või hooletusest on pannud toime EÜ artikli 81 lõike 1 rikkumise, ühte komisjonile antud vahenditest talle ühenduse õigusega pandud järelevalveülesande täitmiseks. See ülesanne hõlmab nii kohustuse uurida ja karistada üksikuid rikkumisi kui ka kohustuse järgida üldist poliitikat konkurentsiõiguses asutamislepingus kehtestatud normide kohaldamiseks ning juhendada selles sunnas ka ettevõtjate käitumist. Sellest tuleneb, et trahvisumma kindlaksmääramiseks rikku-

mise raskusastme arvesse võtmisel peab komisjon hoolitsema, et tema tegevusel oleks vajalik hoiatav iseloom eelkõige selliste rikkumiste puhul, mis eriti takistavad ühenduse eesmärkide saavutamist (eespool punktis 50 viidatud kohtuotsus Musique diffusion française jt *v.* komisjon, punktid 105 ja 106 ning eespool punktis 50 viidatud kohtuotsus ABB Asea Brown Boveri *v.* komisjon, punkt 166).

170 Eelnevat silmas pidades tugines komisjon hageja trahvi konkreetse lähtesumma määramise käigus hoiatamise eesmärgi arvestamisele, mis kirjeldab täpsemalt toimepandud rikkumise raskusastet. Tegelikult on trahvide hoiatava mõju uurimine rikkumise raskusastet silmas pidades trahvide kaalumise koostisosa ulatuses, milles uurimine püüab takistada, et arvutamismeetod viiks trahvisummadeni, mis mõne ettevõtete puhul ei ulatuks trahvile piisavalt hoiatava iseloomu tagava kohase tasemeni (eespool punktis 50 viidatud kohtuotsus ABB Asea Brown Boveri *v.* komisjon, punkt 167).

171 Hageja argumendi osas, mis puudutab trahvi arvutamisel arvesse võetud hoiatamise elemendi subjektist lähtumise puudumist, tuleb märkida, et hoiatamise eesmärgi arvestamise tõttu ei ole komisjon suunistes määratlenud meetodit ega subjektist lähtumise kriteeriume, mille konkreetsel esitamisel võib olla kohustuslik õigusjõud. See argument tuleb seega tagasi lükata.

172 Sama kehtib ka argumendi osas, mille kohaselt ei olnud selgesõnalised need põhimõtted, mida kasutati käesolevas asjas hoiatamise vajaduse hindamiseks. Tegelikult tuleb märkida, et hageja tunnistas ka ise, et komisjon viitas vaidlustatud otsuse 305. põhjenduses, et hageja ja Interbrew' on suured rahvusvahelised ettevõtjad ning et hageja on lisaks erinevaid kaupu tootev ettevõtja. Komisjon lisas 306. põhjenduses, et ta võttis arvesse asjaolu, et hagejal on olemas õigus- ja majandusteadmised ning infrastruktuurid, mis võimaldavad tal hõlpsamini kindlaks

teha, et tema tegevus kujutab endast rikkumist, ja olla teadlik rikkumise tagajärgedest, mis tulenevad konkurentsiõigusest. Seega nähtub, et põhimõtted, millel põhines hoiatamise vajaduse hindamine, olid vastupidi hageja kinnitatule selgesõnalised.

173 Lõpuks tuleb analüüsida hageja esitatud erinevaid argumente, mille kohaselt on komisjoni arutluskäik, et toetada oma tõdemust konkreetse hoiatava mõju vajaduse kohta, asjakohatu ning ebaproportsionaalne.

174 Argument, mille kohaselt korduvust ei saa asjassepuutuvana arvesse võtta, tuleb kohe algusest peale tagasi lükata, kuna komisjon ei ole rajanud oma arutluskäigu hoiatamise kohta sellisele etteheitele.

175 Mis puudutab argumenti, et konkurentsi eesmärgi, mida peaks komisjon järgima, vaatepunktist ei ole asjakohased ettevõtja ülemaailmne suurus ning tema rahvusvaheline ulatus, tuleb kõigepealt rõhutada, et asjaolu, et hagejal olid olemas õigus- ja majandusteadmised ning infrastruktuurid, mis võimaldavad tal hõlpsamini kindlaks teha, et tema tegevus kujutab endast rikkumist, ja olla teadlik rikkumise tagajärgedest, mis tulenevad konkurentsiõigusest, võib käsitleda ettevõtja ülemaailmsetest ressurssidest ja seega tema suurusest tulenevana, mille rahvusvaheline ulatus on üks märkidest. Seega on komisjon seda õigesti arvesse võtnud. Tegelikult osundab asjaolu, et hageja osales tuvastatud kartellikokkuleppes, vaatamata tema käsutuses olnud vahenditele oma rikkumise iseloomu ning selle tagajärgede hindamiseks, objektiivselt täiendavale hoiatamise vajadusele, võrreldes ettevõtjaga, kel puudusid sellised vahendid.

176 Argument, et hoiatamise vajaliku taseme kindlaksmääramise eesmärgil ei ole asjakohane võtta arvesse kartellikokkuleppe salajast iseloomu, kuna nimetatud kartell ei olnud salajane vähemalt oma olemasolu poolest, tugineb kinnitusele, et

kartelli raames toimus mitu koosolekut konkurentide — näiteks töörühma „Vision 2000" koosolekud — või turustajate juuresolekul, nagu 28. jaanuari 1993. aasta koosolek, kuhu olid kaasatud õlle müügiesindajaid. Lisaks sellele kinnitab müügiesindajate ühenduselt õlletootjatele 4. augustil 1997 saadetud kiri, et müügiesindajad jälgisid kartelliosaliste tegevust väga lähedalt.

177 Mis puudutab kõigepealt töörühma „Vision 2000" koosolekuid, siis tuleb märkida, et komisjon ei väida vaidlustatud otsuse 128.–155. põhjenduses, et nimetatud koosolekud — mis olid ametlikud, kuna neid peeti Confédération des brasseries de Belgique'i (Belgia õlletootjate liit) (edaspidi „CBB") raames ja nendel osales suur hulk selle ameti esindajaid — kujutasid endast sellistena rikkumist. Komisjon leiab, et oma kahepoolse suhtlemise raames võtsid Interbrew ja Alken-Maes omaks ühise tegutsemisviisi ning tunnetasid eeliseid, et CBB raames tuli üles näidata initsiatiivi ja et Interbrew ja Alken-Maes olid kokku leppinud, et ühe osa kartellist, nimelt seda, mis puudutab horeko turul investeeringuid ja reklaami ning uut hinnasüsteemi, võib ellu viia CBB raames. Seega tuletab komisjon meelde, et CBB koosolekute protokollimise eesmärgiks oli teiste kõnealustel koosolekutel osalejate teadmata viia ellu Interbrew' ja hageja kokkulepet, et mõjutada selle raames tehtavaid teatavad hinnakokkuleppeid nii, et see vastaks nende kokkuleppe eesmärkidele, jätmata muljet, et teised osalised on teadlikud kartellikokkuleppe olemasolust. Lisaks sellele tuleb märkida, et eesmärgid, mida Interbrew ja hageja püüdsid ellu viia CBB ja töörühma „Vision 2000" koosolekute vahendamisega, nimelt horeko turul investeeringute ja reklaami piiramine ning uue hinnastruktuuri arendamine, kujutavad vaid kartellikokkuleppe piiratud aspekti, mis hõlmas teisi salajasi elemente nagu mittekallaletungi üldpakt, kokkulepet hindade ja sooduskampaaniate kohta jaekaubanduses, klientuuri jagamist horeko sektoris või ka müügi-informatsiooni vahetamist. Töörühma „Vision 2000" koosolekute pidamine ei võimalda siiski järeldada, et kartellikokkulepe ei olnud salajane.

178 28. jaanuari 1993. aasta koosoleku (vt eespool punktid 126 ja 131) osas tuleb märkida, et kui Interbrew' esindaja koostatud nimetatud koosoleku aruanne viitab tegelikult „õlle müügiesindajate koosolekule" ja vastab sellise kartellikokkuleppe mõistele, mille eesmärgiks on tõsta hindu ja kehtestada teatavates turustusvõrkudes müüdavale õllele miinimumhinnad, ei saa sellest aruandest mitte mingil juhul järeldada, et seal käsitletud konkurentsivastased teemad tehti 28. jaanuari 1993. aasta koosoleku käigus sellistena õlle müügiesindajatele teatavaks. Kuigi need teemad kinnitavad, et Alken-Maesi ja Interbrew' kaubanduspoliitika oli piiratult kooskõlastatud, ei saa seevastu järeldada, et õlle müügiesindajad olid kartellikokkuleppe olemasolust teadlikud.

179 Müügiesindajate liidult Alken-Maesile saadetud 4. augusti 1997. aasta kirja kohta tuleb märkida, et kirjas taganeti Alken-Maesi turustamispoliitikast osas, mis puudutab sõltumatute turustajate tulevikku. Seega ei saa kirja põhjal mitte mingil juhul järeldada, et õlle müügiesindajad olid kartellikokkuleppest teadlikud.

180 Seega tuleb tagasi lükata argument, mille kohaselt vaidlustatud otsusega tuvastatud kartellikokkulepe ei olnud salajane.

181 Seega oli komisjonil oma ülesande, mis on määratud eespool punktides 134 ja 135 viidatud kohtupraktikas ning arvestades määruse nr 17 artikli 15 lõikes 2 kindlaksmääratud õiguslikku raamistikku, täitmise raames lubatud võtta hoiatava mõju arvessevõetava vajaduse hindamisel arvesse neid elemente.

182 Hageja argument, et hoiatamise eesmärgi arvestamine muutus liigseks pärast komisjoni sekkumist, mis rikkumise lõpetas, tuleb tagasi lükata, rõhutades, et hoiatava mõju taotlemise eesmärgiks on suunata ettevõtja tulevast tegevust, ning

asjaolu, et ettevõtja lõpetas rikkumise pärast komisjoni tähelepanu juhtimist — see initsiatiiv järeldub ka tegelikust piirangust — ei ole piisav, et järeldada, nagu oleks kõnealust ettevõtjat tõepoolest hoiatatud jätkamast tulevikus sellist tegevust.

183 Seega tuleb kõik argumendid, mis puudutavad trahvi hoiatava taseme kindlaksmääramist, rikkudes proportsionaalsuse põhimõtet, tagasi lükata.

Arvestamine õigus- ja majandusalaste teadmiste ning infrastruktuuridega, mis üldjuhul on suurtel ettevõtjatel

184 Kohtupraktikast tuleneb, et *ne bis in idem* põhimõte, mis on sätestatud ka Roomas 4. novembril 1950 allkirjastatud Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni (edaspidi „EIÕK") protokolli nr 7 artiklis 4, kujutab endast ühenduse õiguse üldpõhimõtet, mille järgimist peab kohus tagama (Euroopa Kohtu 5. mai 1966. aasta otsus liidetud kohtuasjades 18/65 ja 35/65: Gutmann *v.* komisjon, EKL 1966, lk 149 ja 172; 14. detsembri 1972. aasta otsus kohtuasjas 7/72: Boehringer *v.* komisjon, EKL 1972, lk 1281, punkt 3; eespool punktis 154 viidatud II PVC kohtuotsus, punkt 96, mida kinnitas eespool punktis 97 viidatud kohtuotsus Limburgse Vinyl Maatschappij jt *v.* komisjon, punkt 59).

185 See põhimõte keelab ühenduse konkurentsiõiguse valdkonnas komisjonil teistkordselt ettevõtjat süüdi mõista või ettevõtja üle kohut mõista konkurentsivastase teo eest, mille eest ta on komisjoni varasema otsusega lõplikult õigeks või süüdi mõistetud. *Ne bis in idem* põhimõtte kohaldamine sõltub asjaolude, rikkumise toimepannud isiku ning kaitstava õigushüve samasuse kolmekordsest tingimusest (Euroopa Kohtu 7. jaanuari 2004. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P ja C-219/00 P: Aalborg Portland jt *v.* komisjon, EKL 2004, lk I-123, punkt 338).

186 Käesolevas asjas tuleb märkida, et vaidlustatud otsuse 306. põhjenduses arvestas komisjon hagejale määratud trahvi suurendamise põhjendamiseks asjaolu, et hagejal olid olemas õigus- ja majandusteadmised ning infrastruktuurid, mis võimaldasid tal hõlpsamini kindlaks teha, et tema tegevus kujutab endast rikkumist, ja olla teadlik rikkumise tagajärgedest, mis tulenevad konkurentsiõigusest. Lisaks arvestas komisjon hagejale määratud trahvi suurendamise põhjendamiseks vaidlustatud otsuse 314. põhjenduses asjaolu, et hageja oli juba kahel korral süüdi mõistetud EÜ artikli 81 rikkumise eest.

187 Selles osas tuleb kõigepealt sedastada, et käesoleval juhul ei olnud täidetud konkurentsi valdkonnas kohtupraktika määratletud (vt eespool punkt 185) *ne bis in idem* põhimõtte kohaldatavuse tingimused, kuna komisjon piirdus trahvisumma arvutamisel faktiliste kaalutluste arvesse võtmisega, st esiteks oli hageja oma õigus- ja majandusteadmiste ning infrastruktuuride poolest võimeline kindlaks tegema, et tema tegevus kujutab endast rikkumist, ja olema teadlik selle tagajärgedest, ja teiseks, et ta oli juba kahel korral süüdi mõistetud EÜ artikli 81 rikkumise eest. Igal juhul suurendas komisjon eraldiseisvatel kaalutlustel vaidlustatud otsuse 306. ja 314. põhjenduses trahvi suurust. Järelikult tuleb väite neljas osa tagasi lükata.

Konkreetse lähtesumma kohasus, arvestades hageja väljatoodud asjaolusid

188 Esiteks rõhutab hageja, et isegi kui komisjon ei ole rikkumist väga raskeks liigitamisel rikkunud võrdse kohtlemise põhimõtet, tuleb sellegipoolest vähendada trahvi lähtesummat, võttes arvesse rikkumise väga nõrka mõju ühisturule ning kartelli esemeks olnud kaupade väikest müügimahtu.

189 Meenutada tuleb seda, et vastavalt suunistes (vt eespool punktid 139–143) määratletud meetodile võttis komisjon kõigepealt trahvisumma arvutamisel lähtesummaks rikkumise raskusastme põhjal määratletud üldise lähtesumma, mida ta kasutas seejärel kaalutegurina konkreetse lähtesumma kindlaksmääramisel, arvestades esiteks kõnealuste ettevõtjate tegelikku majanduslikku suutlikkust põhjustada olulist kahju muudele turuosalistele, eeskätt tarbijatele, teiseks vajadust määrata trahvi suurus nii, et sellel oleks piisavalt hoiatav mõju, ja kolmandaks vajadust arvesse võtta asjaolu, et suurtel ettevõtjatel on tavaliselt olemas õigus- ja majandusteadmised ning infrastruktuurid, mis võimaldavad neil hõlpsamini kindlaks teha, et nende tegevus kujutab endast rikkumist, ja olla teadlikud rikkumise tagajärgedest, mis tulenevad konkurentsiõigusest.

190 Eespool punktides 133–187 leiti, et esiteks kvalifitseerides rikkumise väga raskena ja teiseks tehes eespool mainitud üksteisele järgnevad kohandused, ei rikkunud komisjon ühtegi põhimõtet, millele hageja viitab. Pealegi tuleb meenutada, et väga raskete rikkumiste puhul näevad suunised võimaliku trahvisummana ette rohkem kui 20 miljonit eurot.

191 Mis puudutab hageja argumenti, mille kohaselt aluseksvõetud konkreetne lähtesumma oli igal juhul ebaproportsionaalne asjaolu suhtes, et kartellikokkuleppe esemeks olnud kaubad moodustasid alla 2,5% nende kaupade kogutarbimisest Euroopa Liidus, siis tuleb märkida, et rikkumise raskusaste ei saa sõltuda ei üksnes rikkumise geograafilisest ulatusest ega ka rikkumise esemeks olnud müügi ja terves Euroopa Liidus toimunud müügi vahekorrast. Sõltumatult eespool mainitud kriteeriumidest on asjaomase müügi absoluutväärtus samuti rikkumise raskusastme asjassepuutuv näitaja, kuna see peegeldab tõetruult nende tehingute suurt majanduslikku mahtu, mida rikkumine püüdis normaalsest konkurentsist kõrvaldada. Käesolevas asjas ei ole vaidlustatud asjaolu, et asjaomase müügi väärtust võib

hinnata ligikaudu 1,2 miljardile eurole, mis annab tunnistust sektori märkimisväärselt suurest majanduslikust mahust. Selles valguses ei saa hageja puhul arvesse võetud 25 miljoni euro suurust konkreetset lähtesummat liigseks pidada.

192 Mis puudutab tuginemist komisjoni praktikale Õmblusteta terastorude otsuses, siis piisab tõdemisest, et see ei ole eespool punktis 153 viidatud kohtupraktika seisukohast asjakohane.

193 Lisaks on kohane märkida, et komisjon arvestas nimetatud otsuses asjaoluga, et õmblusteta terastorud, mida rikkumine puudutas, moodustasid üksnes 19% kõigist õmblusteta torudest, mida on võimalik nafta- ja gaasitööstuses kasutada, nii et rikkumise mõju oli piiratud, kuna tööstus võis pöörduda kartellikokkuleppega mõjutamata teiste kaupade poole. Seega hõlmas rikkumine käesolevas asjas palju olulisemat osa Belgias saadaval olevast õllest, kuivõrd komisjon märkis vaidlustatud otsuse 4. põhjenduses — ilma et talle oleks selles küsimuses vastu vaieldud —, et kartelliosalised tootsid 1998. aastal peaaegu 70% Belgias müüdud õllest.

194 Võttes arvesse kõiki eelpool esitatud kaalutlusi, tuleb hageja argument määratud trahvi summa väidetava kohasuse puudumise osas tagasi lükata.

195 Seega tuleb väide lükata täielikult tagasi.

2. *Väide, mis tuleneb rikkumise kestuse ebaõigest hindamisest*

a) Poolte argumendid

196 Märkides küll, et ta ei vaidle vastu tema puhul aluseks võetud faktide sisulisele õigsusele, väidab hageja, et rikkumise kestuse kindlaksmääramisel omistas komisjon teatavatele asjaoludele ebaõige kaalu. Komisjon viitas eelkõige pärast juulit 1996 mitmekuulise vahega toimunud ühele telefonivestlusele ja kahele koosolekule hageja ja Interbrew' vahel, mille ta esitas toetuseks järeldusele, et rikkumine jätkus kuni 28. jaanuarini 1998. Niimoodi talitades ei tõendanud komisjon, et rikkumine jätkus pärast juulit 1996. Seega tuleb tunnistada, et süüks pandud tegevus ei ületanud kolme ja poolt aastat, mistõttu on õigustatud trahvi konkreetse lähtesumma suurendamine palju vähem kui 45%. Esimese Astme Kohus peaks seetõttu hagejale määratud trahvi oma praktika kohaselt vastavalt rikkumise tegelikule kestusele vähendama.

197 Mis puudutab esiteks 9. detsembri 1996. aasta telefonivestlust Interbrew' ja hageja vahel, siis märgib hageja, et vastupidiselt sellele, mida laseb arvata komisjoni viitamine toimiku muudele materjalidele, kujutavad Alken-Maesi tegevdirektori L. B. käsikirjalisi tähelepanekuid sisaldavaid märkmed, mis pärinevad 27. novembrist 1996, endast ainsat dokumenti, millel komisjoni järeldused rajanevad.

198 Hageja ei vaidle vastu, et nimetatud käsikirjalised märkmed koostati novembris 1996 toimunud sisekoosolekul, mille eesmärk oli tema meelest analüüsida Interbrew' uusi hindu pärast seda, kui Alken-Maes oli oma klientide kaudu omandanud Interbrew' uued müügi üldtingimused. Hageja vaidlustab seevastu komisjoni tõlgendust kolmest nendele märkmetele hiljem juurde lisatud tähelepanekute kogumist, mis kõik sisaldavad kuupäeva „9/12/96" ja kujutavad endast ilmselt vastust algselt tehtud märkmetes sõnastatud kolmele küsimusele, mis puudutasid Interbrew' hinnapolii-

tika veel selgeks tegemata punkte. Komisjon järeldas ebaõigesti, et selles küsimuses oli nõutud Interbrew' A. B. arvamus, mis küsiti 9. detsembril 1996. aastal, millele Interbrew andis ühe jaatava ja kaks eitavat vastust. Hageja arvates ei kinnita vaidlustatud otsuses viidatud teised toimiku osad seda tõlgendust. 27. novembri 1996. aasta märkmetes toodud tähelepanekud oleksid võinud tuleneda kõikide Interbrew'ga seotud otseste kontaktide sõltumatust kontrollimisest näiteks turustajate käest, mis oleks üksnes korranud A. B. kontaktidele antud tõlgendust. Kuna Alken-Maes oli Interbrew' kaupade osaline turustaja, siis oleks olnud normaalne, et Alken-Maes oleks püüdnud aru saada Interbrew' transporditingimuste uutest hindadest. Seega ei piisa kõnealusest dokumendist, et tõendada komisjoni esitatud väidet.

199 Teiseks väidab hageja 17. aprilli 1997. aasta koosoleku osas, et see kohtumine ei tõenda Belgia turgu puudutavat kartellikokkulepet, kuna vaidlustatud otsuse 96. põhjenduses viidatud Interbrew' J. D. selgituste kohaselt oli koosoleku eesmärgiks kahe grupi vaheline võimalik sünergia ning ettevõtjate kasumlikkuse tõstmine juhul, kui Interbew' võtaks üle hageja tütarettevõtja Alken-Maesi.

200 Hageja vaidleb vastu komisjoni tõlgendusele, mille kohaselt J. D. ülalmainitud avaldus tõendab selle koosoleku konkurentsivastast iseloomu. See avaldus sisaldas Interbrew' ja Alken-Maesi kontaktide terviklikku kokkuvõtet. J. D. viitab konkreetselt 17. aprilli 1997. aasta koosoleku osas, et koosolekul osalejad analüüsisid ridarealt Alken-Maesi kasumiaruannet, s.o tegevus, mis tuleb läbi viia alati, kui toimuvad läbirääkimised ettevõtja võimaliku ühendamise korral. Selles dokumendis viidatud viis punkti olid nendeks asjaoludeks, mis mõjutasid Alken-Maesi majandustulemusi või selle arvutamismeetodit.

201 Hageja vaidlustab samuti komisjoni järeldust, mille kohaselt Alken-Maesi juhi R. V. kohalolek kõnealusel koosolekul on vähetõenäoline Alken-Maesi ühendamist

puudutava arutelu oletusel, arvestades, et selline tehing on tema suhtes võimaliku ebasoodsa iseloomuga. Hageja arvates ei olnud selles kohalolekus midagi ebanormaalset, eriti kui kõnealune juht soovis säilitada rolli äriühingus. Lisaks oli kohalolek eriti seetõttu õigustatud, et Interbrew kaalus ühinemist *management buy out*'i teel — omandamise viis, kus mängib olulist rolli ettevõtte tegevjuhtkond —, mida tõendavad kaks toimikus asuvat avaldust, st M. C. ja M. T. avaldused.

202 Kolmandaks väidab hageja 28. jaanuari 1998. aasta koosoleku osas, mis oli seotud nimelt Interbrew' A. D. ning Alken-Maesi N. V.-ga, et arutelu puudutas põhiliselt möödunud suhete meenutust. Hageja märgib samuti, et Interbrew' esindaja sõnade kohaselt ei olnud Alken-Maesi esindaja mingilgi määral teadlik nendest sündmustest.

203 Hageja arvates ei kinnita mitte miski komisjoni väidet A. D. 28. jaanuari 1998. aasta käsikirjaliste märkmete tähenduse kohta, st et viimased kinnitavad kartellikokkuleppe olemasolu sel kuupäeval. Mitte miski ei võimalda iseäranis järeldada, et nimetatud märkmete sisu võib olla omistatud kummalegi osalisele, mida tegi ekslikult komisjon, identifitseerides A. D. märkmete sisu väidetava vestluse sisuna, sellal kui nende märkmete sisu sai kajastada ainult Interbrew' seisukohta. Sel juhul on üllatav, et Alken-Maesi esindaja oli informatsiooni omamata võimeline detailselt kirjeldama 1994. aastal sõlmitud kokkuleppeid. Lisaks ei ole vaidlustatud otsuses vastu vaieldud sellele, et 28. jaanuari 1998. aasta koosolekul puudus igasugune tagajärg. Seega järeldub sellest, et kõnealused märkmed ei too esile viidatud kuupäeval kokkuleppe või kooskõlastatud tegevuse olemasolu või kohaldamist, vaid üksnes Interbrew' positiivset hinnangut 1994 sõlmitud kartellikokkuleppest ning tema tahtest kartellikokkulepet uuendada.

204 Seega järeldab hageja sellest, et süükspandud tegevus ei ületanud kolme ja poolt aastat ning et seega on kohane vähendada kestuse alusel trahvi suurendamist.

205 Komisjon rõhutab esmalt, et väites, et kartell lõppes juulis 1996, vaidleb hageja vastu selle kestusele, samal ajal kui ta kinnitab, et ta ei vaidlusta faktide sisulist õigsust. Edasi märgib komisjon, et ta oli õiguslikult piisavalt põhjendanud konkurentsivastaste kontaktide olemasolu hageja ja Interbrew' vahel kuni 28. jaanuarini 1998. Lõpuks ei eemaldunud hageja avalikult koosolekutest, mille konkurentsivastane eesmärk oli tuvastatud ning millest osavõtmist hageja tunnistab, mistõttu kuni 28. jaanuarini 1998 toob see hagejale kaasa igal juhul vastutuse.

b) Esimese Astme Kohtu hinnang

206 Määruse nr 17 artikli 15 lõike 2 kohaselt kujutab rikkumise kestus ühte faktidest, mida võetakse konkurentsieeskirjade rikkumises süüdi olevatele ettevõtjatele määratava trahvisumma kindlaksmääramisel arvesse.

207 Rikkumise kestuse osas eristatakse suunistes lühiajalisi rikkumisi (üldiselt lühemad kui üks aasta), mille puhul raskusastme põhjal määratud trahvisummat ei suurendata, keskmise kestusega rikkumisi (üldiselt kestavad ühe aasta kuni viis aastat), mille puhul raskusastme põhjal määratud trahvisummat võib suurendada kuni 50%, ja pikaajalised rikkumised (üldiselt pikemad kui viis aastat), mille puhul raskusastme põhjal määratud trahvisummat võib suurendada kuni 10% iga aasta kohta (punkti 1 B esimene kuni kolmas taane).

208 Komisjon määras vaidlustatud otsuse 281. põhjenduses kindlaks tõendid, mis puudutavad Interbrew'/Alken-Maesi kartelli ajavahemikus alates vähemalt 28. jaanuarist 1992 kuni 28. jaanuarini 1998. Komisjon osundas, et „28. jaanuaril 1993 teavitas ta esimesest selgelt konkurentsivastase eesmärgiga koosolekust" ning et „28. jaanuaril 1998 toimus viimane koosolek, mis peeti kartelli raames, mille kohta

komisjonil on dokumente". Komisjon järeldas, et „rikkumine kestis seega viis aastat ja ühe päeva". Sellisele järeldusele jõuti vaidlustatud otsuse resolutiivosas, kus komisjon viitas, et rikkumine leidis aset „ajavahemikus alates 28. jaanuarist 1993 kuni 28. jaanuarini 1998".

209 Vaidlustatud otsuse 282. põhjenduses osundas komisjon, et hageja vaidles vastu rikkumise kestusele ning et hageja kinnitas, et Alken-Maesi ning Interbrew' vahelised arutelud algasid alles 12. oktoobril 1994 ja lõppesid alates 1996. aasta juulikuust. Sellegipoolest lükkab komisjon tagasi selle argumentatsiooni põhjendusel, et tuvastatud rikkumise kestus oli õiguslikult piisavalt tõendatud.

210 Käesoleva väite raames viitab hageja esitatud argumentatsioon uuele asjaolule, et komisjon ei ole korrektselt määratlenud rikkumise kestust. Hageja vaidleb trahvi suurendamisele vastu ainult niivõrd, et rikkumine ei kestnud tema arvates kauem kui juulini 1996.

211 Lisaks tuleb märkida, et hageja ei taotle otseselt, et tühistataks vaidlustatud otsuse artikkel 1, mis määratleb tema kartellis osalemise kestuse. Tegelikult viitas hageja rikkumise kestust puudutavale väitele üksnes teise võimalusena talle määratud trahvisumma vähendamise taotluse toetuseks.

212 Sellegipoolest tuleneb käesoleval juhul hageja esitatud dokumentidest, et ta vaidlustab sisuliselt vaidlustatud otsuse õiguspärasust osas, milles otsuses leitakse — nii nagu on märgitud selle resolutiivosa artiklis 1 —, et rikkumine kestis ajavahemikus alates 28. jaanuarist 1993 kuni 28. jaanuarini 1998. Nii märkis hageja käesoleva menetluse aluseks olevas hagiavalduses, et „[vaidlustatud] otsus ei ole

põhjendatud osas, milles see tuvastab, et rikkumine kestis 28. jaanuarist 1993 kuni 28. jaanuarini 1998" ning et komisjon „ei [tõendanud] [...] õiguslikult piisavalt, et rikkumine kestis kauem kui juulini 1996". Oma repliigis hageja jätkas, märkides, et „toimikuga kohane tutvumine oleks pidanud [...] panema [komisjoni] tuvastama õigusvastase teo lühema kestuse ning tegema sellest järeldusi trahvisumma taseme osas". Lisaks on selge, et haldusmenetluse käigus, nimelt vastuväiteteatise vastuses vaidlustas hageja rikkumise kestuse, nagu on märgitud allpool punktis 512.

213 Arvestades eeltoodut, tuleb leida, et käesoleva väitega, mis käsitleb kestust, taotleb hageja mitte ainult trahvi vähendamist, vaid ka vaidlustatud otsuse osalist tühistamist, st selle resolutiivosa artikli 1 tühistamist, kuna komisjon tuvastas selles ekslikult, et rikkumine jätkus kuni 28. jaanuarini 1998.

214 Seega tuleb käesoleva väite raames kindlaks teha, kas komisjon tõendas esitatud faktiliste asjaolude põhjal õiguslikult piisavalt, et rikkumine jätkus kuni 28. jaanuarini 1998.

215 Siinkohal tuleb meelde tuletada, et EÜ artikli 81 lõike 1 rikkumise tõendite hindamisel tuleb komisjonil osutada enda sedastatud rikkumise tõenditele ja teha kindlaks sobivad tõendid, et tõendada õiguslikult piisavalt endast rikkumist kujutavate asjaolude olemasolu (Euroopa Kohtu 17. detsembri 1998. aasta otsus kohtuasjas C-185/95 P: Baustahlgewebe *v.* komisjon, EKL 1998, lk I-8417, punkt 58 ja 8. juuli 1999. aasta otsus kohtuasjas C-49/92 P: komisjon *v.* Anic Partecipazioni, EKL 1999, lk I-4125, punkt 86). Kohtu kahtluse korral antakse eelis ettevõtjale, kes on rikkumist sedastava otsuse adressaat. Seega ei saa kohus järeldada, et komisjon on tõendanud asjaomase rikkumise olemasolu õiguslikult piisavalt, kui tal on selles küsimuses veel kahtlusi, eriti trahvi määrava otsuse tühistamist taotleva hagi puhul.

216 Viimati nimetatud olukorras tuleb süütuse presumptsiooni põhimõte võtta arvesse sellisena, nagu see tuleneb muu hulgas EIÕK artikli 6 lõikest 2, mis on üks neist põhiõigustest, mida ühenduse kohtud — nagu kinnitavad ka ühtse Euroopa akti põhjendused ja Euroopa Liidu lepingu artikli 6 lõige 2 ning 7. detsembril 2000 Nizzas väljakuulutatud Euroopa Liidu põhiõiguste harta (EÜT 2000, C 364, lk 1) artikkel 47 – väljakujunenud kohtupraktika alusel ühenduse õiguses kaitsevad. Kui arvestatakse asjaomaste rikkumiste laadi ning nendega seotud tagajärgede laadi ja raskusastet, kohaldatakse süütuse presumptsiooni põhimõtet eelkõige ettevõtjatega seotud konkurentsieeskirjade rikkumiste suhtes, mille tagajärjeks võib olla trahvide või karistusmaksete määramine (vt Euroopa Kohtu 8. juuli 1999. aasta otsus kohtuasjas C-199/92 P: Hüls *v.* komisjon, EKL 1999, lk I-4287, punktid 149 ja 150, ning otsus kohtuasjas C-235/92 P: Montecatini *v.* komisjon, EKL 1992, lk I-4539, punktid 175 ja 176).

217 Seega tuleb komisjonil esitada piisavalt täpseid ja ühtseid tõendeid, mille põhjal saaks veenduda, et rikkumine on toime pandud (vt eespool punktis 99 viidatud kohtuotsus Volkswagen *v.* komisjon, punktid 43 ja 72 ning viidatud kohtupraktika).

218 Tuleb siiski rõhutada, et komisjoni esitatud kõik tõendid ei pea ilmtingimata vastama neile tingimustele rikkumise kõigi tegurite suhtes. Piisab, kui tõendite kogum, millele institutsioon tugineb, vastab tervikuna hinnatult neile nõuetele (vt selle kohta eespool punktis 154 viidatud II PVC kohtuotsus, punktid 768-778, eriti punkt 777, seda asjassepuutuvat küsimust on kinnitatud apellatsioonmenetluses tehtud eespool punktis 97 viidatud kohtuotsusega Limburgse Vinyl Maatschappij jt *v.* komisjon, punktid 513-523).

9. detsembri 1996. aasta telefonivestlus

219 Kõigepealt tuleb väidetavalt endast rikkumist kujutava 9. detsembri 1996. aasta telefonivestluse osas märkida, et komisjon kinnitab vaidlustatud otsuse 91. põhjen-

duses, et „19. septembril [1996] toimunud koosoleku järel [pidas] Alken-Maesi tegevdirektor 9. detsembril 1996 telefonivestluse Interbrew' „Food" direktoriga teatava hulga küsimuste osas, mille esitas Alken-Maes hindadega tutvumise kohta". Lähtudes sellest järeldusest, tugineb komisjon dokumendi, mis kujutab endast Alken-Maesilt 7. märtsil 2000 komisjonile saadetud kirja lisa 42, viimasele lehele (vt eespool punkt 72), mis asub komisjoni toimiku leheküljel 8513. Poolte vahel puudub vaidlus, et nimetatud dokument sisaldab Alken-Maesi L. B. tehtud käsikirjalisi märkmeid 27. novembril 1996 toimunud sisekoosoleku käigus, mille eesmärgiks oli analüüsida Interbrew' uusi hindu, ning et hiljem tegi autor sellesse dokumenti tähelepanekuid, mis asendasid vastust nendes märkmetes esitatud küsimustele.

220 Esimese Astme Kohtu kirjalikult esitatud küsimusena tehtud ettepanekule täpsustada asjaolusid, mis viisid komisjoni vaidlustatud otsuse 91. põhjenduses järelduseni, et L. B. (Alken-Maes) ja A. B. (Interbrew) telefonivestlus Interbrew' hindade kohta leidis aset 9. detsembril 1996, märkis komisjon kõigepealt, et 27. novembri 1996. aasta koosoleku, mille käigus tehti käsikirjalised märkused, taust kujunes 29. juulil 1996 Interbrew' ja Alken-Maesi koosolekul, mille käigus arutati detailselt Interbrew' kavatsusi tema kaubanduspoliitika logistilise osa kohta, nii nagu seda tuli muuta ja kohaldada uue hinnakirja jõustumisega alates 1. jaanuarist 1997.

221 Komisjon märkis, et uurinud 27. novembril 1996 tehtud märkmeid, mis sisaldavad kuute taanet, millele järgneb ühe- või kaherealine käsikirjaline tekst, millel on iga kord küsimärk, järeldas ta, et nimetatud märkmed sisaldasid sel päeval L. B. (Alken-Maes) esitatud küsimusi Interbrew' hindade kohta, ning et sellele dokumendile hiljem tehtud märkmed tähendasid kas kohta, kust võib leida vastuse, või vastust nimetatud küsimustele. Käesoleval juhul asendasid tähelepanekud teatavatele küsimustele vastust, võimaldades tuvastada, et vastused küsimustele olid saadud Interbrew'lt 9. detsembril 1996.

222 Arvestades selle tõlgenduse formaalset eitamist hageja poolt, tuleb uurida, mil määral nendest lisandustest tuleneb ja seega kas nad tõendavad konkurentsivastast kontakti Alken-Maesi ja Interbrew' vahel.

223 Selles osas tuleb märkida, et 27. novembri 1996. aasta kuupäeva ning pealkirja „Tariefstudie" kandev dokument kujutab endast oma viimase lehekülje osas loendit kuue küsimusega Alken-Maesi hindade kohta.

224 Nähtub, et kõik need kuus sõnastatud küsimust kutsusid algsete märkmete autoris esile vastuse, mis märkmete tegemise ajal oli alles selgumata. Tegelikult jätab dokument mulje, et kõigi kuue küsimuse suhtes võeti nendele vastuste leidmiseks meetmeid. Seega viivad esimene ja kuues küsimus, mis käsitlesid õiguslikke aspekte, otseselt isikuni nimega „[P. V. D.]", mis viitavad suure tõenäosusega sel ajal Alken-Maesi õigusnõustajaks olnud isikule. Samuti kutsub kolmas küsimus üles viia klientide juures läbi kontrollimine turustamise kaudu (*checken bij klanten via distributie*).

225 Teise, neljanda ja viienda küsimuse osas, mille kõrvale lisati hiljem kolm vaidlusalust tähelepanekut, tuleb märkida, et teine küsimus algab sõnadega „check IB", kus „IB" tähistab ilmselt Interbrew'd. Täpselt selle teise küsimuse kõrvale lisati hilisem käsikirjaline märge „Ja, volgen [A. B.] (IB) 9/12/96". See tähelepanek jätab mulje, et vastavalt sellele küsimusele vastuse saamiseks võetud meetmele võttis L. B. (Alken-Maes) 9. detsembril 1996 ühendust Interbrew'ga A. B. isikus, kes andis jaatava vastuse. Seega tuleb samal viisil tõlgendada kahte teist käsikirjalist lisandust, mis kannavad 9. detsembri 1996. aasta kuupäeva.

226 Mis puudutab hageja argumenti, mille kohaselt on usutav, et mainitud vastused saadi turustajatelt, tuleb märkida, et see väide on vastuolus asjaoluga, et kolmandat küsimust puudutavad märkused viitavad konkreetselt sellele, et vastus tuleb saada klientide juures turustamise kohta, ja et selle kolmanda küsimuse kõrvale ei lisatud täpselt sellist lisandust, mis esinevad teise, neljanda ja viienda küsimuse puhul.

227 Seega näib tõendatud, et esiteks kolmandale küsimusele ja teiseks teisele, neljandale ja viiendale küsimusele antud vastused saadi nimetatud infokanalite kaudu. Selles kontekstis kinnitab asjaolu, mille kohaselt oli kolmanda küsimuse konkreetseks eesmärgiks vastuse saamine klientide juures ja teise küsimuse püstitus viitas otseselt kontrollile Interbrew' juures, et oli ette nähtud võtta Interbrew'ga ühendust, et saada vastus teatavatele küsimustele. Lisaks võimaldab asjaolu, et kolm identset 9. detsembril 1996 lisatud märget kujutavad vastuseid küsimustele ning et üks neist viitab otseselt Interbrew'le ja ühele tema esindajatest, põhjendatud kahtlust jätmata kinnitada, et 9. detsembril 1996 leidis tõepoolest aset konkurentsivastane kontakt, olgu siis telefoni teel või mitte.

228 Seega tuleb järeldada, et 9. detsembril 1996 toimunud rikkumist kujutava kontakti kohta on tõend esitatud.

17. aprilli 1997. aasta koosolek

229 Mis puudutab väidetavalt endast rikkumist kujutavat 17. aprilli 1997. aasta koosolekut, siis kinnitab komisjon vaidlustatud otsuse 95. põhjenduses, et Interbrew', hageja ja Alken-Maesi juhid kohtusid 17. aprillil 1997 Pariisis. Hageja ei vaidle vastu, et selline kohtumine toimus.

230 Lisaks toob komisjon vaidlustatud otsuse 96. põhjenduses esile Interbrew' tolleaegse peadirektori J. D. avalduse, mis käsitleb selle koosoleku sisu, ning järeldab sellest — nagu nähtub 284. põhjendusest —, et nimetatud koosoleku eesmärgiks oli Interbrew' ja hageja tegevuse kooskõlastamine turul; hageja vaidleb sellele formaalselt vastu.

231 Siinkohal tuleb esmalt märkida, et hageja ei vaidlusta Interbrew' avalduse tõenduslikku jõudu osas, milles see kujutab endast pelgalt ühe ettevõtja ühepoolset avaldust, vaid väidab üksnes seda, et koosoleku protokoll ei tõenda selle konkurentsivastast eesmärki.

232 Interbrew' avalduse lõik, mis käsitleb 17. aprilli 1997. aasta koosolekut, on järgmine:

„Tippkohtumised, millel ma ei osalenud, toimusid koos Kronenbourgiga. Edasi peeti „juhendkoosolekuid", millel me kõik („Foodi" ja horeko peadirektorid ja direktorid) osalesime.

[...]

[17. aprilli 1997. aasta] koosolek oli vaid üks neist juhendkoosolekutest koos [hagejaga] ([hagejat] esindas M. K.). Meie („Belgia" ja „Prantsusmaa", kuid igaüks eraldi) pidime sünergia teemal sõna võtma. Selle koosoleku käigus vaatasime me rida-realt P&L-i [*Profit & Loss account* ehk kasumiaruanne] läbi ning uurisime süstemaatiliselt, kuidas vähendada kulusid ja tõsta kasumlikkust. Teemad olid

järgmised: 1) tootmine; 2) turustamise ühised lähtekohad; 3) hinnasoodustused enne või pärast aktsiisi (seda teemat käsitles ka CBB); 4) turundus ja investeeringud reklaami (*share of voice*); 5) õlleturu kasv ja mahu suurendamise meetodid, mis rajanesid Prantsusmaa veeturul saavutatud edul.

Müügi osas saavutasime me Foodi sektoris palju; oluliselt rohkem kui horeko sektoris, kus mitte midagi või peaaegu mitte midagi ei toimunud.

Foodi sektoris sõlmiti kokkuleppeid järgmistes küsimustes:

— allahindlused tarbijatele suunatud sooduskampaaniate kaudu (nt 5+1 tasuta)

— kaubanduslikud küsimused (nt kupongi väärtus kampaaniate ajal)

— reklaamilipiku pakkide hulk (nt kuni 10 pakki GIB-is õllekastide jaoks)

[...]"

233 Tuleb märkida, et viide nimetatud avalduses kasumiaruande „rida-realt" läbivaatamisele ei võimalda kindlaks teha, kas sellega mõeldakse Kronenbourg/Alken-Maesi kasumiaruande ühist uurimist või ühelt poolt Kronenbourg/Alken-Maesi ja teiselt poolt Interbrew' kasumiaruande paralleelset uurimist.

234 Lisaks tuleb märkida, et sõltumata sellest, et selgitused, mille pooled esitasid vastuseks Esimese Astme Kohtu kirjalikule küsimusele, omavahel lahknevad, tuleneb avalduse lõigust, mis käsitleb 17. aprilli 1997. aasta koosolekut, et põhjendatud kahtlust jätmata kujutas see koosolek endast rikkumist.

235 Koosoleku konkurentsivastane eesmärk paistis esiteks aruteludel käsitletud spetsiifilistest teemadest. Pelgast asjaolust, et küsimusi nagu „tootmine", „hinnasoodustused" või „turundus ja investeeringud reklaami" kooskõlastati õlleturu kahe peamise konkurendi kõige kõrgemate juhtide vahel, võib järeldada, et tegemist oli konkurentsivastase eesmärgiga.

236 Teiseks nähtub vaidlustatud otsuse 96. põhjenduses ära toodud Interbrew' avalduse väljavõttest selgelt, et 17. aprilli 1997. aasta koosolek on esitatud näitena „juhendkoosolekutest", mille eesmärk oli see, et järgneksid teised kartellikokkuleppe koosolekud kõige kõrgemal tasemel, ning seega ei ole selle konkurentsivastasuses kahtlust.

237 Kolmandaks ja selles kontekstis jätab 96. põhjenduses esitatud avalduse väljavõttes sõna „sünergia" kasutamine mulje, et see viitab üldiselt tulemustele, mida kartellikokkuleppe kõrgeima taseme juhtkond ootas „juhendkoosolekutelt", millest 17. aprilli 1997. aasta koosolek on esitatud näitena, mitte konkreetsele Kronenbourg/Alken-Maesi ülevõtmise küsimusele. Nagu komisjon oma vasturepliigis

õigesti rõhutab, kasutas avalduse autor seda sõna mitte Kronenbourg/Alken-Maesi võimaliku ülevõtmise arutelude, vaid Interbrew' ja Alken-Maesi Prantsusmaal toimuva koostöö teatavate aspektide tähistamiseks. Need asjaolud räägivad samuti selle kasuks, et 17. aprilli 1997. aasta koosolek oli konkurentsivastane.

238 Neljandaks — nagu märgib komisjon — tuleb kõiki eespool nimetatud asjaolusid analüüsida Alken-Maesi haldusmenetluse käigus tehtud muude avalduste valguses. Seega tuleb märkida, et oma 27. detsembri 1999. aasta vastuses komisjoni 11. novembri 1999. aasta informatsiooninõudele märkis Alken-Maes — nõudes samal ajal koostööteatise kohaldamist —, et „aastatel 1992–1998 toimus arvukaid koosolekuid Alken-Maesi esindajate, st põhiliselt R. V., kes tol ajal oli tegevjuht, ja Interbrew' esindajate, st põhiliselt M. T. ja J. D. vahel, mille käigus kooskõlastati õlle turustamist ja müüki Belgias".

239 Argumendi osas, mis puudutab R. V. kohalolekut 17. aprilli koosolekust, siis tuleb arvesse võtta, et selline kohalolek ei saa kaasa tuua mis tahes eeldust ühes või teises mõttes, mistõttu tuleb see argument tagasi lükata.

240 Eelnevaid kaalutlusi tervikuna silmas pidades tuleb järeldada, et komisjon on õiguslikult piisavalt tõendanud 17. aprilli 1997. aasta koosoleku õigusvastasust.

28. jaanuari 1998. aasta koosolek

241 Mis puutub 28. jaanuari 1998. aasta koosoleku — mille pidamist hageja ei vaidlustanud — sisusse, siis tähendus, mida tuleb omistada Belgia Interbrew'

kommertsdirektori A. D. käsikirjalistele märkmetele, sõltub järeldustest, mida võib teha kahe asjaolu, st märkmete sisu ning ajakohasuse astme alusel.

242 Kõigepealt tuleb nende sisu, ühtlase iseloomu ja Interbrew' esindaja A. D. selliste märkmete struktuuri, millel puudusid mahakriipsutused, osas järeldada, et märkmete puhul ei ole tegemist vestluse protokolli, vaid meelespeaga.

243 Edasi, mis puudutab märkmete sisu ajakohasuse astet, siis nähtub, et märkmete autor pidas teatavat hulka asjaolusid ajakohasteks. See kehtib näiteks kahe esimese punkti puhul, mis kandsid vastavalt pealkirju „organisatsioon, kooskõlastamine" ja „ajakohased toimikud" ning asusid pealkirja „Teemad" kandvas esimeses rubriigis. Samamoodi näis kolmas rubriik „Horeko kooskõlastamine" viitavat kõnealuse kooskõlastamise tulevasele korraldamisele. Lisaks peab teine rubriik, mille pealkiri on „Vastumeetmed 1.1.1994", oluliseks „müüki" ja ei võimalda jätta välja asjaolu, et sellisel müügil on autori hinnangul ka oma mõju.

244 Teades, et 28. jaanuari 1998. aasta koosoleku toimumist Interbrew' ja hageja vahel ei ole vaidlustatud, tuleb sarnaselt 17. aprilli 1997. aasta koosolekuga (vt eespool punkt 237) analüüsida nendele märkmetele omistatud tähendust, arvestades komisjoni 11. novembri 1999. aasta informatsiooninõudele Alken-Maesi 27. detsembril 1999 esitatud vastust, mille kohaselt „aastatel 1992–1998 toimus arvukaid koosolekuid Alken-Maesi esindajate, st põhiliselt [R. V.], kes tol ajal oli tegevjuht, ja Interbrew' esindajate, st põhiliselt [M. T.] ja [J. D.] vahel, mille käigus kooskõlastati õlle turustamist ja müüki Belgias". Nimetatud avaldus kujutab endast hageja poolset asjaolu omaksvõtmist, et hagejat puudutavad konkurentsivastased koosolekud toimusid kuni 1998. aastani. Järelikult võimaldab selle sisu omistada A. D. käsikirjalistele märkmetele tähenduse, mis kinnitab 28. jaanuari 1998. aasta koosoleku konkurentsivastast iseloomu.

245 Lisaks tuleb märkida, et kohtupraktikast tuleneb, et juhul, kui on tuvastatud, et ettevõtja osaleb ettevõtjate koosolekul, millel on ilmselgelt konkurentsivastane iseloom, on asjaomasel ettevõtjal kohustus esitada tõendeid selle kohta, et tema koosolekul osalemisel puudub igasugune konkurentsivastane iseloom, tõendades, et ta on oma konkurente informeerinud, et ta osales neist erinevast seisukohast lähtudes (eespool punktis 216 viidatud kohtuotsus Hüls *v.* komisjon, punkt 155; eespool punktis 216 viidatud kohtuotsus Montecatini *v.* komisjon, punkt 181 ja eespool punktis 185 viidatud kohtuotsus Aalborg Portland jt *v.* komisjon, punkt 81). Kui tõend sellise erineva seisukoha suhtes puudub, võib nimetatud koosolekutel — kasvõi passiivse — osalemise alusel leida, et ettevõtja osaleb järelikult kartellis (eespool punktis 185 viidatud kohtuotsus Aalborg Portland jt *v.* komisjon, punkt 84 ja Esimese Astme Kohtu 20. märtsi 2002. aasta otsus kohtuasjas T-9/99: HFB jt *v.* komisjon,EKL 2002, lk II-1487, punkt 223). Lisaks ei vabasta asjaolu, et ettevõtja ei nõustu koosolekul kokkulepituga, teda vastutusest kartellikokkuleppes osalemise eest (eespool punktis 185 viidatud kohtuotsus Aalborg Portland jt *v.* komisjon, punkt 85; eespool punktis 57 viidatud kohtuotsus Mayr-Melnhof *v.* komisjon, punkt 135, ja eespool punktis 31 viidatud Tsemendi kohtuotsus, punkt 1389).

246 Käesolevas asjas tuleb sedastada, et hageja ei ole tõendanud, et tema 28. jaanuari 1998. aasta koosolekul osalemisel, mida ei ole vaidlustatud, puudub igasugune konkurentsivastane iseloom, tõendades, et ta on Interbrew' esindajaid informeerinud, et ta osales neist erinevast seisukohast lähtudes.

247 Eelnevast tuleneb, et komisjon on õiguslikult piisavalt tõendanud, et kõnealune rikkumine kestis kuni 28. jaanuarini 1998.

248 Neil tingimustel väide tagasi lükata.

3. *Väide, mis rajaneb Interbrew' suhtes piirangu kohaldamise põhjal arvesse võetud raskendava asjaolu põhjendamatusel*

a) Poolte argumendid

249 Hageja leiab, et komisjon eksib kõnealuste asjaolude tähenduses, kui järeldab, et hageja kohaldas 11. mai 1994. aasta koosoleku käigus Interbrew' suhtes piirangut, mis kujutades endast ähvardusi tõrjuda viimane välja Prantsuse turult juhul, kui Interbrew' keeldub hagejale 500 000 hektoliitri suuruse müügikvoodi andmisest Belgia turul, viib alates sellest kuupäevast kartellkokkuleppe laiendamiseni.

250 Esiteks, isegi kui 11. maile 1994 eelnenud perioodil toimunud arutelud käsitlesid põhiliselt hindasid, ei saa pärast seda ajavahemikku täiendavate asjaolude nagu igaühe klientuuri arvestamist ning uute hindade tutvustamist tõlgendada rikkumisala olulise laiendamisena. Eelkõige oli klientuuriga vastastikuse arvestamise mure põhjustatud vaid probleemide tõttu, mis tõusetusid seepärast, et Interbrew ei arvestanud Alken-Maesi ainuõiguslikke kokkuleppeid oma teatavate klientidega. Lisaks võeti koosolekute päevakorda nii enne kui pärast 11. mai 1994. aasta koosolekut muid teemasid, mistõttu oleks liigne lugeda poolte arutatud teemasid ühise tegutsemise laiendamiseks mais 1994.

251 Teiseks, isegi kui suhted arenesid pärast 1994. aastat rohkem struktureeritud kartellikokkuleppe suunas, vastas selline areng mõlema poole huvidele, hindade osas eelkõige Intrebrew' huvidele, ning mitte ükski kartellikokkuleppe aspekt ei olnud hageja ainuhuvides.

252 Seega tõendas Intrebrew' huvi sõlmida enne maid 1994 mittekallaletungi pakt tema kartus, et hindu ei tule Belgia turul muuta. Nagu komisjon vaidlustatud otsuses

tunnistab, soovis Interbrew innukalt Belgias hindade kooskõlastamist, et vältida hageja agressiivset poliitikat sellel alal, jätkates samas agressiivset poliitikat, arvestades Alken-Maesi ainuõiguslikke kokkuleppeid oma teatavate klientidega, ning vältida madalate hindadega paralleelimporti Prantsusmaalt. Kuigi tema suutlikkus võimaldanuks Interbrew'l kaubandussõjaga kõrvaldada Alken-Maes turult, seadis Interbrew endale eesmärgiks sobitada rahu tema valitsetaval Belgia turul, et kõrgemate hindadega Belgiast saadava tulu abil rahastada oma rahvusvahelist laienemist. Alken-Maes vastandas siiski sellele rahu sobitamise tahte vähemalt alguses karmi konkurentsiga eesmärgiga, mille ta on omaks võtnud, jõuda kasumini. Seega oli Interbrew otseselt huvitatud mittekallaletungi pakti sõlmimisest.

253 Lisaks oli Interbrew huvitatud hagejaga tema „õlleharu" ülevõtmises kokku leppimisest. Tema kartellikokkulepe Alken-Maesiga on põhjendatav ka tema sooviga omada partnerit turul uue hinnastruktuuri kehtestamiseks. Lisaks võis Interbrew turgu valitseva seisundi kuritarvitamise eest süüdi mõistmisega riskides olla huvitatud pigem Alken-Maesiga kokku leppimisest kui tema turult kõrvaldamisest.

254 Lisaks tulenes Interbrew' väidetav vastumeelsus enne 1994. aastat, millele komisjon vaidlustatud otsuses ja kostja vastuses tugines, viidates nimelt Interbrew'le saadetud 1993. aasta märtsi siseteatele, komisjoni selle dokumendi kaalukuse osas tekitatud vastuolust. Kuigi komisjoni viidatud väljavõte puudutab „kahtlusi", on selle teksti kasutamine siiski tendentslik, kuna seesama dokument ei too välja mitte ainult seda, et need kahtlused puudutasid EÜ artikli 82 järgset hukkamõistu, vaid samuti seda, et Interbrew' toonane CEO sundis nimetatud märkmete autorit astuma läbirääkimistesse Alken-Maesiga, mis kinnitab vastupidiselt vabatahtlikku ja piiranguta osalemist kartellikokkuleppes, mille oli toona otsustatud Interbrew' kõige kõrgem juht. Lõpuks jättis komisjon märkimata, et märtsis 1993 esinenud kahtlused väljatoonud märkmete autor oli seesama isik, kelle algatusel kuus kuud hiljem, pärast seda kui ta sai Interbrew' CEO-ks, sunniti Alken-Maesi koostööle, et saavutada Interbrew' soovitud hinnad.

255 Komisjon jättis samuti tähelepanuta asjaolu, et Interbrew määras juba 1994 kindlaks kartellikokkuleppe selged eesmärgid, mida kinnitavad vaidlustatud otsuse mitu põhjendust, nii et tuleb ilmsiks Interbrew' juhtiv osa enne 1994. aastat kartellis, nagu on seda samuti märgitud vaidlustatud otsuses. Samuti kinnitab asjaolu, et Interbrew' tähistas kartellikokkulepet varjunime all, kõnealuse tegevuse struktureeritud lähenemist. Lõpuks tõendab Alken-Maesi endise tegevjuhi avaldus, mille kohaselt soovisid enamik Interbrew' juhte juba enne 1994. aastat kartellikokkulepet, Interbrew' väidetava vastumeelsuse puudumist.

256 Kolmandaks, kuigi hageja möönab esiteks, et ta hoiatas Interbrew'd 11. mai 1994. aasta koosolekul seoses Interbrew' kaasosalusega Interbrew' tarnelepingute rikkumises Prantsusmaal, ei näidanud ta siiski üles piisavat hoolsust nende lepingutega arvestamisel ning seega ei avaldanud tegelikult survet. Interbrew'le väidetavate ähvarduste tegemise lükkab pealegi ümber vaidlustatud otsuse seisukoht, mille kohaselt ei pööranud Interbrew tähelepanu hageja nõudele kanda Alken-Maesile üle 500 000 hektoliitrit.

257 Teiseks oli jõudude vahekord hageja ja Interbrew' vahel vastavalt nii Prantsusmaal kui Belgias väga ebavõrdne. Kuna hagejal puudus Prantsusmaal turgu valitsev seisund, siis ei olnud ta igal juhul võimeline Interbrew'd sellelt territooriumilt välja tõrjuma. Kuna hagejaga sõlmitud tarnekokkulepetega hõlmatud müügipunktide käive Prantsusmaal oli vaid 16%, ei olnud ilmselgelt usutav, et Interbrew võis pidada tõenäoliseks igasugust väljatõrjumise ohtu. Peale selle puudus tarnelepingute Prantsusmaal kitsa kohaldamise võimalikel tagajärgedel igasugune seos ohuga, mille võttis enda peale hageja Belgia tütarettevõtja, arvestades Interbrew' kaalu tegelikku mõju Belgias. Seega esineb ilmne ebakõla ähvarduste, mida tegelikult ellu ei viidud, väidetava olemasolu ning sellel asjaolul põhineva trahvisumma suurendamise vahel.

258 Lisaks sellele, et komisjon omistas Interbrew'le tehtud hoiatusele tähenduse, mis viitab tema arvates üksnes õiguslike vahendite — mida lõpuks ei kasutatud — kasutamisele, et lõpetada Interbrew' kaasosalus nende kokkulepete rikkumisel Prantsusmaal, jättis komisjon tähelepanuta kogu ajavahemiku jooksul Alken-Maesi vastu Interbrew' tehtud ähvardused ning võetud vastumeetmed. Nii on Interbrew' ülitugev reageering Alken-Maesi agressiivsele kaubanduspoliitikale 1994. aastal, iseenesest mõistetav tegevus, millega Interbrew' püüdis veenda Alken-Maesi järgima tema hinnatõstmispoliitikat 1993. aastal, või ka Interbrew' juhitud rünnakud Alken-Maesiga seotud kohvikutele, mille ohvriks Alken-Maes langes, kõik koos tõenditeks, mis kinnitavad Interbrew' pidevat agressiooni hageja suhtes, omades valitsevat seisundit „terroriseeris turgu" ning kes oli Alken-Maesi turult välja tõrjumas.

259 Interbrew' 1998. aastal kartellikokkuleppe tulemuste kohta avaldatud rahulolu, nagu seda kinnitavad tema Belgia kommertsdirektori tehtud märkmed, ei ole kooskõlas väitega, et Alken-Maes kasutas Interbrew' suhtes piiranguid.

260 Neljandaks kinnitab hageja lõpuks, et igal juhul on tema väidetavad ähvardused tõendamata. Kõik Interbrew' selgitused on koostatud 2000. aastal ning edastatud komisjonile uurimismenetluse hilisemas osas. Need vastavad Interbrew' kaitsetaktikale ning komisjon ei saa neid seetõttu käsitleda tõenditena. Samuti puudub kolmandalt isikult pärineval komisjoni väidet toetaval ainsal dokumendil, st Heinekeni dokumendil tõenduslik väärtus.

261 See Interbrew' selgitusi kajastav dokument ei ole väidetava piirangu sõltumatu kinnitus. Kuna nimetatud dokumendi autor ega ka dokumendi kuupäev ei ole teada, tuleb lisaks kahelda edastatu õigsuses, seni kuni on tuvastatud, kas dokumendi koostas Heinekeni või Interbrew' volitatud isik. Loomult on see dokument raskesti arusaadav ning sisult ähmane. Dokument ei kujuta endast ei kirja ega märkmeid, vaid pigem väljavõtet nimekirjast, mis sisaldab üheksakümnendatel aastatel Interbrew's töötanud juhi (C.) raskesti loetavat nime ning kolm mõttekriipsudega algavat lauseosa, mis paistavad olevat loetelu osa. Teise mõttekriipsu järel seisavad

järgmised hollandi keeles kirjutatud sõnad: „[K.] seadis kolme aasta eest Interbrew' valiku ette, kas [kanda üle] 500 000 [hektoliitrit] [Maesile] või ta tõrjub ta Prantsusmaalt välja". Sõna „üle kandma" ei esine hollandikeelses tekstis ning sõnad „Alken- Maesile" on käsitsi juurde kirjutatud. Seega on võimatu anda Heinekeni dokumendi vastavast kontekstist väljarebitud neljale reale selget tähendust. Kuna komisjon ei ole saanud täiendavat teavet Heinekeni dokumendi ning selle sisu tähenduse kohta, puudub sellel dokumendil igasugune tõenduslik väärtus.

262 Komisjoni hinnangul tuleneb vaidlustatud otsuse 45. ja 46. põhjendusest, mida hageja ei ole vaidlustanud, et esiteks ei soovinud Interbrew enne 11. mai 1994. aasta koosolekut hagejaga Belgias koostööd laiendada ning et ta pooldas seisukohta „mitte alustada sõda", ja teiseks, et pärast seda kuupäeva sõlmiti mittekallaletungi pakt. Hageja väide, et Interbrew avaldas koos Alken-Maesiga enne 1994 tahet lõpetada viimase agressiivne kaubanduspoliitika, on pelgalt spekulatiivne, samal ajal kui Alken Maesi poliitika agressiivsus Interbrew' vastu osutus õigeks. Interbrew' suhtumise märgatavat muutumist silmas pidades saab järeldada, et hageja, kes tunnistab muuseas koostöö laiendamise tegelikkust alates 11. maist 1994, tehtud ähvarduste ja Interbrew' suhtumise muutumise vahel esineb põhjuslik seos.

263 Tulenevalt asjaolust, et Interbrew'l on kõige tähtsam osa Belgia õlleturul, ei saa välistada ei seda, et ta oli kartelli laiendamise vastu, ega ka seda, et teda ähvardas kaubandussõjaga turul tegutsev ettevõtja, kes oli Interbrew'st üldiselt suurem ning eriti võimas Prantsusmaal, riigis, kus Interbrew'l oli seevastu nõrgem positsioon. Selline stsenaarium on sedavõrd usutavam, kui kõnealused ähvardused oleksid seisnenud konkreetses hageja ja Heinekeni tegevuses ning et Alken-Maes ei oleks olnud eraldatud ettevõtja, vaid hageja tütarettevõtja ning seega rahvusvahelises

ettevõtjate grupis. Lõpuks isegi kui Interbrew oli muuhulgas avaldanud oma rahulolu kartelli lõppedes saavutatud tulemuste kohta, ei saa sellest asjaolust järeldada, et Interbrew ei olnud alguses vastumeelne.

264 Komisjon märgib kõigepealt hageja argumendi osas, mille kohaselt M.-i 12. märtsi 1993. aasta märkmete väljavõtte tsitaat on asjaolude tendentslik esitamine, et selle tsitaadi kasutamine vaidlustatud otsuse 45. põhjenduses ei varja mingilgi määral Interbrew' juhtkonna avaldatud survet. Lisaks nähtub samast tsitaadist, et hageja soovis seda koostööd tugevdada ning et ta lootis sellest rohkem võita kui Interbrew, mida hageja muidugi ei maininud. Asjaolul, et Intrebrew' vastumeelsus võis põhineda konkurentsiõiguse rikkumise tagajärgede kartusel, puudusid tagajärjed sellise vastumeelsuse olemasolu suhtes. Sama kehtib ka algatuse kohta, milles oli süüdi Interbrew' algsete piirangute autor, sundides Alken-Maesi saavutama Interbrew' soovitud hinnad. Alken-Maesi endise tegevjuhi avaldus, mille kohaselt soovisid enamik Interbrew' juhte juba enne 1994. aastat kartellikokkulepet, oli tehtud ajaliselt hiljem, ning seda kasutati väga valikuliselt, kusjuures vaikides mindi mööda teatavatest kohtadest, mis viitasid Interbrew' vastu tehtud ähvardustele.

265 Komisjon kordab, et ta ei ole kunagi seadnud kahtluse alla Interbrew' huvi sõlmida kartellikokkulepe, vaid pelgalt tõendanud, et kartelli laiendamine oli hageja vastu tehtud ähvarduste tagajärg.

266 Mitte ükski tõend ei kinnita hageja argumenti, mille kohaselt soovis Interbrew' enne 1994. aastat kokku leppida hindades, et Alken-Maesi agressiivsele hinnapoliitikale lõppu teha ning vältida madalate hindadega paralleelimporti Prantsusmaalt. Dokumendid, millega pidi tõendama Alken-Maesi agressiivset hinnapoliitikat, tõendasid Alken-Maesi ja Interbrew' esindajate vahelist pärast maid 1994 toimunud kohtumist, millest ei saa järeldada, et kartellikokkuleppe toonane laiendamine tulenes Interbrew' tahtest. Ka paralleelimporti puudutavad dokumendid ei ole veenvad sarnaselt dokumentidega, mis peaksid tõendama Interbrew' tahet rahastada

oma rahvusvahelist laienemist Belgias saadud tuluga. Ka ei tõenda Interbrew' poolt Kronenbourgi võimaliku ülevõtmise üle peetud läbirääkimised Interbrew' iseeneslikku huvi kartellikokkuleppe vastu, sama vähe ajendas turgu valitseva seisundi ärakasutamise tagajärgede kartus Intrebrew'd laiendama kartellikokkulepet, mis on konkurentsiõiguslikult samamoodi õigusvastane.

267 Komisjon leiab edasi, et hageja selgitused 11. mai 1994. aasta koosoleku ning 500 000 hektoliitri mainimise kohta ei ole usutavad, kusjuures tuleb märkida, et hageja ei vaidle vastu sellele, et tegelikult vihjati ähvarduste sellisele hulgale ning teatavale kindlale viisile.

268 Mis puudutab neid ähvardusi kinnitava tõendi vaidlustamist hageja poolt, siis komisjon leiab kõigepealt, et hageja mainis oma vastuses vastuväiteteatisele, et Alken Maesi esindaja (R. V.) teavitas Interbrew'd, „kes oli ärritunud tema agressiivsest poliitikast, et ta ei saa üle 500 000 hektoliitri, mis vastab tema kasumipiirile". Lisaks anti Interbrew'le seoses tema vaenuliku tegevusega horeka sektoris Belgias teada, et hageja „võib teostada Prantsusmaal Interbrew' vastu palju rangemat poliitikat, kui Interbrew ei lõpeta oma kuritarvitusi Belgias". Mõlemast avaldusest nähtub konkreetne ähvardus, kuna kui konkurendilt nõutakse, et ta peaks konkreetse tegevuse lõpetama, ning samal ajal antakse talle teada vajadusest omada kasumlikkuse saavutamiseks teatavat mahtu, siis tähendab see vastumeetmete ähvardusel mahu loovutamise nõudmist.

269 Komisjon märgib lisaks sellele, et Interbrew' esindaja (C.) kinnitas, et Alken-Maesi esindaja [K.], „ähvardades hävitada [Interbrew] Prantsusmaal, kordas oma nõudmist kanda 500 000 [hektoliitrit] [Alken-Maesile]". Sellest tulenevalt soovitas Interbrew'

esindaja „rajada [Interbrew']/[Alken-Maesi] jõudude vahekord Belgia turul „kokkulepetele Prantsusmaal"", märkides, et „Prantsuse mehhanismi saab kokku võtta sellisena, et Heinekeni ja Kronenbourgi jaekaubanduse müügidirektorid keskenduvad väga sageli teatavatele asjaoludele, et kontrollida vastavaid turuosasid ja manipuleerida sooduskampaaniaid, hindu ja tingimusi".

270 Komisjon juhib oma vasturepliigis vastusena hageja kinnitusele, mille kohaselt olevat komisjon ähvarduse tõendamiseks tuginenud üksnes Heinekeni dokumendile, samuti tähelepanu Interbrew' 14. jaanuari 2000. aasta selgitusele, milles selle autor märgib järgmist: „[hageja] seisukoht oli, et [Alken-Maesi] olukord oli väga raske ja et [Interbrew] pidi seda ettevõtjat aitama. Kepp, mis neil oli meie ümberveenmiseks, kujutas endast seda, et Kronenbourg võis meil elu Prantsusmaal teha väga raskeks".

271 Ähvardust tõendas lisaks eraldiseisvalt ka Heinekeni dokument, millele viidatakse vastuväiteteatises kui ka vaidlustatud otsuses. See kuupäevata ning allkirjastamata dokument, mis siiski leiti Heinekeni nõukogu liikme büroo sahtlist, jutustab sellest, et Alken-Maesi esindaja M. K. seadis kolm aastat tagasi „Interbrew' valiku ette, kas loovutada 500 000 hektoliitrit Alken-Maesile või ta tõrjutakse Prantsusmaalt välja. Viidati Heinekeni ja Kronenbourgi koostöö viisile Prantsusmaal".

272 Komisjon leiab, et dokumendi, mille mittekonfidentsiaalsele versioonil oli hagejal juurdepääs, tõendusjõud ei vähene kuupäeva puudumise tõttu ega seepärast, et dokumendi koostaja või isikud, kes olid dokumendist teadlikud, ei ole teada. Arvestades dokumendi leidmise kohta, viitavad kõik asjaolud sellele, et dokumendi koostas üks või mitu Heinekeni nõukogu liiget. Lisaks kinnitas Heinekeni nõustaja, et dokument pärineb tema kliendilt.

273 Komisjoni arvates tõendavad hagejale omistatud asjaolude kokkukuuluvus, Interbrew' selgitused ning Heinekeni dokumendi sisu, et tegelikkuses ähvardati siiski Interbrew'd.

274 Esiteks märgib komisjon argumentide kohta, mis hageja esitas oma repliigis väite — mille kohaselt puudus ähvardusel mõju — toetamiseks, et vaikimisi mööndakse argumentides ähvarduse tegemist. Ühe oma toonase direktori selgitused, millele hageja juhtis tähelepanu, on vastuolulised. Kuigi viimane nimelt väidab, et „Kronenbourg ei olnud mingilgi määral võimeline Interbrew'd välja tõrjuma", siis on see vastuolus asjaoluga, et ta märkis, „et Danone võib teostada Prantsusmaal Interbrew' vastu palju rangemat poliitikat, kui Interbrew ei lõpeta oma kuritarvitusi Belgias". Ebatõenäoline on see, et ähvardus tehti täieliku teadmise juures selle täideviimise võimatusest. Selle kohta, et Interbrew' ei pööranud ähvardusele väidetavalt mingit tähelepanu, tuleb märkida, et hageja ei suutnud seda esile tuua, kusjuures toimikust tuleneb vastupidiselt, et Interbrew' võttis ähvardusi tõsiselt.

275 Interbrew' võimalik vasturünnak õllemüügile Alken-Maesi algatusel ei välista siiski seda, et Interbrew' võttis tõsiselt seda, mida ta arvas ähvarduse olevat. Ka „terrori", millega Interbrew' olevat turgu valitsenud, tõendamiseks esitatud dokumentidel puudub tõendusjõud. Mitte ühestki neist ei nähtu, et Interbrew' oleks järjepidevalt rünnanud Alken-Maesi müügipunkte.

276 Lõpuks rõhutab komisjon, et hageja, kes vaieldes vastu küll ähvarduse tegemisele, ei näi siiski vastu vaidlevat sellele, et ähvardus — isegi kui sellel puudusid igasugused tagajärjed — kujutab endast raskendavat asjaolu.

b) Esimese Astme Kohtu hinnang

277 Nagu ilmneb kohtupraktikast, tuleb siis, kui rikkumise panevad toime mitu ettevõtjat, uurida trahvisummade kindlaksmääramise raames iga ettevõtja osalemise suhtelist raskusastet (Euroopa Kohtu 16. detsembri 1975. aasta otsus liidetud kohtuasjades 40/73-48/73, 50/73, 54/73-56/73, 111/73, 113/73 ja 114/73: Suiker Unie jt *v.* komisjon, EKL 1975, lk 1663, punkt 623), kusjuures eelkõige tuleb välja selgitada, milline oli ettevõtjate vastav roll nende rikkumises osalemise kestuse jooksul (eespool punktis 215 viidatud kohtuotsus komisjon *v.* Anic Partecipazioni, punkt 150 ning Esimese Astme Kohtu 17. detsembri 1991. aasta otsus kohtuasjas T-6/89: Enichem Anic *v.* komisjon,EKL 1991, lk II-1623, punkt 264).

278 See järeldus tuleneb loogiliselt karistuste ja sanktsioonide individuaalsuse põhimõttest, mille kohaselt ettevõtjat tohib karistada üksnes asjaolude eest, mida talle individuaalselt ette heidetakse; seda põhimõtet kohaldatakse kõigis haldusmenetlustes, mis võivad lõppeda ühenduse konkurentsinormide alusel sanktsioonidega (vt trahvi määramise kohta Esimese Astme Kohtu 13. detsembri 2001. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-45/98 ja T-47/98: Krupp Thyssen Stainless ja Acciai speciali Terni *v.* komisjon, EKL 2001, lk II-3757, punkt 63).

279 Nende põhimõtetega kooskõlas on suuniste punktides 2 ja 3 ette nähtud trahvi põhisumma muutmine lähtuvalt teatavatest raskendavatest ja kergendavatest asjaoludest, mis on iga ettevõtja puhul erinevad. Lisaks kehtestab punkt 2 näidisloetelu raskendavatest asjaoludest, mida tuleb võtta arvesse.

280 Käesolevas asjas võttis komisjon hageja puhul vaidlustatud otsuse 315. põhjenduses arvesse asjaolu, et ta „sundis Interbrew'd laiendama nende koostööd, ähvardades keeldumise korral vastumeetmetega".

281 Esiteks tuleb märkida, et komisjon leidis õigesti, et asjaolu, kus kartellikokkuleppes osalev ettevõtja sunnib teist nimetatud kartelli osalist laiendama kartelli ulatust, ähvardades keeldumise korral vastumeetmetega, võib käsitleda raskendava asjaoluna. Nimelt mõjutab selline tegevus otseselt kartellist põhjustatud kahjude suurenemist ning selliselt käitunud ettevõtja peab kandma erilist vastutust (vt analoogia alusel seoses kartelli „eestvedaja" rolli hindamisega Euroopa Kohtu 8. novembri 1983. aasta otsus liidetud kohtuasjades 96/82–102/82, 104/82, 105/82, 108/82 ja 110/82: IAZ jt *v.* komisjon, EKL 1983, lk 3369, punktid 57 ja 58; 16. novembri 2000. aasta otsus kohtuasjas C-298/98 P: Finnboard *v.* komisjon, EKL 2000, lk I-10157, punkt 45, ja eespool punktis 57 viidatud kohtuotsus Mayr-Melnhof *v.* komisjon, punkt 291).

282 Komisjon tugineb eespool viidatud raskendava asjaolu tuvastamiseks põhjuslikule seosele, mis esineb koostöö laiendamise — nii nagu see on eriti kokku võetud vaidlustatud otsuse 236., 239., 243. ja 244. põhjenduses, mis ise tuginevad 51.–68. põhjenduses kirjeldatud 1994. aastat puudutavatele asjaoludele — ja koostöö laiendamise keeldumise puhuks hageja poolt Interbrew'le tehtud vastumeetmetega ähvardamise vahel.

283 Selleks, et otsustada, kas komisjoni konstateering hageja suhtes raskendava asjaolu kohta on põhjendatud, tuleb järjekorras uurida, kas ähvardati vastumeetmetega, kas toimus koostöö laiendamine ja — juhul, kui need kaks asjaolu kinnitust leiavad — kas ähvardus avaldas tegelikult mõju koostöö laiendamisele.

284 Esiteks tuleb ähvarduse tegemise tõendi osas märkida, et komisjon tugines siinkohal esiteks Interbrew' C. 12. jaanuari 2000. aasta avaldusele, mis asub Interbrew'lt 28. veebruaril 2000 komisjonile saadetud kirja lisas 18, ja teiseks Heinekeni dokumendi (vt eespool punkt 271) sisule. Komisjoni hinnangul tõendab Interbrew' avalduse, mille kohaselt tehti ähvardus 11. mai 1994. aasta koosoleku käigus, õigsust Heinekeni dokument, mis kinnitab nimetatud ähvarduse tegemist.

285 Hageja argumendi osas, mille kohaselt Interbrew' avaldusel puudub tõendusjõud, tuleb märkida, et kohtupraktika kohaselt ei keela mitte ükski säte või ühenduse õiguse üldpõhimõte komisjonil tugineda teiste süüdistatavate ettevõtjate avaldustele ühe ettevõtja vastu. Vastasel korral oleks komisjonile kuuluv EÜ artikli 81 ja EÜ artikli 82 vastase tegevuse tõendamiskohustus talumatu ja kokkusobimatu EÜ asutamislepinguga talle antud järelevalveülesandega seoses asjaomaste sätete nõuetekohase kohaldamisega (eespool punktis 154 II PVC kohtuotsus, punkt 512). Siiski ei või kartellikokkuleppes osalemises süüdistatud ettevõtja avaldust, mille tõelevastavuse on vaidlustanud paljud kartellis osalemises süüdistatud ettevõtjad, pidada piisavaks tõendiks kõnealuste asjaolude kohta, kui nende asjaolude toetuseks puuduvad muud tõendid (vt selle kohta Esimese Astme Kohtu 14. mai 1998. aasta otsus kohtuasjas T-337/94: Enso-Gutzeit *v.* komisjon, EKL 1998, lk II-1571, punkt 91). Kuna käesolevas asjas on kartellikokkuleppel vaid kaks osalist, on Interbrew' avalduse sisu vaidlustamine teise poolt piisav, kui hageja lükkab selle teiste tõenditega ümber. Eriti tuleb seda siis teha, kui tegemist on avaldusega, mis vähendab avalduse teinud ettevõtja vastutust nii, et esiplaanile tuleb teise ettevõtja vastutus. Seega tuleb tuvastada, kas Interbrew' avaldust toetavad teised tõendid.

286 Kuna komisjon tugines Interbrew' avalduse õigsuse järeldamisel ka Heinekeni dokumendile, mis pidi tuvastama nimetatud ähvarduse tegemise ning mille tõendusjõu hageja samuti vaidlustas, siis tuleb tuvastada, kas nimetatud dokumendiga on ähvarduse tegemine piisavalt tõendatud, et oleks võimalik jõuda järeldusele, et ähvarduse tegemine on tõendatud Heinekeni dokumendi ning Interbrew' avaldusega. Selles osas tuleb märkida, et dokumendi tõendusjõu hindamiseks tuleb esiteks kontrollida dokumendis sisalduvate andmete tõepärasust. Seega tuleb arvesse võtta eriti dokumendi päritolu, dokumendi koostamise asjaolusid, dokumendi adressaati ja seda, kas dokumendi sisu arvestades näib ta mõistlik ja usutav (kohtunik Vesterdorfi, kes toona oli kohtujurist, ettepanek kohtuasjas, milles tehti 24. oktoobril 1991 otsus T-1/89: Rhône-Poulenc *v.* komisjon,EKL 1991, lk II-867, II-869, II-956 ja eespool punktis 31 viidatud Tsemendi kohtuotsus, punkt 1838).

287 Käesoleval juhul tuleb tuvastada, et Heinekeni dokumendi kohaselt oli hageja „õlleosakonna" kõnealuste asjaolude toimumise aegne peadirektor „seadnud Interbrew' valiku ette kas loovutada 500 000 hektoliitrit Alken-Maesile või ta tõrjutakse Prantsusmaalt välja [ja] [...] viidanud Heinekeni ja Kronenbourgi koostöö viisile Prantsusmaal". Kuna nimetatud dokument viitab võimalike vastumeetmetega seotud nõudmise esitamisele, on tegemist ähvardusega.

288 Edasi, mis puudutab dokumendi usutavust, tuleb esiteks märkida, et Heinekeni dokument, mis on küll kuupäevata, koostati kindlasti enne 22. märtsi 2000, kuna sellest saadi esmakordselt koopia nimetatud kuupäeval määruse nr 17 artikli 14 lõike 3 kohase uurimise käigus Heinekeni juures (vt eespool punkt 39) ning seega oli see olemas enne menetluse algatamist ning enne kõnealustele ettevõtjatele vastuväiteteatise saatmist. Teiseks tuleb arvestada, et kuigi Heinekeni dokument ei olnud allkirjastatud, siis selle leidmine Heinekeni nõukogu liikme sahtlist, st kolmanda ettevõtja juhtkonna büroost lubab järeldada, et dokumendi sisu on usutav. Kolmandaks ei saa kõnealuse teksti sisu õigsust seetõttu kahtluse alla seda, et — nagu väidab hageja — teatavatel asjaoludel võidi tekst Interbrew'lt Heinekenile ette kanda. Mitte mingil juhul ei tundu usutav nimelt ainus võimalus, mis võiks seada kahtluse alla dokumendi sisu õigsuse, nimelt et Interbrew' võis meelega esitada Heinekenile väljamõeldud fakte ainsa eesmärgiga tekitada — juhuks, kui komisjon teeb trahvi määramise otsuse — mulje sunnist, mis võimaldaks tal oma rolli kartellikokkuleppes vähendada.

289 Lõpuks tuleb märkida, et kuigi hageja vaidlustab asjaolu, et 11. mai 1994. aasta koosolekul tehti ähvardus, ei vaidlusta ta siiski ei seda, et seal kedagi hoiatati (vt eespool punkt 256), ega seda, et koosolekul oli kõne all 500 000 hektoliitri suurune maht, ega lõpuks ka seda, et Heinekeni dokument puudutab 11. mai 1994. aasta koosolekut.

290 Eelnevast tuleneb, et Heinekeni dokumendil on kõrge tõendamisväärtus ning et arvestades seda konteksti puudutavaid tõendeid, mida hageja ei vaidlustanud, nähtub Interbrew' C. avaldusest ja Heinekeni dokumendist koostoimes, et hageja tegi Interbrew'le 11. mail 1994 tõepoolest ähvarduse.

291 Teiseks mis puudutab küsimust, kas kõnealuse koostöö laiendamine tegelikkuses aset leidis, tuleb esmalt märkida, et kui hageja leidis, et poolte vahel arutatud teemade muudatust on liigne kvalifitseerida koostöö laiendamisena, siis möönab hageja siiski, et pärast maid 1994 arenesid arutelud edasi, kuigi samal ajal puudutas see areng ainult „iga osalise klientuuriga arvestamist" osas, kus klientuur oli seotud ainuõiguslike lepingutega.

292 Samuti tuleb märkida, et hageja ei vaidle vastu vaidlustatud otsuses sisalduvatele järeldustele, mille kohaselt sisaldas kartellikokkulepe turujagamise kokkulepet mittekallaletungi pakti vormis. Lisaks teavitas hageja ise komisjoni mittekallaletungi pakti olemasolust, nagu see nähtub Alken-Maesi 7. märtsi 2000. aasta kirjast komisjonile, mis kõlab järgnevalt:

„Eelkõige näib, et 1994. aasta lõpus sõlmiti mõlema äriühingu vahel kokkulepe, mis katab kogu Belgia turustusvõrgu, kuid eritingimusega horeko võrgu osas. Kokkulepe sisaldas eriti [...] mittekallaletungi pakti [...]."

293 Lõpuks tuleb sedastada, et komisjon toob eelkõige vaidlustatud otsuse 56., 59.–65., 73. ja 104. põhjenduses õiguslikult piisavalt esile, et kartellikokkulepe sisaldas alates 1994. aasta teisest poolest turu jagamise osasid. Lisaks tuleneb vaidlustatud otsuse 53.–58. põhjendusest, et see kaasamise protsess algas mais 1994.

294 Seega tuleb järeldada, et tegelikult laiendati alates maist 1994 õlleturu jagamisel koostööd mittekallaletungi paktini.

295 Kolmandaks tuleb uurida, kas 11. mail 1994 hageja tehtud ähvardus sundis otsustavalt Interbrew'd nõustuma nimetatud kartelli laiendamisega mittekallaletungi paktini. See uurimine peab tuginema ühelt poolt hageja ja tema tütarettevõtja Alken-Maesi ning teiselt poolt Interbrew' suhtumise — seda ajavahemikus nii enne 1994. aasta teist poolt, 1994. aasta teises pooles kui ka pärast 1994. aasta teist poolt, mil laiendamise protsess viis 12. oktoobril 1994 sõlmitud mittekallaletungi paktini — võrdleval analüüsil. Interbrew' suhtumise uurimisel on siinjuures eriline tähtsus.

296 Kõigepealt tuleb märkida, et komisjon märgib vaidlustatud otsuse 313. põhjenduses, et nii hageja kui ka Interbrew näitasid initsiatiivi kartelli erinevate osade suhtes nii, et kartellikokkuleppes tervikuna ei olnud kummalgi poolel juhtivat osa.

297 Esiteks tuleb kartelliosaliste vastastikuse suhtumise osas enne ja pärast 1994. aasta teist poolt kõigepealt märkida, et vaidlustatud otsusest tuleneb, et kartellikokkuleppe laiendamine mittekallaletungi paktiks, millega oli seotud turuosade või vähemalt klientuuri jagamise kooskõlastamine, pärines siiski hagejalt ja tema tütarettevõtjalt Alken-Maesilt.

298 Kuigi kartell piirdus algselt nimelt hindadega ning kaubanduslike investeeringute vähendamisega, kujutas hageja esitatud seisukoht — mis kanti Interbrew' avalduste järgi Interbrew'le 5. mai sisekoosolekul ette ning mida korrati 11. mai 1994. aasta koosolekul, viimane punkt tugineb Heinekeni dokumendile — endast esmakordset nõuet arvestada müügimahtude kriteeriume, mida võib pidada turu jagamise

eesmärgil kartellikokkuleppe laiendamise nõudeks. Lisaks tuleneb vaidlustatud otsuse 54. ja 57. põhjenduses viidatud Interbrew' avaldusest, mida toetab selle avalduse autori 5. oktoobril 1994 kuupäevaga ning nimetatud otsuse 58. põhjenduses viidatud siseteate sisu, et Alken-Maes väljendas turu jagamise tahet ning Interbrew' sai sellest aru nii, et kooskõlastamise mehhanismid, milles hageja osales Prantsusmaal, tuli Belgias ümber kujundada. Samadest dokumentidest nähtub lisaks, et Interbrew' oli vaikivalt sellise ettepaneku vastu.

299 Siiski tuleb märkida, et Interbrew' suhtumine kuni maini 1994 tõendab aktiivset rolli kartellikokkuleppes. Nii selgitab komisjon vaidlustatud otsuse 310. põhjenduses, et Interbrew näitas üles initsiatiivi 1992 aset leidnud informatsiooni vahetamisel ning et dokumentaalsetest tõenditest ilmneb, et Interbrew täitis augustis ja novembris 1993 juhtivat osa jaekaubanduse hindade kokkulepetes. Samuti tuleb Interbrew' 12. märtsi 1993. aasta siseteatest järeldada, et nimetatud ettevõtja tippjuht osales aktiivselt kartellikokkuleppe esimeses etapis, kohustades oma alluvaid osalema kooskõlastamisel. Teade sisaldab nimelt järgmist katkendit: „[n]ad soovisid tõenäoliselt tugevdada „koostööd" Belgias. [Interbrew' endine CEO] sundis meid arutama, „kuna me vajasime hädasti raha", kuid me olime selles suhtes väga tagasihoidlikud, kuna me tahtsime vältida [EÜ] artiklitega 8[1] ning 8[2] seotud probleeme".

300 Lisaks ilmnes, et viis kuud hiljem võttis nimetatud teate autor, kellest vahepeal oli saanud Interbrew' CEO, üle sellise aktiivse suhtumise kartellikokkuleppe suhtes. Interbrew' 19. augusti 1993. aasta siseteates avaldab M. nimelt valmisolekut abi osutamisel, et veenda Alken-Maesi tõstma hindu 4% võrra. Lisaks märgib ta 3. novembri 1993. aasta teates hulgimüügiga läbirääkimiste kohta järgmist:

„[...] oleks eriti tervitatav, kui Interbrew haaraks initsiatiivi, et suhelda [...] ja [...] [NB: Kolm kõige suuremat Belgia kaubandusketti], et jõuda õllehindade sammhaaval

tõstmiseni [...], et saavutada [Interbrew'] soovitud tase. [...] Juhul, kui saavutatakse üksmeel, siis tuleb kaaluda koosolekut [kolmekesi] [...]. Ma usun, et halb mõte ei ole minu kutsumine tippkohtumisele koos [...] ja [...]. [...] Maesi möödunud aasta initsiatiiv ei olnud teostatav: a) vajaka jäi usaldusest, kuid samuti ja kindlasti b) oli ka Maes liiga väike. Üksnes [Interbrew] suudab selle siin saavutada."

301 Eelnevast tuleneb, et hageja ja tema tütarettevõtja Alken-Maesi 1994. aasta teises pooles aset leidnud tegevus kinnitab nende tahet laiendada turu jagamisel koostööd, kusjuures Interbrew' tegutses aktiivselt rikkumise esimeses etapis, mida kinnitab initsiatiiv, mille õigusvastasele eesmärgile ei saa vastu vaielda.

302 Mis puudutab teiseks osaliste kartelli suhtumist ajavahemikus 11. maist 1994, s.o kuupäev, mil tehti ähvardus, kuni 24. novembrini 1994, s.o kuupäev, mil arutati osaliste vahel uuesti 12. oktoobril 1994 sõlmitud mittekallaletungi pakti, siis tuleb kõigepealt sedastada, et vaatamata hageja tehtud ähvardusele ei vastanud Interbrew' suhtumine sellise ettevõtja omale, kes oleks sunni mõjul kohustatud nõustuma sellise konkurentsivastase kokkuleppe laiendamisega, kus on ta ise osaline.

303 Samuti tuleb märkida, et Interbrew' CEO viitas 7. juulil 1994, et ta olevat hageja tippjuhiga leppinud kokku „mitte alustada sõda, vaid püüda võita aega" (vaidlustatud otsuse 56. põhjendus). Hageja ning Alken-Maesi hoiak kartellikokkuleppe esimeses etapis, mis hõlmas ajavahemikku 1993. aasta lõpust kuni 1994. aasta teise poole lõpuni, oli seevastu Interbrew' suhtes agressiivne ning hageja 11. mai 1994. aasta positsiooni — vaatamata selle ähvardavale iseloomule — tagaplaaniks oli alustada kaubandussõda Prantsusmaal. Interbrew' suhtumist võib seega uurida mitte ainult kui hageja ähvardusele alistumisena, vaid ka kaubandussõjast keeldumisena, st konkurentsiõigusega kooskõlas oleva tegevuse omaksvõtmisena. Selles suhtes tuleb

samuti märkida, et komisjon, olles viidanud ähvarduse tegemisele, märkis vaidlustatud otsuse 51. põhjenduses, et „kuigi Interbrew ei täitnud [hageja] nõuet kanda 500 000 hektoliitrit üle Alken-Maesile, ei soovi ta sõda ning mõlemad osalised jäävad tihedasse kontakti".

304 Seega nähtub esiteks, et Interbrew pööras tehtud ähvardusele vaid mõõdukalt tähelepanu, ning teiseks, et Interbrew' tegevus kujutab tema tahte tulemust mitte astuda hagejaga konflikti, mis kinnitab, et kartellikokkuleppe laiendamine ei saa olla sunni tulemus, vaid pigem Interbrew' valiku tagajärg. Lisaks märgib komisjon vaidlustatud otsuse 235. põhjenduses, et Interbrew ei täitnud nõuet kanda 500 000 hektoliitrit üle Alken-Maesile, samal ajal mööndes selle järelduse puhul, et Interbrew paistis olevat siiski valmis alates sellest hetkest laiendama Alken-Maesiga kokkulepete mahtu ning mitte enam piirduma informatsiooni vahetamise ega jaekaubanduses kohaldatavaid hindu puudutavate kokkulepetega.

305 Peale selle ei kinnita Interbrew' Belgia horeko sektori kommertsdirektori tehtud märkmed 12. oktoobri 1994. aasta koosoleku — mille käigus lepiti kokku mittekallaletungi paktis — ettevalmistamiseks põhimõttelist vastumeelsust turu jagamise või piirangu kohaldamise kohta, mis selleni ka viiks. Nimetatud märkmed peegeldavad pigem nende autori kaalutletud hinnangut eelistest ning puudustest, mida selline kartellikokkulepe Interbrew' jaoks kaasa toob, sh võrreldes eelistega, mida Alken-Maes võinuks kartellist saada. Sellest võib ka välja lugeda, et „[Interbrew'] jaoks esineb tema turgu valitseva seisundi ning seda küsimust puudutava 1993. aasta aprilli seaduse tõttu täiendav oht" või veel et „sellised kartellikokkulepped pakuvad rohkem eeliseid võistlejale kui turuliidrile". Märkmetes ei peeta kokkulepet Alken-Maesiga positiivseks, kuna märkmete autor kirjutab: „Isiklik arvamus: ma ei poolda selliseid kokkuleppeid, kuna neid ei saa kunagi

praktikas kasutada ning kuna nad ei too [Interbrew'] jaoks kaasa erilist eelist". Märkmed ei kinnita siiski ilmtingimata piirangut Interbrew' suhtes, kuna arutatud teemasid võib samuti tõlgendada osana Interbrew' järelemõtlemise protsessist, mis puudutab viisi, kuidas konkurentsivastaseid kokkuleppeid võiks tõhusalt ellu viia.

306 Lisaks tuleb märkida, et Interbrew' 14. oktoobri 1994. aasta asutusesisesest teatest, mis kajastas 12. oktoobri 1994. aasta kokkuleppe tulemusi, ei nähtu, et Interbrew'd oleks sunni mõjul kohustatud mittekallaletungi pakti sõlmima, vaid pigem et Interbrew osales täielikult arutelul, minnes niikaugele, et allutas Alken-Maes oma lähenemisele. Interbrew' Belgia peadirektor kirjutab nimelt nendes märkmetes: „[k]äesolevaga saadan Teile dokumendi meie sõpradelt ning minu soovitatud leheküljepikkuse ettepaneku. Selles ettepanekus esineva põhimõttega nõustusid meie sõbrad". Interbrew' soovitatud „leheküljepikkune ettepanek", mille komisjon esitas vaidlustatud otsuse 60. põhjenduses, viitab „[d]žentelmenide kokkuleppele", sisaldades eelkõige järgmisi punkte: „mitte rünnata kohustusi" (st horeko sektori müügipunktid, kellega olid sõlmitud ainuõiguslikud kokkulepped) ning „mitte rünnata süstemaatiliselt kaubamärke igaühe kohustuste raames".

307 Mis puutub kolmandaks osaliste suhtumisse pärast 1994. aasta teist poolt, siis tuleb sedastada, et komisjon märgib vaidlustatud otsuse 77. põhjenduses Interbrew' juuli 1995. aasta sisedokumentide põhjal, et selle ettevõtja juhid olid arvamusel, et kokkuleppest Belgias tuleb kinni pidada. Lisaks rõhutab komisjon vaidlustatud otsuse 310. põhjenduses, et Interbrew näitas 1995 üles initsiatiivi hinnaarutelude alustamisel. Mõlema poole vahel 1996. aastal nende plaanitud uute hindade üle peetud arutelude 83.–92. põhjenduses sisalduv kirjeldus kinnitab nende meelestatust vabatahtlikuks koostööks. Komisjon viitab 92. põhjenduses näiteks Interbrew' juhi ettevõtja aktsionärile 11. oktoobril 1996 saadetud faksile, mille kohaselt „[a]asta eest arutasime koos konstruktiivsest konkurentsist Belgias. Sisuliselt ei ole mitte midagi toimunud. Ilmselt on selles mõlemad pooled vastutavad. Me püüame seda protsessi järgmisel nädalal uuesti käima lükata".

308 Lõpuks tuleb sedastada, et Interbrew' Belgia horeko sektori kommertsdirektor märkmed kinnitavad 28. jaanuari 1998. aasta koosoleku positiivset suhtumist kartellikokkuleppesse ning hõlmavad ka kartellikokkulepet horeko-eesmärke silmas pidades „kohustuste ning tarneõiguste arvestamist". Märkmetes mainitakse horeko kooskõlastamise raames samuti „otsest kontakti seoses oluliste toimikute ning siseriiklikke kliente puudutava konkurentsiga" (vaidlustatud otsuse 104. põhjendus).

309 Eelnevatest kaalutlustest tuleneb, et mõlemad kartelliosalised näitasid kogu rikkumise perioodi jooksul üles initsiatiivi, millel oli konkurentsivastane eesmärk, ning et eelkõige toimikus asuvate tõendite põhjal ei ole võimalik järeldada, et Interbrew' nõustus üksnes sunni mõjul laiendama kartelli mittekallaletungi paktiks. Vaatamata asjaolule, et komisjon täpsustab oma kirjalikult esitatud dokumentides, et hageja suhtes arvesse võetud raskendav asjaolu ei vabasta Interbrew'd oma vastutusest kartellis, ei võimalda viimase kogu rikkumise aja vältel väljendatud suhtumine järeldada otsese põhjusliku seose olemasolu hageja 11. mail 1994 tehtud ähvarduse ning kartelli laiendamisel vahel.

310 Järelikult ei ole komisjon, arvestades osaliste suhtumist kartellikokkuleppesse enne ning pärast 1994. aasta teist poolt, samuti tagajärgi, mis võinuksid sellel ähvardusel olla viimase tegemise konteksti silmas pidades, õiguslikult piisavalt tõendanud põhjusliku seose olemasolu tehtud ähvarduse ning kartelli laiendamise vahel, kuna laiendamise tagajärjed ei pruugi piirduda ähvardusega, vaid võivad põhineda üldisemalt mõlema kartelliosalise üksmeelsel konkurentsi kaotamise eesmärgil.

311 Seega tuleneb eelnevast, et komisjon võttis ebaõigesti hageja suhtes arvesse raskendavat asjaolu, mille kohaselt viimane sundis Interbrew'd laiendama nende koostööd, ähvardades keeldumise korral vastumeetmetega.

312 Kohtuistungil esitatud küsimusele trahvi vastava suurendamise protsendimäärade kohta, mille komisjon määras hageja suhtes arvesse võetud mõlema raskendava asjaolu puhul, teades, et trahvi põhisummat suurendati tervikuna 50%, vastas komisjon, et arvestades esiteks vaidlustatud otsuse põhjendustes mõlemale raskendavale asjaolule omistatud suhtelist tähtsust ja teiseks komisjoni otsuste tegemise praktikat selles valdkonnas, tuleb arvestada, et korduvus raskendava asjaoluna mängis ülekaalukat rolli ning et sunnil raskendava asjaoluna oli seega tagasihoidlikum tähendus.

313 Nendel asjaoludel leiab Esimese Astme Kohus, et tal tuleb teostada määruse nr 17 artikliga 17 antud täielikku pädevust, määrates raskendavaid asjaolusid arvestades trahvi põhisumma suurendamise kokku 40%.

4. *Väide, mis rajaneb hageja suhtes korduvuse raskendava asjaoluna põhjendamatul arvestamisel*

a) Poolte argumendid

314 Esiteks väidab hageja, et tema suhtes väidetava korduvuse arvestamisel on komisjoni ületanud talle määruse nr 17 artikli 15 alusel omistatud pädevust, kuna komisjonil on pädevus määrata trahvisumma üksnes rikkumise enda raskuse ja kestuse alusel.

315 Liikmesriikide siseriiklikest õigusaktidest tuleneb, et korduvus ei kuulu raskendavate asjaolude, st asjaolude raskusastme objektiivse hindamise hulka, vaid on seotud rikkumise toimepannud isiku vastava omaduse, nimelt tema kalduvuse panna toime selliseid rikkumisi tuvastamisega.

316 Vastuses komisjoni argumendile, mille kohaselt esineb korduvus suunistes raskendava asjaoluna, selgitab hageja, et ta ei sea kahtluse alla komisjoni õigust teavitada selgitava teatise abil oma trahvi määramise meetodist. Seevastu on hageja arvates toimunud võimu kuritarvitamine, kuna komisjon on seadusest tuleneva volituseta kasutanud õigust karmistada karistust korduvuse tõttu ning otsustanud omal äranägemisel selle käsitluse rakendamise võimaluste üle.

317 Hageja leiab komisjoni vastuväite suhtes, mille kohaselt ei vaidlustanud hageja EÜ artikli 241 kohaselt seaduslikkust, et sellise kohtusse pöördumise õiguse olemasoluga ei ole vastuolus, et hageja kaevab edasi põhjusel, et vaidlustatud otsus on vastuolus määrusega nr 17, isegi siis, kui nimetatud otsus põhineb suunistel. Hageja rõhutab seoses komisjoni viidatud kohtuasjaga, mis viis eespool punktis 245 viidatud kohtuotsuseni HFB jt *v.* komisjon, kus Esimese Astme Kohus jättis rahuldamata seaduslikkuse vaidlustamise, et kõnealune otsus puudutas üksnes suuniste konkreetset punkti ning seega puudub tal üldine tähendus, mida komisjon tahtis talle anda.

318 Komisjoni argumendi suhtes, mille kohaselt tunnustas Esimese Astme Kohus mitmes kohtuasjas korduvuse käsitlust, vastas hageja, et Esimese Astme Kohus ei võtnud mitte üheski nimetatud kohtuasjadest otseselt seisukohta korduvuse käsitluse rakendamise seaduslikkuse suhtes seoses määrusega nr 17 ega ka seoses ühenduse õiguse üldprintsiipidega. Nii tugines Esimese Astme Kohus eespool

punktis 154 viidatud II PVC kohtuotsuses asjaolule, et ettevõtja on juba pannud toime samasuguse rikkumise, mitte seetõttu, et suurendada määratud trahvi summat, vaid üksnes selleks, et tuvastada kergendava asjaolu komisjoni poolt kohaldamata jätmise põhjendatus. Seega ei ole Esimese Astme Kohus tunnustanud korduvuse põhimõtet.

319 Hageja arvates on õige, et komisjon võib trahvi lähtesumma kindlaksmääramiseks võtta arvesse varasemaid rikkumisi, et põhjendada ettevõtja uue rikkumise tahtluse tuvastamist, mis ei tähenda siiski, et varasema rikkumise olemasolu võiks tuua korduvuse eest kaasa karmima karistuse kohaldamise, ilma et selleks oleks sõnaselge seaduslik volitus. Sellise suurendamisega luuakse tegelikult põhikaristusele lisanduv uut liiki karistus, mistõttu on korduvuse käsitluseks siseriiklikes õiguskordades vajalik õiguslik regulatsioon ning kitsas tõlgendamine. Määrus nr 17 ei sisalda aga sõnaselget seaduslikku volitust, mis võimaldaks komisjonil korduvuse eest trahvi suurendada.

320 Hageja väidab Esimese Astme Kohtu 11. märtsi 1999. aasta otsuse kohta kohtuasjas T-141/94: Thyssen Stahl *v.* komisjon (EKL 1999, lk II-347) ja eespool punktis 277 viidatud kohtuotsuse Enichem Anic *v.* komisjon kohta, et kuigi Esimese Astme Kohus luges seal korduvuse raskendavaks asjaoluks, ei tõstatanud hagejad selle käsitluse rakendamise õigusvastasuse küsimust seoses määrusega nr 17.

321 Teiseks väidab hageja, et komisjon rikkus *nulla poena sine lege* põhimõtet, kuna korduvuse arvestamine raskendava asjaoluna ei põhine ühenduse õiguskorra õiguslikul alusel. Euroopa Kohus on selgitanud, et õiguse üldpõhimõte *nulla poena sine lege* piirab institutsioonide diskretsiooniõigust selles mõttes, et karistust — isegi kui sellel puudub karistuslik iseloom — saab määrata üksnes siis, kui see põhineb selgel ja ühemõttelisel õiguslikul alusel (Euroopa Kohtu 25. septembri 1984. aasta otsus kohtuasjas 117/83: Könecke, EKL 1984, lk 3291, punkt 11). Lisaks on Euroopa Inimõiguste Kohus samuti leidnud, et üldpõhimõtted ning kaitseõigusega seotud

tagatised on sõltumata siseriiklikus õiguses rikkumise kvalifitseerimisest siduvad kõikide selliste karistuste suhtes, mille eesmärk on üheaegselt preventiivne ning karistuslik (vt Euroopa Inimõiguste Kohtu 21. veebruari 1984. aasta otsus kohtuasjas Ostürk, A-seeria, nr 73). Üksnes nõukogu ja parlament on seadusandliku pädevuse alusel õigustatud andma korduvuse käsitlusele vajalikku õiguslikku alust, et komisjon saaks seda käsitlust rakendada raskendava asjaoluna.

322 Hageja leiab samuti, et Euroopa Kohus ei ole kunagi võtnud kohtuasjades, millele viitas komisjon oma vastuses, nagu näiteks eespool punktis 154 viidatud II PVC kohtuotsus, eespool punktis 320 viidatud kohtuotsus Thyssen Stahl *v.* komisjon ning eespool punktis 277 viidatud kohtuotsus Enichem Anic *v.* komisjon, seisukohta korduvuse põhimõtte õiguspärasuse kohta *nulla poena sine lege* põhimõtet arvestades.

323 Siseriiklike õiguskordade analüüs selgitab muuhulgas korduvuse käsitluse väga kitsast rakendamist liikmesriikides ning käsitluse aluseks olevate aktide õiguslikku iseloomu.

324 Kolmandaks väidab hageja, et komisjon rikkus õiguskindluse põhimõtet ning karistuste seaduslikkuse ning kaitseõiguse järgmise põhimõtteid (Euroopa Kohtu 22. märtsi 1961. aasta otsus liidetud kohtuasjades 42/59 ja 49/59: Snupat *v.* ülemamet, EKL 1961, lk 103, punkt 159), kuna komisjon arvestas sellise õigusliku aluse, mis sätestaks korduvuse mõiste kohaldamiseks eelkõige kahe süüdimõistmise vahelise maksimaalse tähtaja, puudumisel rikkumisi, mille eest oli karistatud vastavalt aastatel 1984 ja 1974.

325 Siseriiklike õiguskordade analüüs kinnitab, et muude rangete tingimuste kõrval arvestatakse korduvuse käsitluse kohaldamisel ka uuritava rikkumise ning varasema süüdimõistmise vahel üldiselt kümmet aastat mitte ületavat maksimaalset tähtaega. Suunistes korduvuse arvestamisel ajalise piirangu puudumine, millele komisjon

tugineb oma vastuses, on täpsemalt põhjuseks, mis seab hageja viimase etteheidetud talumatusse olukorda, mistõttu ta leiab, et komisjon oleks pidanud suunistes sellise piirangu sätestama. Nimelt ei ole lubatav, et komisjon võiks arvestada 40 aastat tagasi ning isegi teise õigussubjekti toimepandud rikkumisi.

326 Neljandaks väidab hageja, et vaidlustatud otsus rikub ühenduse õiguse üldpõhimõtet *ne bis in idem* kahekordselt. Karistuse karmimaks muutmine korduvuse puhul põhineb kahel peamisel põhjusel, nimelt vajadusel hoiatada korduva rikkumise toimepannut tulevikus uue rikkumise toimepanemise eest ning asjaolul, et korduva rikkumise toimepannud isik on teadlik oma tegevuse õigusvastasusest varasema süüdimõistmise tõttu. Võttes omaks, et need kaks põhjust olid aluseks korduvuse sedastamisel, teeb komisjon vea, kui ta viitab vaidlustatud otsuses teistkordselt nendele kahele põhjusele ning suurendab sellega trahvisummat samu põhjusi kaks korda arvestades.

327 Seega oli komisjon vaidlustatud otsuses juba arvestanud esiteks rikkumise raskuse hindamise käigus hoiatava mõju vajadust ning teiseks hageja teadmist oma tegevuse õigusvastasusest, millega komisjon kinnitas, et ta arvestas asjaolu, et hageja omas õigus- ja majandusalaseid teadmisi ning infrastruktuure, mis võimaldasid tal paremini hinnata oma tegevuse õigusvastasust ja sellest tulenevaid tagajärgi konkurentsiõiguses. Suurendades korduvuse tõttu trahvisummat samadel põhjustel kui trahvisumma kindlaksmääramisel rikkumise raskuse tõttu, rikkus komisjon seega *ne bis in idem* põhimõtet.

328 Viiendaks väidab hageja, et komisjon rikkus eeskirju menetluste ja sundtäitmise rakendamise aegumistähtaegade kohta konkurentsi valdkonnas, kui ta arvestas

korduvust ligi 40 aastat tagasi aset leidnud asjaolude alusel, seega nõukogu 26. novembri 1974. aasta määruse (EMÜ) nr 2988/74 Euroopa Majandusühenduse transpordi- ja konkurentsieeskirjades ettenähtud menetluste ja sundtäitmise rakendamise aegumistähtaegade kohta (EÜT L 319, lk 1; ELT eriväljaanne 07/01, lk 61) artiklis 1 sätestatud viieaastasest tähtajast varem.

329 Kuuendaks väidab hageja lõpuks teise võimalusena, et komisjon omistas korduvuse käsitlusele ilmselgelt ülemäärase tähenduse.

330 Esiteks ei ole komisjon oma arutluskäigus faktiliselt piisavalt põhjendanud, et komisjoni 15. mai 1974. aasta otsus 74/292/EMÜ, mis käsitleb EÜ asutamislepingu artikli 85 kohaldamise menetlust (IV/400 — Klaastaara tootjate vahelised kokkulepped) (EÜT L 160, lk 1, edaspidi „Klaastaara otsus"), ei kujuta endast ettevõtja Boussois-Souchon-Neuvesel (BSN) SA (hageja eelkäija) süüdimõistmist, vaid üksnes kokkulepetest teatamise järel nende EÜ artikli 81 lõike 3 alusel vabastamisest keeldumist. Komisjon tunnistas muuseas seda vaikimisi, märkides oma vastuses, et isegi kui mitte arvestada nimetatud otsust, siis korduvuse olemasolu tuvastamiseks piisab Lehtklaas Beneluxi otsusest.

331 Lisaks ilmneb hageja suhtes arvesse võetud üleliigne karmus juba asjaolust, et korduvuse tuvastamise eesmärgil tehti otsus, mis põhineb teatamisel, mille põhimõte seisneb selles, et õiguskindluse tagatakse ettevõtjate jaoks seni, kuni komisjon pole seisukohta võtnud. Seega on eeltoodust tulenevalt tendentslik lugeda eespool viidatud otsus „rikkumise tuvastamiseks", et põhjendada hagejale määratud trahvi summa suurendamist.

332 Teiseks, isegi kui komisjoni pädevusel puuduks ajaline piir korduvuse arvestamiseks, oleks trahvi suurendamine väga vanade asjaolude — mis leidsid käesolevas asjas aset peaaegu 40 aastat tagasi —, pidamata silmas sellest tekkivad õiguslikku ebakindlust, arvestamise tõttu ilmselgelt ülemäärane. See põhjustaks tegelikult turul kahest ettevõtjast väiksemale ettevõtjale sama suure trahvi määramise nagu trahv, mis määratakse turgu valitsevat seisundit omavale ettevõtjale. Sellega tekiks ka mulje, et hageja on palju kordi rikkumise toime pannud ettevõtja, kes rikub ühenduse õigust juba 40 aastat.

333 Komisjon väidab, et korduvust loetakse suunistes raskendavaks asjaoluks ning et korduvust saab õiguspäraselt arvestada. Komisjon on mitmel juhul seda raskendavat asjaolu kohaldanud, ilma et oleks läinud vastuollu Esimese Astme Kohtuga.

334 *Nulla poena sine lege* põhimõte viitab karistusõigusele ning ei ole kohaldatav käesolevas asjas. Hageja jätab lisaks tähelepanuta, et määruse nr 17 artikkel 15 on konkurentsiõiguse rikkumiste karistuste õiguslik alus ning et komisjonil on selle raames lai kaalutlusõigus trahvisummade määramisel, et ta saaks juhtida ettevõtjate tegevust. Korduvuse raskendavaks asjaoluks lugemisega ei ole suunisega mitte mingil juhul ilma õigusliku aluseta loodud lisakaristust.

335 Õiguskindluse põhimõtte väidetava rikkumise osas piirdusid hageja viidatud siseriiklikud näited karistusõiguse valdkonnaga ning suunistes puudus piir maksimaalsel tähtajal, mis kulges varasema rikkumise tuvastamise ning korduvuse asjaolu arvestamise vahel. Lõpuks viitab hageja ekslikult 40 aastat vanade asjaoludele, mis on aluseks korduvusele, kuigi mõlemad rikkumised tuvastati vastavalt 19 ja 9 aastat enne kõnealuse rikkumise algust, samuti püüab hageja veenda, et nimetatud asjas oli tegemist hagejast erinevate õigussubjektidega, sellal kui muutunud on üksnes hageja nimi.

336 *Ne bis in idem* põhimõtte väidetava rikkumise osas väidab komisjon, et korduvuse asjaolu arvestamine ei kattu rikkumise raskuse asjaolu arvestamisega, kuna hageja võib oma õigus- ja majandusalaste teadmiste alusel hinnata oma tegevuse õigusvastasust.

337 Määruse nr 2988/74 väidetava rikkumise osas leiab komisjon, et kõnealustele asjaoludele ei ole kohaldavad eeskirjad trahvide määramise aegumistähtaegade kohta ning et on mõttetu kohaldada aegumist nende asjaolude kuupäeva suhtes, mis olid rikkumise varasema tuvastamise esemeks. Varasemate rikkumistega seotud asjaolude lähtepunkt ei ole mingilgi juhul asjassepuutuv, kuna korduvuse puhul on määravaks kõnealustest asjaoludest lähtuva rikkumise sedastamine.

338 Lõpuks vaidleb komisjon vastu sellele, et ta olevat omistanud korduvuse käsitlusele ilmselgelt ülemäärase tähenduse, ning märgib, et igal juhul esineb korduvus seoses Lehtklaas Beneluxi otsusega.

b) Esimese Astme Kohtu hinnang

339 Määruse nr 17 väidetava rikkumise osas tuleb märkida, et määruse nr 17 artikli 15 lõikest 2 tuleneb, et „[k]omisjon võib otsusega määrata ettevõtjatele või ettevõtjate ühendustele trahvi 1000–1 000 000 [eurot] või sellest suurema summa ulatuses, mis ei ületa 10% iga rikkumises osalenud ettevõtte eelneva aasta käibest, kui need tahtlikult või hooletusest [...] rikuvad EMÜ asutamislepingu artikli [81] lõiget 1". Sama sätte kohaselt „[t]rahvisummat määrates võetakse arvesse nii rikkumise raskusastet kui ka kestust" (vt eespool punktis 57 viidatud kohtuotsus LR AF 1998 *v.* komisjon, punkt 223).

340 Suuniste punkti 1 esimene lõige sätestab, et põhisumma määratakse kindlaks rikkumise raskusastme ja kestuse põhjal, mis on ainsad määruse nr 17 artikli 15 lõikes 2 osutatud kriteeriumid (vt eespool punktis 57 viidatud kohtuotsus LR AF 1998 *v.* komisjon, punkt 224).

341 Seejärel esitatakse suunistes näitena nimekiri raskendavatest ja kergendavatest asjaoludest, mida võib arvesse võtta põhisumma suurendamisel või vähendamisel, ning viidatakse koostööteatisele (vt eespool punktis 57 viidatud kohtuotsus LR AF 1998 *v.* komisjon, punkt 229).

342 Üldise märkusena täpsustatakse suunistes, et selle meetodiga leitud lõppsumma (põhisumma, mida on suurendatud või vähendatud teatava protsendimääraga) ei või ühelgi juhul ületada 10% ettevõtjate ülemaailmsest käibest, nagu on sätestatud määruse nr 17 artikli 15 lõikes 2 (punkti 5 alapunkt a). Lisaks sätestatakse suunistes, et sõltuvalt asjaoludest tuleks pärast eespool kirjeldatud arvutuste tegemist arvesse võtta selliseid objektiivseid tegureid nagu näiteks majanduskeskkonna eripära, rikkujate saadud majanduslik või rahaline kasu, asjaomaste ettevõtjate tunnusjooned ja nende tegelik maksevõime vastavates ühiskondlikes oludes, ning trahvisummasid tuleks vastavalt kohandada (punkti 5 alapunkt b) (vt eespool punktis 57 viidatud kohtuotsus LR AF 1998 *v.* komisjon, punkt 230).

343 Järelikult arvutatakse trahvisummad vastavalt suunistes kirjeldatud meetodile määruse nr 17 artikli 15 lõikes 2 sätestatud kahe kriteeriumi, nimelt rikkumise raskusastme ning rikkumise kestuse alusel, arvestades samas sättes kehtestatud ülempiiri, mis lähtub iga ettevõtja käibest (vt eespool punktis 57 viidatud kohtuotsus LR AF 1998 *v.* komisjon, punkt 231).

344 Järelikult ei saa lugeda, et suunised väljuvad selles sättes määratletud karistuste õiguslikust raamistikust (vt eespool punktis 57 viidatud kohtuotsus LR AF 1998 *v.* komisjon, punkt 232).

345 Komisjon viitas suuniste punkti 2 esimeses lõigus võimalusele suurendada trahvi põhisummat raskendava asjaolu tõttu, mis esineb siis, kui üks või mitu ettevõtjat panevad uuesti toime sama laadi rikkumise.

346 Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt kujutab trahvi hoiatav mõju endast ühte teguritest, mida komisjon võib arvesse võtta rikkumise raskusastme hindamisel ning järelikult trahvi suuruse kindlaksmääramisel, arvestades, et rikkumise raskusastme tuvastamisel tuleb arvestada paljusid tegureid, näiteks rikkumise konkreetseid asjaolusid, selle konteksti ja trahvi hoiatavust, ilma et oleks koostatud kohustuslikku või ammendavat loetelu kriteeriumidest, mida tuleks tingimata arvesse võtta (vt selle kohta eespool punktis 137 viidatud määrus SPO jt *v.* komisjon, punkt 54; eespool punktis 137 viidatud kohtuotsus Ferriere Nord *v.* komisjon, punkt 33, eespool punktis 137 viidatud 14. mai 1998. aasta kohtuotsus Sarrió *v.* komisjon, punkt 328, ja eespool punktis 245 viidatud kohtuotsus HFB jt *v.* komisjon, punkt 443).

347 Samuti tuleneb kohtupraktikast, et komisjon peab trahvisumma määramiseks rikkumise raskusastme kindlaksmääramisel arvesse võtma mitte üksnes konkreetse juhtumi asjaolusid, vaid ka rikkumise konteksti ja tagama, et tema tegevusel oleks vajalik hoiatav iseloom eelkõige selliste rikkumiste puhul, mis eriti takistavad ühenduse eesmärkide saavutamist (eespool punktis 50 viidatud kohtuotsus Musique diffusion française jt *v.* komisjon, punktid 105 ja 106 ning eespool punktis 50 viidatud kohtuotsus ABB Asea Brown Boveri *v.* komisjon, punkt 166).

348 Selles suhtes tuleb toimepandud rikkumise raskuse analüüsimisel arvesse võtta ka võimalikku korduvust (eespool punktis 185 viidatud kohtuotsus Aalborg Portland jt *v.* komisjon, punkt 91). Hoiatamise vaatenurgast on korduvus tegelikult asjaolu, mis õigustab trahvi põhisumma märgatavat tõstmist. Korduvus tõendab tegelikult, et varem määratud karistus ei olnud piisavalt hoiatav (Esimese Astme Kohtu 30. septembri 2003. aasta otsus kohtuasjas T-203/01: Michelin *v.* komisjon, EKL 2003, lk II-4071, punkt 293).

349 Vastupidi sellele, mida väidab hageja, on korduvuse asjaolu — vaatamata sellele, et see vastab rikkumise toimepanija iseloomule, nimelt tema kalduvusele selliseid rikkumisi toime panna — just seetõttu sel samal põhjusel väga tähtis tunnus kõnealuse tegevuse raskusastme kohta ning järelikult ka vajaduse kohta tegeliku hoiatamise eesmärgil karmistada karistust.

350 Järelikult tuleb eeltoodu põhjal sedastada, et mis puudutab komisjoni kohustuseks olevat piisava hoiatava mõju taotlemist, seda eriti kahjutekitavate rikkumiste puhul ning ulatuses, kus hoiatamise eesmärk sõltub komisjoni poolt rikkumise raskusastme hindamisest määruse nr 17 artikli 15 raames, siis ei ole komisjon, võttes korduvust raskendava asjaoluna hageja suhtes arvesse, mingilgi moel rikkunud nimetatud artiklit.

351 Komisjon ei ole hageja teo korduvuse arvestamisel rikkunud ka *nulla poena sine lege* põhimõtet, kuna see võimalus on ette nähtud suuniste punkti 2 esimeses taandes ning ei saa lugeda, et suunised väljuvad karistuste õiguslikust raamistikust, mis on määratletud määruse nr 17 artikli 15 lõikes 2 (eespool punktis 57 viidatud kohtuotsus LR AF 1998 *v.* komisjon, punktid 231 ja 232).

352 Õiguskindluse põhimõtte väidetava rikkumise osas tuleb märkida, et aegumistähtaeg täidab õiguskindluse põhimõtte tagamise eesmärki ja selle aegumistähtaja rikkumine kujutab nimetatud põhimõtte järgimata jätmist üksnes siis, kui nimetatud aegumistähtaeg oli eelnevalt kindlaks määratud (vt selle kohta Euroopa Kohtu 15. juuli 1970. aasta otsus kohtuasjas 41/69: ACF Chemiefarma *v.* komisjon, EKL 1970, lk 661, punkt 19).

353 Ei määruse nr 17 artiklis 15, mis loob õigusliku raamistiku karistustele, mida komisjon võib määrata ühenduse konkurentsieeskirjade rikkumise eest (vt eespool punktid 133–135), ega ka suunistes ei ole sätestatud maksimaalset tähtaega korduvuse tuvastamiseks ettevõtja suhtes. Järelikult ei saa käesolevas asjas tuvastada mingisugust õiguskindluse põhimõtte rikkumist.

354 Igal juhul tuleb märkida, et komisjon tugines korduvuse arvestamisel vähemalt asjaolule, et eelnevalt oli hageja suhtes rikkumine tuvastatud 23. juulil 1984 Lehtklaas Beneluxi otsuses. Arvestades trahvi suurendamisel korduvuse tõttu komisjoni järgitud eesmärki, st hoiatada rikkumise toimepannud isikut sarnast rikkumist uuesti toime panemast, ei saa lugeda õiguskindluse põhimõtte rikkumiseks asjaolu, et komisjon arvestas sel eesmärgil rikkumist, mis oli tuvastatud seitseteist aastat tagasi. See kehtib seda enam, kuna käesolevas asjas algas rikkumine 28. jaanuaril 1993, st ainult kaheksa aastat ja kuus kuud pärast Lehtklaas Beneluxi otsuse tegemist. Karistuspoliitika on tegelikult korduvuse puhul esmakordse rikkumise toimepannud isiku suhtes mõjus ainult siis, kui karmima karistuse ähvardusel on uue rikkumise jaoks ka ajaline mõju, mõjutades sellega rikkuja tegevust.

355 Selle arutluskäigu tulemusi ei lükka ümber asjaolu, et komisjon mainis samuti vaidlustatud otsuses, et hageja esimene samasugune rikkumine tuvastati 15. mail 1974 Klaastaara otsuses, st 27 aastat enne käesolevas asjas rikkumise tuvastamist. See kehtib veel enam seetõttu, et — nagu komisjon sellele kohtuistungil õigesti

tähelepanu juhtis — kahel korral möödus vähem kui kümme aastat rikkumiste tuvastamiste vahel vastavalt 15. mail 1974 ja 23. juulil 1984 ja hageja korratud õigusvastane tegu annab tunnistust tema kalduvusest mitte teha kohaseid järeldusi sellest, kui tuvastatakse tema ühenduse konkurentsieeskirjade rikkumine.

356 *Ne bis in idem* põhimõtte väidetava rikkumise osas tuleb esiteks märkida, et komisjon viitas suuniste punkti 1 A neljandas taandes oma kavatsusele trahvi lähtesumma määramiseks raskusastme määramisel võtta arvesse rikkujate tegelikku majanduslikku suutlikkust põhjustada olulist kahju muudele turuosalistele, eeskätt tarbijatele, ja määrata trahvi suurus nii, et sellel oleks piisavalt hoiatav mõju. Teiseks lisas komisjon suuniste sama punkti viiendas taandes, et samuti tuleb arvesse võtta asjaolu, et suurtel ettevõtjatel on tavaliselt olemas õigus- ja majandusteadmised ning infrastruktuurid, mis võimaldavad neil hõlpsamini kindlaks teha, et nende tegevus kujutab endast rikkumist, ja olla teadlikud rikkumise tagajärgedest, mis tulenevad konkurentsiõigusest. Lõpuks viitas komisjon suuniste punktis 2 võimalike raskendavate asjaolude, mille tagajärjeks on põhisumma suurendamine, näitena sama ettevõtja sama liiki rikkumise korduvusest.

357 Käesolevas asjas viitas komisjon vaidlustatud otsuse 305. põhjenduses, et ta võttis seoses vajadusega määrata trahvisummad tasemel, kus nad tagavad piisavalt hoiatava laadi, arvesse asjaolu, et hageja on rahvusvaheline suurettevõtja ning peale selle erinevaid kaupu tootev ettevõtja. Lisaks märkis komisjon 306. põhjenduses, et ta võttis arvesse asjaolu, et hagejal ning otsuse tegemise kuupäeval ka tema tütarettevõtjal Alken-Maesil olid olemas õigus- ja majandusteadmised ning infrastruktuurid, mis võimaldasid neil hõlpsamini kindlaks teha, et nende tegevus kujutab endast rikkumist, ja olla teadlikud rikkumise tagajärgedest, mis tulenevad

konkurentsiõigusest. Lõpuks märkis komisjon vaidlustatud otsuse 314. põhjenduses trahvi raskendavate asjaolude tõttu suurendamist puudutavas arutelus, et hageja oli juba süüdi mõistetud kahel korral EÜ artikli 81 analoogsete rikkumiste eest.

358 Selle kohta tuleb kõigepealt märkida, et käesolevas asjas ei olnud nii, nagu seda näeb ette konkurentsialases kohtupraktikas (vt eespool punkt 185) ette nähtud tingimused *ne bis in idem* põhimõtte rakendamiseks täidetud, kuna komisjon võttis trahvisumma arvutamisel arvesse üksnes teatava hulga faktilisi kaalutlusi, mis on asjassepuutuvad trahvi määramisel tasemel, mis tagab trahvile piisavalt hoiatava laadi.

359 Igal juhul nähtub, et iga kriteeriumi arvesse võtmine raskusastme hindamiseks põhineb eraldiseisvatel põhjustel. Nii on hageja seisundi, kus viimane on rahvusvaheline ning erinevaid kaupu tootev ettevõtja, arvesse võtmine põhjendatud vajadusega määrata trahv tasemel, mis on piisavalt hoiatav, arvestades hageja majanduslikku ja rahanduslikku võimsust (vt eespool punktid 167–182). Edasi tugineb hageja õigus- ja majandusteadmiste ning infrastruktuuride, mis võimaldavad tal hõlpsamini kindlaks teha, et tema tegevus kujutab endast rikkumist, ja olla teadlik rikkumise tagajärgedest, arvestamine iseenesest täiendavale hoiatamise vajadusele, mis nähtub asjaolust, et hageja pani kõnealuse rikkumise toime vaatamata vahenditele, mis — arvestades tema erilist analüüsisuutlikkust — olid tema käsutuses, et hinnata oma tegevuse õigusvastasust ning selle tagajärgi (vt eespool punkt 175). Lõpuks on korduvuse arvesse võtmine õigustatud täiendava hoiatamise vajadusega, mis nähtub asjaolust, et varasemate rikkumiste kahest tuvastamisest ei piisanud, et kolmanda rikkumise toimumist takistada.

360 Määruse nr 2988/74 väidetava rikkumise osas piisab, kui leida, et nimetatud määrus viitab küll aegumistähtajale, mis on kohaldatav komisjoni pädevusele määrata trahve konkurentsieeskirjade rikkumise eest, kuid määruses ei ole seevastu ühtegi sätet, mis piiraks komisjoni pädevust võtta raskendava asjaoluna ning trahvisumma kindlaksmääramiseks konkurentsieeskirjade rikkumise eest arvesse asjaolu, et ettevõtja on

juba süüdi mõistetud samade konkurentsieeskirjade rikkumise eest. Seetõttu ei kujuta sellise raskendava asjaolu arvesse võtmine hageja suhtes komisjoni poolt määruse nr 2988/74 rikkumist.

361 Mis puudutab argumenti, mille kohaselt võttis komisjon omaks korduvuse mõiste ilmselgelt liialdava käsitluse, tuleb märkida, et suuniste punktis 2 määratles komisjon raskendavat asjaolu korduvuse puhul kui olukorra, kus „sama ettevõtja või samad ettevõtjad panevad uuesti toime sama laadi rikkumise".

362 Lisaks sellele tuleb märkida, et korduvuse mõiste teatavates siseriiklikes õiguskordades tähendab, et isik pani toime uusi rikkumisi pärast seda, kui teda karistati sarnaste rikkumiste eest (eespool punktis 320 viidatud kohtuotsus Thyssen Stahl *v.* komisjon, punkt 617 ja eespool punktis 348 viidatud 30. septembri 2003. aasta kohtuotsus Michelin *v.* komisjon, punkt 284).

363 Siiski tuleb täpsustada, et korduvuse mõiste ei hõlma oma eesmärgi poolest ilmtingimata varasema karistuse, vaid üksnes varasema rikkumise tuvastamist. Tegelikult on korduvuse arvesse võtmise eesmärgiks karistada kõnealuse rikkumise eest palju karmimalt rikkumise asjaoludes süüdi olevat ettevõtjat, kui ilmneb, et tema rikkumise varasemast tuvastamisest ei piisanud, et ära hoida õigusvastase teo kordumist. Sellest vaatenurgast ei ole korduvuse määravaks teguriks karistuse eelnev määramine, vaid tema õigusvastase teo varasem tuvastamine.

364 Hageja argumendi kohta, mille kohaselt ei saa käesolevas asjas Klaastaara otsust, mille adressaadiks oli hageja 1974. aastal, korduvuse asjaolu kindlaksmääramisel

arvesse võtta põhjusel, et selle otsuse aluseks oli teavitamine ning trahvi ei määratud, tuleb märkida, et viidatud otsuse artiklis 3 on sätestatud, et „kokkulepetes osalevad artiklis 1 viidatud ettevõtjad peavad viivitamatult lõpetama tuvastatud rikkumised".

365 Hageja suhtes on seega tuvastatud rikkumine, mille asjaolud on käesoleva asja faktidega analoogsed. Nimetatud asjaolu ei hoidnud ära hageja õigusvastase teo kordumist. Seega on komisjon õigesti tuvastanud hageja suhtes korduvuse.

366 Igal juhul tuleb märkida, et Lehtklaas Beneluxi otsus aastast 1984 tõi endaga kaasa rahalise karistuse ning et selles osas on korduvus tuvastatud. Vaidlustatud otsuses ei osunda siiski mitte miski sellele, et komisjoni sedastus, mille kohaselt järgnes korduvus kahele eelnevale juhtumile, tõi endaga kaasa trahvisumma raskendavatel asjaoludel suurema tõstmise kui siis, kui oleks tuvastatud vaid üks eelnev juhtum.

367 Mis puudutab lõpuks argumenti, mille kohaselt on trahvi suurendamine korduvuse eest ülemäärane, kuna selle tulemuseks on hagejale — vaatamata tema palju väiksemale turuosale — Interbrew'ga võrdse trahvi määramine, tuleb lõpuks märkida, et väljakujunenud kohtupraktika kohaselt kuuluvad rikkumise raskusastme hindamiselementide hulka vastavalt asjaoludele rikkumise esemeks olnud kaupade kogus ja väärtus, ettevõtja suurus ja majanduslik võimsus ja seega selle ettevõtja mõju turule. Sellest tuleneb ühest küljest, et trahvi kindlaksmääramisel on mõistlik arvesse võtta nii ettevõtja kogukäivet kui ka käibe seda osa, mis tuleneb rikkumise esemeks olnud kaupade müügist, kuid ei ühele ega teisele käibele maksa omistada tähtsust, mis teiste hinnanguelementidega võrreldes oleks ebaproportsionaalne (vt selle kohta eespool punktis 50 viidatud kohtuotsus Musique diffusion française jt *v.* komisjon, punktid 120 ja 121; eespool punktis 115 viidatud kohtuotsus Parker Pen *v.* komisjon, punkt 94, ja eespool punktis 158 viidatud kohtuotsus SCA Holding *v.* komisjon, punkt 176).

368 Lisaks sellele kujutab trahvide hoiatav mõju ühte elementidest, mida komisjon võib arvesse võtta rikkumise raskusastme hindamisel ja järelikult trahvi suuruse kindlaksmääramisel, arvestades, et rikkumise raskusastme tuvastamisel tuleb arvestada paljusid tegureid, näiteks rikkumise konkreetseid asjaolusid, selle konteksti ja trahvide hoiatavust, ilma et oleks koostatud kohustuslikku või ammendavat loetelu kriteeriumidest, mida tuleks tingimata arvesse võtta (eespool punktis 137 viidatud määrus SPO jt *v.* komisjon, punkt 54; eespool punktis 137 viidatud kohtuotsus Ferriere Nord *v.* komisjon, punkt 33, ja eespool punktis 137 viidatud 14. mai 1998. aasta kohtuotsus Sarrió *v.* komisjon, punkt 328).

369 Seetõttu ei tulene asjaolu, et hagejale on võrreldes tema suurusega kõnealusel turul määratud ebaproportsionaalne trahv, korduvuse mõiste ilmselgelt ülemäärasest käsitlusest, vaid nendest kaalutlustest, mida komisjon võttis õigesti arvesse hagejale määratud trahvi summa kindlaksmääramisel.

370 Kõik käesoleva väite raames hageja esitatud argumendid tuleb täielikult tagasi lükata ning väide tuleb jätta tervikuna rahuldamata.

5. *Väide, mis põhineb kohaldamisele kuuluvate kergendavate asjaolude ebapiisaval arvestamisel*

371 Väide jaguneb neljaks osaks. Esimeses osas viitab hageja sellele, et komisjon keeldus arvesse võtmast rikkumise mõju puudumist turul. Teises osas väidab hageja, et komisjon ei võtnud ekslikult arvesse hindade kontrollikorda ning õllesektorit iseloomustavate ühingu iidsete traditsioonide mõju kõnealustele tegudele. Kolman-

das osas viitab hageja asjaolude toimumise ajal kestnud kriisiolukorrale. Lõpuks neljandas osas viitab hageja Interbrew' ähvardavale positsioonile.

a) Esimene osa, mis põhineb sellel, et komisjon keeldus arvesse võtmast rikkumise mõju puudumist turul

Poolte argumendid

372 Hageja väidab, et komisjon peaks suuniste alusel, mis kinnistasid selles punktis komisjoni väljakujunenud praktikat, võtma kergendava asjaoluna arvesse, et kartellikokkuleppel oli konkurentsile üksnes piiratud mõju. Komisjon on arvukates juhtumites võtnud tegelikult kergendava asjaoluna arvesse kõnealuste kokkulepete mõju puudumist turul ning asjaolu, et nimetatud kokkuleppeid praktikas ei rakendatud või rakendati üksnes osaliselt. Asjaolu, et komisjon ei ole oma varasema praktikaga seotud, ei õigusta seda, et see tegevus tuleks jätta tähelepanuta sarnaste asjaolude olemasolul.

373 Komisjon ei erista lisaks kartellikokkuleppe raskusastme hindamist ning kergendavate asjaolude arvesse võtmist. Vaatamata komisjoni vajadusele võtta rikkumise raskusastme hindamisel arvesse rikkumise mõju turule, peab komisjon kergendava asjaoluna võtma arvesse kokkulepete või kõnealuse rikkuva tegevuse kohaldamata jätmist.

374 Komisjon jättis tähelepanuta tegelikud asjaolud, järeldades, et asjaolu, kus pooled ei rakendanud kõiki kartellikokkuleppega seotud konkreetseid kokkuleppeid, ei tähenda seda, et kartelli kui sellist ei oleks rakendatud, ning et asjaolu, et rikkumise kindlad üksikasjad on täpsustamata, ei ole piisav alus kergendava asjaolu olemasolu järeldamiseks.

375 Viimased üksikasjad kinnitavad esiteks, et Interbrew' ja hageja arutelusid hinnastruktuuri ning sooduskampaaniate poliitika kohta rakendati praktikas üksnes väikeses osas, mistõttu oli neil turule väga piiratud mõju.

376 Edasi olid Alken-Maes ning Interbrew korduvalt viidanud — sh kooskõlastamistega samaaegselt koostatud sisedokumentides —, et arutelud jäid katse staadiumisse ning neil puudus konkurentsile igasugune mõju. Mitu komisjoni vaidlustatud otsuses viidatud dokumenti ja avaldust toovad välja arutelude mõju puudumise tegelikkuses. Arvukad konkurentsitingimuste aspektid jäid puutumatuks, mida võib järeldada näiteks kartelliosaliste raevukast võitlusest seotud kohvikutega lepingute sõlmimise pärast. Komisjoni toimikus asub muuseas arvukalt muid dokumente, millest nähtub mõju puudumine konkurentsile.

377 Lisaks tõendab müügistatistika piisavalt konkreetse tagajärje puudumist või vähemalt Interbrew' ja Alken-Maesi vaheliste arutelude nõrka mõju turule. Pooled jätkasid karmis konkurentsis tegutsemisega kõikides turuosades. Samuti tuleneb toimikust, et Alken-Maes teostas aastatel 1992 ja 1993 toiduainete sektoris agressiivset hinnasoodustuspoliitikat. Lisaks vähenes Alken-Maesil aastatel 1993 kuni 1998 turuosa ning ta oli süükspandava ajavahemiku jooksul turuosa peamiseks kaotajaks pilsneri tüüpi õlle ning alkoholivaba õlle osas.

378 Alken-Maes viis muuseas 1994. aastal oma kaubanduspoliitika juhtimise osas läbi uuringud hindade paindlikkuse kohta, mis kinnitasid, et Interbrew' oleks hindade langetamisel turuosa peamine kaotaja. Seega oli Alken-Maesi konkurentsipoliitika peamiseks eesmärgiks vaatamata Interbrew' algatatud arutelude olemasolule hindade struktuuri kohta Interbrew' müügiosade ülevõtmine.

379 Lõpuks väidab hageja, et puudus sunnimehhanism, millega oleks olnud võimalik tagada kokkuleppest kinnipidamine ning kokkuleppe praktikas rakendamine — seda asjaolu võttis komisjon kergendava asjaoluna arvesse Polüpropüleeni otsuses.

380 Komisjon rõhutab, et hageja viidatud pretsedendid ei ole asjakohased, kuna need eelnesid suuniste avaldamisele ning viitasid olukordadele, mis ei ole käesoleva asjaga alati võrreldavad. Käesolevas asjas viidi konkurentsivastased kokkulepped ellu ning kartelli raskusastme hindamisel võeti nõuetekohaselt arvesse teatavate aspektide osalist rakendamist.

381 Asjakohane ei ole argument, mille kohaselt kinnitab konkurentsi säilimist raevukas võitlus seotud kohvikutega lepingute sõlmimise pärast. Interbrew' esindaja kahtlustest kartellikokkuleppe mõju kohta ei piisa, et vähendada kartelliosaliste nende 28. jaanuari 1998. aasta koosolekul kindlate eesmärkide saavutamise kohta tehtud konstateeringu tähtsust. Lõpuks ei tõenda Alken-Maesi turuosa vähenemine mõju puudumist, kuna turuosa vähenemine oleks kartellikokkuleppe puudumisel võinud olla veelgi suurem. Alken-Maesi läbiviidud uuringute osas hindade paindlikkuse kohta tuleb märkida, et uuringute puhul on tegemist üksnes kavatsustega, mis ei sea kahtluse alla kooskõlastatud tegevuse õigusvastast iseloomu.

Esimese Astme Kohtu hinnang

382 Nii nagu tuleneb eespool punktides 277 ja 278 viidatud kohtupraktikast, tuleb juhul, kui rikkumise panid toime mitu ettevõtjat, uurida trahvisummade kindlaksmääramise raames iga ettevõtja osalemise suhtelist raskusastet, kusjuures eelkõige tuleb välja selgitada, milline oli ettevõtjate vastav roll nende rikkumises osalemise kestuse jooksul.

383 Suuniste punkt 3 sisaldab kergendavate asjaolude pealkirja all näidisloetelu asjaoludest, mis võivad tuua endaga kaasa trahvi põhisumma vähendamise. Nii viidatakse puhtalt passiivsele või käsutäitja rollile rikkumises; endast rikkumist kujutavate kokkulepete täitmata või tegude tegemata jätmisele; rikkumise lõpetamisele kohe, kui komisjon sekkub; põhjendatud kahtluse olemasolule, et ettevõtja ei teadnud, et piirav tegevus kujutab endast rikkumist; asjaolule, et rikkumine on toime pandud hooletuse tõttu või tahtmatult ning ettevõtja tõhusale koostööle menetlustes, mis jäävad koostööteatise kohaldamisalast välja. Kõik viidatud asjaolud põhinevad seega iga ettevõtja enda käitumisel.

384 Eeltoodust tuleneb, et kergendavate asjaolude, sh kokkulepete rakendamata jätmise hindamiseks ei tohi arvestada rikkumisest kui tervikust tulenevat mõju, mida tuleb arvesse võtta rikkumise tegeliku mõju turule hindamisel, selleks et hinnata rikkumise raskust (suuniste punkti 1 A esimene taane), vaid iga ettevõtja enda tegevust, selleks et uurida iga ettevõtja rikkumises osalemise vastavat raskusastet.

385 Käesolevas asjas tuleb seega kontrollida, kas hageja välja toodud argumendid võivad tõendada, et ajavahemikul, kui ta oli rikkumist kujutavate kokkulepetega seotud,

hoidus ta tegelikult nende täitmisest, käitudes turul konkureerivalt (vt selle kohta eespool punktis 31 viidatud Tsemendi kohtuotsus, punktid 4872–4874).

386 Hageja esitab sisuliselt viis argumenti, et põhjendada, miks ta tugines kokkulepete tegelikult rakendamata jätmise kergendavale asjaolule.

387 Esimese argumendi osas, mis põhineb asjaolul, et Interbrew' ja hageja arutelusid rakendati praktikas üksnes väikeses osas, tuleb sedastada, et hageja ei viita hinnastruktuuri ning sooduskampaaniate poliitika kooskõlastamise tulemuste rakendamata jätmisele, vaid üksnes tulemuste osalisele rakendamisele praktikas. Lisaks tuleb rõhutada, et nimetatud kooskõlastamine kujutab vaid ühte osa tuvastatud rikkumisest, mis hõlmas muu hulgas mittekallaletungi üldpakti, hinnakokkulepet jaekaubanduses, klientuuri jagamist horeko sektoris, horeko turul investeeringute ja reklaami piiramist ning müügiinformatsiooni vahetamist horeko sektoris ning jaekaubanduses.

388 Teise argumendi osas, mis põhineb asjaolul, et arutelud jäid katse staadiumisse ning neil puudus konkurentsile igasugune mõju, tuleb märkida, et selline asjaolu — isegi kui see osutuks õigeks — ei kinnita kokkulepete tegelikku rakendamata jätmist, vaid vastupidiselt tahet — olgugi asjatut — viia need kokkulepped ellu. Sama kehtib ka Interbrew' ja Alken-Maesi vahel seotud kohvikute kohta peetud kirjavahetusele omistatud tähenduse suhtes. Vastastikuste süüdistuste esitamist selle teema kohta tuleb vaadelda kahe ettevõtja vahelise mittekallaletungi üldpakti valguses (vt eespool punkt 147), kusjuures süüdistuste esitamine kinnitab selles suhtes pigem tahet pidada nimetatud kokkuleppest kinni kui jätta kokkulepe tegelikult ellu viimata. Igal juhul kirjeldab peetud kirjavahetus raevukat võitlust seotud kohvikutega sõlmitud lepingute eest üksnes kuue kuu pikkusel ajavahemikul, st augustist 1996 kuni jaanuarini 1997.

389 Kolmanda argumendi, nimelt statistilise tõendi osas mõju puudumise kohta turul tuleb sedastada, et nimetatud tõend — isegi kui see esitati — on asjakohatu, kuna sellega ei ole võimalik tõendada kokkulepete tegelikku rakendamata jätmist. Sama kehtib väidetava agressiivse hinnasoodustuspoliitika kohta, kuna hageja ei ole tõendanud, et ta oleks selle poliitika abil eemaldunud kokkulepetest, milles ta oli osaline. Igal juhul tuleb sedastada, et selline tegevus mõjutas kokkulepete rakendamist üksnes piiratud määral, kuna viimased ületasid oma ulatuselt nii sisu kui kestuse poolest väljatoodud konkurentsivõitluse episoode. Nii piirdus väidetav agressiivne hinnasoodustuspoliitika, mida Alken-Maes viis ellu toiduainete sektoris, hageja enda andmetel aastatega 1992 ja 1993.

390 Neljanda argumendi osas tulen märkida, et asjaolu, kus Alken-Maes jätkas 1994 uuringuid hindade paindlikkuse kohta — isegi kui nimetatud uuringud kinnitaksid, et Interbrew'l oleks rohkem kaotada, kui Maesi õlle hinda vähendatakse —, ei kinnita millegagi, et hageja ja tema tütarettevõtja oleksid tegelikkuses vältinud kokkuleppeid konkurentsikohase tegevusega turul.

391 Mitte ühestki neljast hageja esitatud argumendist ei saa seega järeldada, et hageja oleks tegelikkuses perioodil, mil ta osales konkurentsivastastes kokkulepetes, hoidunud konkurentsikohase tegevusega turul kõrvale nimetatud kokkulepete rakendamisest.

392 Lisaks tuleb märkida, et järeldus, mille hageja tegi ise oma argumentide põhjal, st kooskõlastamise piiratud mõju turul, kinnitab iseenesest, et need argumendid ei ole seotud kergendavate asjaolude probleemistikuga, vaid rikkumise raskusastme kogumiga, mis ei ole käesoleva väite ese.

393 Sama kehtib ka hageja viienda argumendi, nimelt sellise sunnimehhanismi puudumise kohta, millega oleks olnud võimalik tagada kokkuleppest kinnipidamist ning kokkuleppe praktikas rakendamist, kuna selle iseloomulikke jooni — kui see ka õigeks osutub — tuleb suuniste kohaselt võtta seoses rikkumise raskusastmega arvesse ning need ei saa kujutada endast hageja konkreetse tegevuse osas kergendavat asjaolu. Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt ei kujuta tegelikult kartellikokkuleppe rakendamise kontrollimeetmete puudumine iseenesest kergendavat asjaolu (Esimese Astme Kohtu 14. mai 1998. aasta otsus kohtuasjas T-348/94: Enso Española *v.* komisjon,EKL 1998, lk II-1875, punkt 318).

394 Lisaks tuleb märkida, et hageja esiletoodud Polüpropüleeni otsuses ei käsitlenud komisjon sunnimehhanismi puudumist kergendava asjaoluna, mida tuleb iga adressaadiks oleva ettevõtja suhtes arvesse võtta, vaid vastupidi tegurina, mida võetakse arvesse rikkumise raskusastme kogumi hindamisel.

395 Mis puudutab argumenti, mille kohaselt nii mõju puudumine turul kui ka sunnimehhanismi puudumine olid asjaolud, mida komisjon võttis varem arvesse kergendava asjaoluna, siis tuleb lõpuks täpsustada, et ainuüksi asjaolu, et komisjon luges oma varasemas otsuste tegemise praktikas trahvisumma kindlaksmääramisel teatavaid elemente kergendavateks asjaoludeks, ei tähenda veel, et ta peaks sama hinnangu andma hilisemas otsuses (vt eespool punkt 57). Komisjoni varasem otsuste tegemise praktika ei ole tegelikult iseenesest kasutatav trahvide õigusliku raamistikuna konkurentsi valdkonnas (vt punktis 153 viidatud kohtupraktika). Eespool punktides 134 ja 135 viidatud kohtupraktikast tuleneb, et komisjonil on määruse nr 17 raames kaalutlusõigus trahvisummade kindlaksmääramisel, et suunata ettevõtjate käitumist konkurentsireeglitest kinnipidamisele, ning asjaolu, et komisjon kohaldas minevikus teatava suurusega trahve teatavat tüüpi rikkumis-

tele, ei saa järelikult veel võtta võimalust seda taset tõsta määruses nr 17 märgitud piirides, kui see on vajalik ühenduse konkurentsipoliitika elluviimise tagamiseks. Ühenduse konkurentsieeskirjade tõhus kohaldamine eeldab vastupidi, et komisjon saaks igal hetkel kohandada trahvide taset vastavalt selle poliitika vajadustele.

396 Seega tuleb väite esimene osa lükata tagasi.

b) Teine osa, mis põhineb sellel, et komisjon ei võtnud ekslikult arvesse hindade kontrollikorda ning õllesektorit iseloomustavate ühingu iidsete traditsioonide mõju

Poolte argumendid

397 Hageja väidab, et sarnaselt Kreeka praamide otsuses väljendatud seisukohale — viimane on vastupidi vaidlustatud otsuse 320. põhjenduses kinnitatule võrreldav käesoleva juhtumiga — oleks komisjon pidanud kergendava asjaoluna arvesse võtma hindade kindlaksmääramise tavapärase praktika mõju õlleturul.

398 Nimelt jättis komisjon tähelepanuta, et 1945–1993 kehtinud hinnaseadus kehtestas kõikide asjaomaste ettevõtjate, sh hageja ja teiste õlletootjate jaoks nõude taotleda kas üksikult või ühiselt luba hindade tõstmiseks ning see kehtis kuni maini 1993, vastates õlletootjate vahelisele kooskõlastamise ning informatsiooni vahetamise iidsele traditsioonile. Lisaks leiab hageja, et vaatamata kahe eraldiseisva menetluse olemasolule saadi hindade tõstmise luba ühiselt CBB kaudu, kuna majandusminister

eelistas seda menetlust haldustehnilistel põhjustel. Lisaks soodustas hindade kontrolli kord kindlasti hindade kooskõlastamist õlletootjate vahel, kuna CBB kaudu esitatav hindu ja muid müügitingimusi puututav ühine taotlus oleks pidanud olema väga üksikasjaline.

399 Mis puudutab süüks arvatud tegevuse jätkamist pärast 1993. aasta maikuud, siis see tuleneb sellise regulatsiooni järjepidevusest, mis üksnes toetas õlletootjate vahelist kooskõlastamise iidset traditsiooni. Nimetatud traditsioon selgitab raskusi, millega seisid osalised silmitsi sellest traditsioonilisest skeemist viivitamatul väljumisel. Seetõttu tuleks hindade kontrolli korda, millel oli teatav tarduma panev mõju, võtta kergendava asjaoluna arvesse, nii nagu tegi seda komisjon oma 15. detsembri 1982. aasta otsuses 82/896/EMÜ, mis käsitleb EÜ asutamislepingu artikli 85 kohaldamise menetlust (IV/29.883 – UGAL/BNIC) (EÜT L 379, lk 1, edaspidi „BNIC-i otsus", 77. põhjendus) ning oma 26. novembri 1986. aasta otsuses 86/596/EMÜ, mis käsitleb EÜ asutamislepingu artikli 85 kohaldamise menetlust (IV/31.204 – MELDOC) (EÜT L 348, lk 50, edaspidi „MELDOC-i otsus", 77. põhjendus).

400 Lisaks leidis komisjon ekslikult, et hindade kontrolli mõju — juhul, kui komisjon seda tunnistab — kestis kooskõlastamise suhtes üksnes kuni 23. detsembrini 1992, mis oli viimaseks CBB kaudu esitatud ühiseks hindade tõstmise taotluseks, kuigi õlletootjad olid faktiliselt ning õiguslikult kuni 1. maini 1993, mil jõustus ministri otsus hindade kontrollikorra ärakaotamiseks, leppinud kokku teatava õlle hindades. Seega järeldas komisjon vaidlustatud otsuse 247. põhjenduses ebaõigesti, et 28. jaanuari 1993. aasta koosolekut, mis leidis aset pärast 23. detsembrit 1992, ei saa käsitleda õlletootjate koosolekuna eesmärgiga tõsta CBB raames ühiselt hindu.

401 Viidates selleks, et toetada oma keeldumist võtta kergendava asjaoluna arvesse hindade kontrolli, vaidlustatud otsuse 247. põhjenduses õlle müügiesindajatega

peetud koosolekule, jätab komisjon tähelepanuta asjaolu, et hindade kontrollikord ei hõlmanud üksnes tootjaid, vaid ka õlle importijaid.

402 Komisjon väidab, et ta märkis vaidlustatud otsuses, et õlletootjate ühine tegutsemisviis hindade tõstmise teatamiseks oli vastupidi Kreeka praamide otsuses viidatud asjaoludele üksnes vabatahtlik ning mitte kohustuslik. Siinjuures ei ole oluline see, et majandusminister eelistas ühiseid meetmeid. Komisjon lisab, et kui hinnaregulatsioonil oleks olnud mõju, mida hageja väidab olevat, oleksid kooskõlastamisega olnud seotud kõik õlletootjad, samal ajal kui sellega olid seotud üksnes kaks tähtsamat õlletootjat.

403 Komisjon lisab, et kuigi hindade kontrollimine lõppes 1. mail 1993, esitati viimane ühine hindade tõstmise taotlus igal juhul 23. detsembril 1992, seega esimesed arvesse võetud kooskõlastamised 28. jaanuarist 1993 toimusid pärast seda kuupäeva. Kui see ka õigeks osutub, siis ei saa „ühingu traditsioonid" kujutada igavest kergendavat asjaolu. BNIC-i ja MELDOC-i otsuste osas tuleb märkida, et need tehti enne suuniste avaldamist ning nendes otsustes ei tuvastatud kergendava asjaoluna hindade kontrolli korra olemasolu.

Esimese Astme Kohtu hinnang

404 Kõigepealt tuleb märkida, et hageja ei vaidle vastu komisjoni järeldusele rikkumise olemasolust alates 28. jaanuarist 1993. Edasi tuleneb vaidlustatud otsusest, ilma et sellele oleks vastu vaieldud, et hindade kontrollimehhanismi rakendati Belgia õllesektoris kuni 1. maini 1993 ning pärast seda kuupäeva see lõpetati. Seega tuleb otsustada, kas nimetatud mehhanism kujutas selle kuupäevani endast kergendavat

asjaolu, mida komisjon oleks pidanud võtma arvesse. Selles osas tuleb märkida, et hageja argumentatsioon tugineb sisuliselt sellele, et kohaldatav on suuniste punkti 3 neljandas taandes märgitud kergendav asjaolu, st „põhjendatud kahtluse olemasolu, et ettevõtja ei teadnud, et piirav tegevus kujutab endast rikkumist".

405 Esiteks tuleb märkida, et vastusena Esimese Astme Kohtu küsimustele kuni 1. maini 1993 kehtinud hindade kontrolli mehhanismi täpse tähenduse kohta märkis hageja kohtuistungil, et hindade kontrolliga seotud tekstidest tuleneb selgelt, et õlletootjatel oli võimalus saada majandusministrilt heakskiit kas CBB vahendusel ühise taotluse alusel või üksikult esitatud taotluse alusel.

406 Teiseks tuleb sedastada, et arvestades esiteks kõnealuste faktide laadi väga suurt raskust (vt eespool punktid 145–155) ning teiseks hageja ja tema tütarettevõtja Alken-Maesi materiaalseid ning intellektuaalseid vahendeid, mis võimaldavad neil hinnata nende normatiivse keskkonna laadi ja nende tegevusest tulenevaid võimalikke tagajärgi ühenduse konkurentsiõiguse vaatepunktist lähtudes, ei saa õiguspäraselt väita, et kuni 1. maini 1993 kehtinud hindade kontrolli mehhanism tekitas hagejas põhjendatud kahtluse rikkuva tegevuse õigusvastasuses. See kehtib seda enam, kuna hageja suhtes tuvastati minevikus ühenduse konkurentsiõiguse sarnane rikkumine

407 Kolmandaks tuleb otsuste osas, mis hageja arvates kujutasid pretsedente, kus komisjon võttis kergendava asjaoluna arvesse hindade kontrollikorra olemasolu, tõdeda, et eespool punktis 395 viidatud kohtupraktika alusel ainuüksi asjaolu, et komisjon luges oma varasemas otsuste tegemise praktikas trahvisumma kindlaksmääramisel teatavaid elemente kergendavateks asjaoludeks, ei tähenda veel, et ta peaks sama hinnangu andma hilisemas otsuses. Komisjoni varasem otsuste tegemise

praktika ei ole tegelikult iseenesest kasutatav trahvide õigusliku raamistikuna konkurentsi valdkonnas. Komisjonil on määruse nr 17 raames kaalutlusõigus trahvisummade kindlaksmääramisel, et suunata ettevõtjate tegevust konkurentsireeglitest kinnipidamisele, ning asjaolu, et komisjon kohaldas minevikus teatava suurusega trahve teatavat tüüpi rikkumistele, ei saa järelikult veel võtta võimalust seda taset tõsta määruses nr 17 märgitud piirides, kui see on vajalik ühenduse konkurentsipoliitika elluviimise tagamiseks. Ühenduse konkurentsieeskirjade tõhus kohaldamine eeldab vastupidi, et komisjon saaks igal hetkel kohandada trahvide taset vastavalt selle poliitika vajadustele.

408 Kuna käesolevas asjas ei kujuta hindade kontrollimehhanism endast kergendavat asjaolu ajavahemikul alates 28. jaanuarist kuni 1. maini 1993, tuleb sellest järeldada, et sellist asjaolu saab hageja kasuks tuvastada veel vähem perioodil pärast 1. maid 1993.

409 Seega tuleb väite teine osa tagasi lükata.

c) Kolmas osa, mis põhineb sellel, et komisjon keeldus arvesse võtmast sektori kriisiolukorda

Poolte argumendid

410 Hageja leiab, et komisjon oleks pidanud vastavalt oma kuni 1998. aasta praktikale ning Euroopa Kohtu praktikale võtma arvesse asjaolu, et kartellikokkulepe arenes

turu kriisiolukorras ning käsitlema seda olukorda kergendava asjaoluna. Komisjon rahuldus siiski tõdemusega, et olukord käesolevas asjas ei ole võrreldav olukordadega viidatud otsustes, kus kriisiolukorda võeti arvesse, kusjuures komisjon viitas lähemalt täpsustamata Tsemendi, II PVC ja Õmblusteta terastorude otsustele.

411 Belgia õlletootjad seisid siiski silmitsi nõudluse pideva vähenemise ning ületootmisega, aga samuti hulgimüüjate hinnasurvega pilsneri tüüpi õlle osas. Komisjon tunnistas ise vaidlustatud otsuses turul 90-ndatel aastatel raskuste olemasolu. Hageja tütarettevõtja tegevus Belgias oli nimetatud juhul aastal 1993 rahaliselt väga nõrk. Hageja lisab, et kuigi arvesse tuleb võtta tõele vastavat olukorda, kus kriisis oli sektor ning mitte üksnes nimetatud ettevõtja üksi, tahtis ta kõigest hoolimata rõhutada, et rahaliselt keeruline olukord, millega pidi Alken-Maes silmitsi seisma, sai otseselt alguse õlleturu kasvu aeglustumisest, mis oli kaugel „kergest", nagu kinnitas komisjon, kusjuures tarbimise langus kuni 15% ajavahemikus 1993–1998 põhjustas ületootmise, mida komisjon oleks pidanud sarnaselt II PVC ning Tsemendi otsustega samuti arvesse võtma.

412 Komisjon leiab kõigepealt, et ettevõtja rahaline olukord ei tõenda kõnealuse majandussektori kriisi, mida tulnuks kergendava asjaoluna arvesse võtta, ning et Euroopa Kohus on alati keeldunud võtmast selles suhtes arvesse ettevõtja kahjumis olemist. Lisaks olid hageja osundatud otsused valdavalt tehtud enne suuniste avaldamist ning olid järelikult asjakohatud. Igal juhul ei olnud viidatud kriisiolukord võrreldav olukordadega, mida komisjon seni oli arvesse võtnud.

Esimese Astme Kohtu hinnang

413 Kõigepealt tuleb märkida, et väljakujunenud kohtupraktika kohaselt ei ole komisjon trahvisumma määramisel kohustatud arvesse võtma ettevõtja rahalisi raskusi, kuna see viiks turutingimustega halvemini kohandunud ettevõtjatele õigustamatu konkurentsieelise andmiseni (vt selle kohta eespool punktis 281 viidatud kohtuotsus IAZ jt *v.* komisjon, punktid 54 ja 55; Esimese Astme Kohtu 14. mai 1998. aasta otsus kohtuasjas T-319/94: Fiskeby Board *v.* komisjon,EKL 1998, lk II-1331, punktid 75 ja 76, ning punktis 393 viidatud kohtuotsus Enso Española *v.* komisjon, punkt 316). Alken-Maesi 1993. aasta nõrgal rahalisel olukorral põhinevad argumendid tuleb seetõttu kergendava asjaolu olemasolu hindamisel jätta tähelepanuta.

414 Lisaks kuuluvad sellised asjaolud nagu nõudluse pidev vähenemine — mida igal juhul, nagu märkis komisjon, hindas hageja oma vastuses vastuväiteteatisele esialgu 15% kümne, aga mitte viie aasta jooksul —, eelnevast põhjustatud ületootmine või ka hulgimüüjate olemasolul nende hinnasurve iga majandustegevusega seotud riskide hulka, mis iseenesest ei kujuta ebatavalist struktuurilist või konjunktuurilist olukorda, mida tuleks trahvisumma määramisel arvesse võtta.

415 Lõpuks tuleb argumendi osas, et komisjon on seotud oma varasema praktikaga, märkida, et eespool punktis 395 viidatud kohtupraktika kohaselt ainuüksi asjaolu, et komisjon luges oma varasemas otsuste tegemise praktikas trahvisumma kindlaksmääramisel teatavaid elemente kergendavateks asjaoludeks, ei tähenda veel, et ta peaks sama hinnangu andma hilisemas otsuses. Komisjoni varasem otsuste tegemise praktika ei ole tegelikult iseenesest kasutatav trahvide õigusliku raamistikuna konkurentsi valdkonnas. Komisjonil on määruse nr 17 raames kaalutlusõigus trahvisummade kindlaksmääramisel, et suunata ettevõtjate tegevust konkurentsi-

reeglitest kinnipidamisele, ning asjaolu, et komisjon kohaldas minevikus teatava suurusega trahve teatavat tüüpi rikkumistele, ei saa järelikult veel võtta võimalust seda taset tõsta määruses nr 17 märgitud piirides, kui see on vajalik ühenduse konkurentsipoliitika elluviimise tagamiseks. Ühenduse konkurentsieeskirjade tõhus kohaldamine eeldab vastupidi, et komisjon saaks igal hetkel kohandada trahvide taset vastavalt selle poliitika vajadustele.

416 Seega tuleb väite kolmas osa lükata tagasi.

d) Neljas osa, mis põhineb Interbrew' ähvardaval positsioonil

Poolte argumendid

417 Hageja leiab, et komisjon oleks pidanud vastavalt oma otsuste tegemise praktikale ning Euroopa Kohtu kohtupraktikale võtma kergendava asjaoluna arvesse Alken-Maesi nõrka ning Interbrew'st sõltuvuses olevat positsiooni kartelli kestel, kuna viimasel oli alates 1987. aastast turgu valitsev seisund.

418 Interbrew' ähvardav positsioon nähtub selgelt toimikust. Nii kinnitas M., toonane Interbrew' CEO 19. augusti 1993. aasta märkustes C.-le, et ta on valmis „veenma" Alken-Maesi järgima Interbrew'd, pärast seda kui viimane otsustas ühepoolselt tõsta hindu. Lisaks kinnitab Interbrew' ja Alken-Maesi kirjavahetus, mis järgnes protestile, mille viimane esitas Interbrew' klientide värbamise kohta Alken-Maesiga lepinguliselt seotud joogimüügi osas — kusjuures Interbrew pakkus temaga uue lepingu

sõlmimisel vastutasuks isegi lepingute lõpetamisel kahju hüvitamise kohustuse ülevõtmist — Interbrew' poolset väljatõrjumise strateegiat, mida tugevdab tema suurenev vertikaalne integratsioon. Peale selle tähendas Interbrew' ülitugev reageering Alken-Maesi uue poliitika suhtes 1994. aastal nii suurt kahjustamise võimet, et Alken-Maesil tekkis hirm oma ellujäämisega seoses.

419 Lisaks leiab hageja, et komisjon oli vääral arvamusel, et Interbrew' ähvardav positsioon Alken-Maesi suhtes on ebaloogiline ning ei ole kooskõlas rikkumise iseloomuga. Komisjon ei võtnud arvesse Interbrew' huvi kartellikokkuleppe sõlmimise ning elluviimise suhtes. Samuti on hämmastav, et komisjon ei näe vastuolu enda väidetud asjaolus, et ühelt poolt oli hagejal Interbrew' suhtes ähvardav positsioon ning teiselt poolt leppis hageja samal ajal Interbrew'ga kokku.

420 Süüdistanud hagejat lõpuks kartellis enda osalemise hooletusse jätmises, viidates Interbrew' ähvardavale positsioonile, liialdas komisjon, kui ta kirjeldas hageja mõju Alken-Maesile, samal ajal kui hageja püüdis vastupidi vabastada end oma „õlle"-alasest tegevusest võimalikult parimatel tingimustel.

421 Komisjon leiab, et Interbrew' ähvardavale positsioonile viidates jättis hageja ebaõigesti tähelepanuta mitte üksnes oma vastava suuruse ja tähtsuse Prantsuse õlleturul, vaid ka asjaolu, et kokkuleppel puudus eesmärk juhul, kui hageja ja tema tütarettevõtja oleksid olnud Interbrew'st täielikult sõltuvad. Lisaks sellele esineb olemuslik erinevus hageja tehtud ähvarduse, mis oli suunatud Belgia turul kartellikokkuleppe laiendamiseks, ning Interbrew' väidetavalt tehtud ähvarduse vahel, mis näis puudutavat sama turgu kui kartellikokkuleppega seotud turg. Kuigi on loogiline, et Prantsusmaal tehtud ähvardus viis Interbrew' selleni, et ta nõustus kartellikokkuleppe laienemisega Belgias, on seevastu vähem usutav, et Interbrew' nõustus kokku leppima ettevõtjaga, kes oli tema mõjuvõimu all.

Esimese Astme Kohtu hinnang

422 Kõigepealt tuleb märkida, et käesolevas asjas ei vaidlusta hageja seda, et ta võttis osa EÜ artikli 81 rikkumisest, mis seisnes nimelt hulgas konkurentsivastase eesmärgiga kokkulepetes. Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt tähendab EÜ artikli 81 lõike 1 mõttes kokkuleppe olemasolu seda, kui asjaomased ettevõtjad on väljendanud oma ühist tahet käituda turul konkreetsel viisil (vt selle kohta eespool punktis 352 viidatud kohtuotsus ACF Chemiefarma *v.* komisjon, punkt 112 ja Euroopa Kohtu 29 oktoobri 1980. aasta otsus liidetud kohtuasjades 209/78–215/78 ja 218/78: Van Landewyck jt *v.* komisjon, EKL 1980, lk 3125, punkt 86; eespool punktis 57 viidatud 17. detsembri 1991. aasta otsus Hercules Chemicals *v.* komisjon, punkt 256; 26. oktoobri 2000. aasta otsus kohtuasjas T-41/96: Bayer *v.* komisjon,EKL 2000, lk II-3383, punkt 67, ja 14. oktoobri 2004. aasta otsus kohtuasjas T-56/02: Bayerische Hypo- und Vereinsbank *v.* komisjon,EKL 2004, lk II-3495, punkt 59). Sellest järeldub, et kohtupraktika tõlgenduse kohaselt on EÜ artikli 81 lõike 1 mõttes kokkuleppe puhul keskne vähemalt kahe poole ühine tahe (eespool viidatud kohtuotsus Bayerische Hypo- und Vereinsbank *v.* komisjon, punkt 61 ja eespool viidatud kohtuotsus Bayer *v.* komisjon, punkt 69 ning viidatud kohtupraktika). Hageja ei saa seega väita, et ta tegutses üksnes Interbrew' sunnil.

423 Lisaks tuleneb väljakujunenud kohtupraktikast, et ettevõtjal, kes osaleb konkurentsivastase eesmärgiga koosolekutel, isegi kui ta teeb seda suuremat majanduslikku võimu omavate teiste osaliste sunnil, on alati võimalus esitada komisjonile kaebus, et kõnealune konkurentsivastane tegevus üles tunnistada, selle asemel et jätkata nimetatud koosolekutel osalemist (eespool punktis 245 viidatud kohtuotsus HFB jt *v.* komisjon, punkt 226).

424 Sellest tuleneb, et ei hageja väidetav sõltuvus Interbrew'st ega viimase väidetavalt ähvardav positsioon hageja suhtes ei saa iseloomustada olukorda, mida pidi komisjon võtma kergendava asjaoluna arvesse.

425 Seega tuleb lükata väite neljas osa tagasi ning jätta järelikult kogu väide tervikuna rahuldamata.

6. *Väide, mis rajaneb hageja koostöö ulatuse vääral hindamisel, rikkudes nii võrdse kohtlemise põhimõtet ning koostööteatist*

426 Hageja väidab, et temale määratud trahvi oleks tulnud koostööteatise punkti D kohaldades vähendada 50%. Väide sisaldab kahte osa. Esimeses osas kinnitab hageja, et komisjon hindas hageja koostööd koostööteatise punkti D 2 esimeses taandes ekslikult, alahinnates võrreldes komisjoni otsuste tegemise praktikaga koostöö ulatust ning rikkudes võrdse kohtlemise põhimõtet. Teises osas kinnitab hageja, et ta ei ole pärast vastuväiteteatise saamist vastu vaielnud nende faktide sisulisele õigsusele, millele komisjon rajas oma süüdistused, ning toob välja koostööteatise rikkumise, kuna komisjon leidis, et puudusid alused hageja trahvi vähendamiseks koostööteatise punkti D 2 teise taande kohaselt.

a) Esimene osa, mis rajaneb komisjoni otsuste tegemise praktikaga võrreldes hageja koostöö ulatuse ekslikul hindamisel ning võrdse kohtlemise põhimõtte rikkumisel

Poolte argumendid

427 Esiteks leiab hageja, et komisjon alahindas tema koostöö ulatust enne vastuväiteteatise väljasaatmist. Ta leiab, et komisjon tunnistas ise, et Alken-Maes edastas

talle informatsiooni, mis ületas teda puudutavale informatsiooninõudele vastamist. Lisaks väidab hageja, et komisjonile Alken-Maesi ning Interbrew' koostöö ajaloo ja mehhanismide selgitamiseks edastas tema tütarettevõtja 7. märtsil 2000 kõnealuste asjaolude kokkuvõtte, mis põhines sel kuupäeval ettevõtja valduses olevatel arhivaalidel ja mis sisaldas alates 1990. aastast tema ja Interbrew' kontaktide ja koosolekute kronoloogilist kokkuvõtet, viidates kõikidele asjassepuutuvatele dokumentidele ning sisaldades tema esitatud dokumente. Komisjon on täielikult vaikinud informatsiooni osas, mis esitati talle 10. ja 27. detsembri 1999. aasta kirjas.

428 Hageja vaidleb vastu komisjoni argumendile, mille kohaselt viimasele oli juba teada enamik edastatud informatsioonist, mitte ainult seetõttu, et seda ei esitatud vaidlustatud otsuses, vaid ka seepärast, et see väide viitab koostööteatise punkti D 2 esimese taande ebaõigele rakendamisele. Nimetatud sättega ei kavatsetud piirata leebet kohtlemist mitte üksnes nendele ettevõtjatele, kes teavitasid komisjoni asjaoludest, millest viimane ei olnud teadlik, vaid taotleti samuti anta soosiv suhtumine nendele ettevõtjatele, kes komisjoni uurimist kergemaks muutes võimaldasid viimasel kasutada paremini tema vahendeid ning järelikult tuvastada rohkem rikkumisi. Koostööteatise punkti D 2 esimese taande kohaselt kohaldatakse nimelt trahvi vähendamist ettevõtjate suhtes ka siis, kui ettevõtjad teavitavad komisjoni mitte üksnes asjaoludest, millest viimane ei olnud teadlik, vaid ka asjaoludest, mis „aitavad toimunud rikkumise olemasolu kinnitada". Käesoleval juhul aitasid Alken-Maesi esitatud dokumendid ning andmed suuresti komisjonil avastada või tuvastada rikkumist.

429 Hageja leiab, et tema trahvi vähendati märkimisväärselt vähem kui komisjon tavaliselt teeb, nagu seda võib näha komisjoni alates jaanuarist 1998 tehtud otsuste analüüsimisel.

430 Nii vähendas komisjon trahve 40%–50% ettevõtjate puhul, kes sarnaselt hagejale tunnistasid esimestena üles rikkumised, edastasid endiste töötajate selgitused ning esitasid oma toimikud läbivaatamiseks. Komisjon vähendas trahve 20%–50% ettevõtjate puhul, kes esitasid talle andmeid, mis võimaldasid tuvastada rikkumise või täiendada selle kohta teadmisi — Eelisoleeritud torude otsuses vähendati kahe ettevõtja puhul trahve 20% lihtsal põhjusel, et nad ei vaielnud vastu faktide sisulisele õigsusele —, ning komisjon vähendas trahvi isegi 50% ühe ettevõtja puhul, kes andis juba komisjoni valduses olevate dokumentide kohta selgitusi, võimaldades komisjonil saada täpsemat ülevaadet kõnealustest asjaoludest.

431 Alken-Maes ei teavitanud oma 27. detsembri 1999. aasta teates formaalselt rikkumisest mitte üksnes esimesena, vaid ta uuris põhjalikult läbi oma arhiivi, mille tulemusel oli tal võimalik esitada teatud uusi dokumente. Peale selle, kuigi komisjon vaidleb alusetult vastu, et hageja esitas uusi tõendeid, ei olnud komisjon kunagi vaidlustanud seda, et 10. detsembri 1999. aasta kirjas ning eriti 7. märtsi 2000. aasta kirjas väljatoodud asjaolud, mis seisnesid vaidlustatud otsuses kajastatud asjaolude kronoloogilises ning täielikus kokkuvõttes, kinnitasid üksikasjalikult kõnealuseid fakte.

432 Teiseks väidab hageja, et komisjon rikkus võrdse kohtlemise põhimõtet sellega, et ta vähendas hageja trahvi vähem kui Intrebrew' trahvi.

433 Hageja märgib, et vahetult pärast 26. ja 27. oktoobri 1999. aasta kontrolli lõppemist viis hageja tütarettevõtja Alken-Maes komisjoni abistamise eesmärgil läbi sise-uurimise, küsitles kõiki oma juhatuse liikmeid võimalike kontaktide kohta Interbrew'ga ning alustas oma arhiivide uurimist. Kuigi see töö oli eriti raskendatud seetõttu, et tema juhtkond oli veidi enne uurimise algust täielikult välja vahetatud,

esitas ta 10. detsembri 1999. aasta vastuse komisjoni määratud tähtaja jooksul ning Alken-Maes edastas komisjonile kõikide vastutavate isikute ning endiste kaastöötajate selgitused, millele oli nimetatud informatsiooninõudes viidatud.

434 Nii kinnitas Alken-Maes oma 10. detsembri 1999. aasta vastuse kaaskirjas 11. novembri 1999. aasta informatsiooninõudele, mis viitas otseselt tema arhiivide uurimisele, üksikasjalikult fakte, mida informatsiooninõue puudutas, kusjuures lisadena olid vastusele juurde pandud koosolekuid puudutavad tabelid ja märkused. Kolmteist päeva hiljem, 23. detsembril 1999 sama nõude peale esitatud Interbrew' vastuses käsitleti samuti asjaolusid, mis olid komisjonile juba teada.

435 Seevastu Interbrew', kelle juhtkond oli süüks arvatud asjaolude toimumise ajal siiski ametis, vastas komisjonile alles 23. detsembril 1999 pärast seda, kui komisjon keeldus Interbrew' tähtaega kuni 10. jaanuarini 2000 pikendamast. Interbrew' vastus ei sisaldanud sellel kuupäeval ühtegi komisjoni informatsiooninõudes viidatud vastutavate isikute selgitust, samuti edastas Interbrew nimetatud nõudes viidatud kuueteistkümnest isikust seitsme selgitused alles 14. jaanuari 2000 aasta kirjaga.

436 Lisaks sellele esitas Alken-Maes esimesena juba 27 detsembril 1999 teate, mis sisaldas tema endise tegevjuhi ametlikku selgitust, millega formaalselt tunnistati komisjoni uurimisega hõlmatud rikkumise olemasolu ning sisu, mis seisneb täpsemalt: a) asjaolus, et kartell sai alguse CBB rajatud komisjonist „Vision 2000"; b) asjaolus, et kokkulepe sõlmiti 1994. aasta lõpus Alken-Maesi ning Interbrew' vahel, kattes kogu Belgia turustusvõrgu; c) asjaolus, et see kokkulepe hõlmas mittekallaletungi pakti, kaubanduslike investeeringute piirangut horeko sektoris ja reklaamis ning hindade kooskõlastamist, ning d) asjaolus, et kokkuleppe nõuete-

kohane rakendamine põhines regulaarsel kooskõlastamisel Alken-Maesi ning Interbrew' juhtide vahel. Kuigi komisjon oli juba teadlik punktist d), ei olnud tal kontrollide käigus ja informatsiooninõuete esitamise kaudu saadud dokumentide abil võimalik õiguslikult piisavalt tuvastada punkte a)–c).

437 Selle kohta märgib hageja, et kuigi Interbrew' esitas samuti jaanuaris ja veebruaris 2000 täiendavaid selgitusi ja dokumente, ei olnud see ettevõtja siiski vaatamata oma koostöö väidetavale tasemele võimeline esitama selgitust, mis kinnitaks väidet hageja tehtud ähvarduse kohta, kuigi tema CEO osales 11. mai 1994. aasta koosolekul.

438 Lisaks esitas hageja 10. detsembril 1999 väljastatud informatsiooni kohta 7. märtsil 2000 täiendava selgituse, mis vastavalt komisjoniga 14. jaanuaril 2000 peetud koosolekule puudutas konkreetselt konteksti, milles olid koostatud vastusena 11. novembri 1999. aasta informatsiooninõudele Alken-Maesi esitatud dokumendid, ning CBB projekti „Vision 2000". Samuti esitati ka uusi dokumente, mis leiti vahepeal endiste ettevõtja turunduse eest vastutavate isikute toimikutest.

439 Nendest faktidest tuleneb esiteks, et Interbrew' kohtlemist arvesse võttes alahindas komisjon liigselt hageja ja Alken-Maesi koostööd, kuigi see oli kiire ning täielik, ning teiseks, et komisjon ei võtnud üldse arvesse asjaolu, et hagejat ning tema tütarettevõtjat on vaatamata nende püüdlustele karistatud sellega, et neil oli uurimise hetkel uus juhtkond, samal ajal kui Interbrew' kõnealuse konkurentsivastase tegevuse eest vastutavad isikud jäid edasi ametisse. Selline lähenemine iseloomustab võrdse kohtlemise põhimõtte rikkumist.

440 Lõpuks ja kolmandaks, kuigi komisjon põhjendas vaidlustatud otsuses trahvisummade koostöö raames vähendamise erinevusi sellega, et hageja vaidles asjaoludele

pärast vastuväiteteatise kättesaamist väidetavalt vastu, aga mitte sellega, et poolte koostööl oli enne vastuväiteteatise väljastamist erinev tase, viitab komisjon nüüd oma kostja vastuses sellisele erinevusele ning püüab sellega täiendada vaidlustatud otsuse põhjendamise puudusi. Siinjuures on tegemist ebavõrdse kohtlemise vaikimisi omaksvõtmisega hageja kahjuks.

441 Komisjon ei saanud enda öelduga vastuollu minemata oma kostja vastuses kinnitada, et Interbrew' edastas talle otsustavat informatsiooni enne hagejat, viidates eelkõige Interbrew' 14. ja 19. jaanuari ning 2., 8. ja 28. veebruari 2000. aasta kirjale, kuigi need kirjad on hilisemad Alken-Maesi 27. detsembri 1999. aasta kirjast, mis sisaldab tema endise tegevjuhi selgitust rikkumise põhiliste punktide formaalse esitamisega.

442 Lisaks kinnitab komisjon ebaõigesti, et üks osa esitatud informatsioonist puudutab rikkumisele eelnenud ajavahemikku enne 28. jaanuari 1993, samal ajal kui tema 10. detsembri 1999. aasta kirja lisades 3–23 ja 26–29 esitatud dokumendid puudutasid ajavahemikku pärast 28. jaanuari 1993.

443 Igal juhul tegi komisjon vea, leides, et ajavahemikku enne 28. jaanuari 1993 puudutavad tõendid ei anna alust koostööteatise kohaldamiseks, kuna 11. novembri 1999. aasta informatsiooninõue puudutas ajavahemikku septembrist 1992 kuni detsembrini 1999. Sellega ajas komisjon segamini ajavahemiku, mil ta tuvastas rikkumise, ajavahemikuga, mil toimus uurimine. Viimast ajavahemikku tulnuks hageja arvates siiski käsitleda koostöö suhtes asjassepuutuvana. Käesoleval juhul edastas hageja informatsiooni ajavahemiku kohta septembrist 1992 kuni jaanuarini 1993, mis võimaldas välja selgitada Interbrew' juhtiva rolli ning hindade regulatsiooni mõju.

444 Komisjon väidab, et hageja koostöö ulatust ei ole alahinnatud, ning vaidleb vastu sellele, et komisjon olevat vähendanud hageja trahvi vähem kui komisjon seda tavaliselt teeb. Hageja koostöö ulatust ei saa võrrelda nendes otsustes toodu ulatusega, millele viitas hageja oma argumentide toetuseks. Võrdse kohtlemise põhimõtte väidetava rikkumise osas väidab komisjon, et Interbrew' koostöö oli mahu ja sisu poolest hageja omast olulisem, mida kinnitab mõlema poole esitatud dokumentide võrdlev analüüs, millele juhiti tähelepanu vaidlustatud otsuse põhjendamisel. Koostöö raames vähendatud protsendimäärade erinevused on seega täielikult põhjendatud, kusjuures erinevused ei tuginenud üksnes komisjoni järeldusele, et hageja vaidles faktidele vastu.

Esimese Astme Kohtu hinnang

445 Kõigepealt tuleb meenutada, et komisjon määratles oma koostööteatises, mis tingimustel võib komisjon kartelli suhtes läbiviidava uurimise käigus temaga koostööd tegevaid ettevõtjaid neil muidu tasumisele kuuluvast trahvist vabastada või selle summat vähendada (koostööteatise punkt A 3).

446 Mis puudutab koostööteatise kohaldamist hageja suhtes, siis ei ole vaidlustatud seda, et tema tegevust tuleb hinnata nimetatud teatise punkti D alusel, mille pealkiri on „Trahvisumma oluline vähendamine".

447 Vastavalt nimetatud teatise punktile D 1 „[k]ui ettevõtja teeb koostööd ilma, et oleksid täidetud kõik [punktides] B ja C nimetatud tingimused, vähendatakse trahvisummat, mis oleks talle ilma koostööta määratud, 10–50% võrra".

448 Koostööteatise punkt D 2 täpsustab:

„Selline olukord võib esineda eelkõige, kui:

— ettevõtja esitab komisjonile enne vastuväiteteatise saatmist informatsiooni, dokumente või teisi tõendeid, mis aitavad toimunud rikkumise olemasolu kinnitada,

— ettevõtja teatab komisjonile pärast vastuväiteteatise saamist, et ta ei vaidle vastu komisjoni süüdistuste aluseks olevate faktide sisulisele õigsusele."

449 Tuleb meenutada, et vastavalt väljakujunenud kohtupraktikale on trahvisumma vähendamine haldusmenetluse raames tehtud koostöö tõttu õigustatud vaid siis, kui asjaomase ettevõtja tegevus võimaldas komisjonil raskusteta tuvastada rikkumise olemasolu ja vajadusel selle lõpetada (eespool punktis 158 viidatud kohtuotsus SCA Holding *v.* komisjon, punkt 156, ja eespool punktis 278 viidatud kohtuotsus Krupp Thyssen Stainless ja Acciai speciali Terni *v.* komisjon, punkt 270).

450 Lisaks tuleb meenutada, et vastavalt määruse nr 17 artikli 11 lõikele 1 võib komisjon selleks, et täita EÜ artikliga 85 ja EÜ artikli 83 alusel vastuvõetud sätetega talle pandud ülesandeid, hankida vajalikku informatsiooni ettevõtjatelt ja ettevõtjate ühendustelt, kes on sama artikli lõike 4 kohaselt kohustatud soovitud informatsiooni esitama. Kui ettevõtja või ettevõtjate ühendus ei esita soovitud informatsiooni

komisjoni määratud aja jooksul või annab ebatäielikku informatsiooni, võib komisjon vastavalt määruse nr 17 artikli 11 lõikele 5 nõuda otsusega informatsiooni esitamist ja ettevõtjale või ettevõtjate ühendusele võidakse jätkuva keeldumise korral määrata trahv või karistusmaksed.

451 Kohtupraktika kohaselt ei anna ettevõtja koostöö uurimisel õigust mingisugusele trahvisumma vähendamisele, kui see kootöö ei olnud midagi enamat kui määruse nr 17 artikli 11 lõigetest 4 ja 5 tulenevate kohustuste täitmine (eespool punktis 135 viidatud 10. märtsi 1992. aasta otsus kohtuasjas Solvay *v.* komisjon, punktid 341 ja 342). Seevastu juhul, kui ettevõtja esitab määruse nr 17 artikli 11 alusel esitatud infonõude vastuseks informatsiooni, mis on enamat kui see, mille esitamist komisjon nimetatud artikli kohaselt võis nõuda, võib kõnealuse ettevõtja trahvi vähendada (vt selle kohta Esimese Astme Kohtu 14. mai 1998. aasta otsus kohtuasjas T–308/94: Cascades *v.* komisjon, EKL 1998, lk II–925, punkt 262).

452 Samuti tuleb märkida, et asjaolu, et ettevõtja annab komisjoni käsutusse kartelli suhtes läbiviidava uurimise käigus informatsiooni, mis puudutab tegusid, mille eest ta ei oleks igal juhul saanud määruse nr 17 alusel trahvi määrata, ei kujuta endast koostööd, mis kuuluks koostööteatise või seda enam selle punkti D kohaldamisalasse.

453 Samuti tuleb märkida, et vastavalt kohtupraktikale ei saa komisjon ettevõtjate osutatud koostöö hindamisel jätta arvestamata ühenduse õiguse üldpõhimõtete hulka kuuluvat võrdse kohtlemise põhimõtet, mida väljakujunenud kohtupraktika kohaselt rikutakse üksnes siis, kui sarnaseid olukordi koheldakse erinevalt või kui erinevaid olukordi koheldakse ühetaoliselt, kui selline kohtlemine ei ole objektiivselt põhjendatud (eespool punktis 278 viidatud kohtuotsus kohtuasjas Krupp Thyssen Stainless ja Acciai speciali Terni *v.* komisjon, punkt 237).

454 Selles osas on selge, et ettevõtjate koostöö mahu hindamine ei tohi sõltuda täiesti juhuslikest teguritest. Kõnealuste ettevõtjate erinev kohtlemine peab seega lähtuma võrreldamatust koostöö mahust, eelkõige kui see seisnes erineva informatsiooni edastamises või selle edastamisest haldusmenetluse erinevates etappides või mitteanaloogsetes tingimustes (vt selle kohta eespool punktis 278 viidatud kohtuotsus Krupp Thyssen Stainless ja Acciai speciali Terni *v.* komisjon, punktid 245 ja 246).

455 Lisaks tuleb olla seisukohal, et juhul, kui ettevõtja koostööna üksnes kinnitab vähem täpsel ja otsesel viisil informatsiooni, mida teine ettevõtja on koostöö käigus juba andnud, ei saa selle ettevõtja koostööd — kuigi see ei pruugi olla komisjoni jaoks täiesti kasutu — pidada võrreldavaks koostööga, mida tegi esimesena nimetatud informatsiooni esitanud ettevõtja. Avaldus, mis piirdub juba komisjoni käsutuses oleva avalduse teataval määral kinnitamisega ei lihtsusta tegelikult komisjoni ülesannet märkimisväärselt ega seega piisavalt, et õigustada trahvisumma vähendamist koostöö alusel.

456 Nende põhimõtete valguses tuleb käesoleval juhul uurida, kas komisjoni poolt hageja trahvisumma vähendamine koostööteatise punkti D 2 esimese taande alusel tuleneb hageja koostöö ulatusele antud valest hinnangust, eriti komisjoni otsuste tegemise praktika seisukohast, ning rikub võrdse kohtlemise põhimõtet.

457 Kõigepealt tuleb märkida ühelt poolt, et koostööteatises märkis komisjon, et juhul kui ettevõtja teeb koostööd nimetatud teatise punkti D alusel, siis vähendatakse trahvisummat, mis oleks talle ilma koostööta määratud, 10–50% võrra, ning teiselt poolt, et hageja ei vaidlusta seda, et tema koostöö ulatust tuli hinnata koostööteatise punkti D raames. Komisjon märkis hageja osas, et trahvi vähendamine 10% võrra koostööteatise punkti D 2 esimese taande alusel oli kohane, võttes arvesse asjaolu, et

hageja tütarettevõtja esitas rikkumise olemasolu ja sisu kohta informatsiooni, mis oli enamat kui pelk vastus määruse nr 17 artikli 11 alusel esitatud informatsiooninõudele. Seega tuleb tõdeda, et vähendades hageja trahvi 10% koostööteatise punkti D 2 esimese taande alusel, ei kaldunud komisjon kõrvale trahvide vähendamise vahemikust, mis on kohaldatav sellist liiki koostöö suhtes, mida hageja tegi.

458 Teiseks, mis puudutab komisjoni varasemat otsuste tegemise praktikat puudutavat argumenti, siis piisab meenutamisest, et ainuüksi asjaolu, et oma varasemas otsuste tegemise praktikas on teatava käitumise korral võimaldanud teatavat trahvi vähendamist, et tähenda veel, et tal on kohustus proportsionaalselt sama palju trahvi vähendada sarnase käitumise hindamisel hilisema haldusmenetluse käigus (eespool punktis 57 viidatud kohtuotsus Mayr-Melnhof *v.* komisjon, punkt 368, ja eespool punktis 50 viidatud kohtuotsus ABB Asea Brown Boveri *v.* komisjon, punkt 239). See argument tuleb seega tagasi lükata.

459 Kolmandaks on kohane uurida, kas hageja trahvisumma vähendamine komisjoni poolt koostööteatise punkti D 2 esimese taande alusel rikub võrdse kohtlemise põhimõtet.

460 Selles suhtes tuleb tõdeda, et vaidlustatud otsuse 324. ja 325. põhjendusest koostoimes tuleneb, et komisjon vähendas Interbrew'le määratud trahvi 30% võrra kahe kumulatiivse asjaolu alusel, st esiteks tulenevalt asjaolust, et tema koostöö faktide tuvastamisel oli enamat kui tema määruse nr 17 artiklist 11 tulenevate kohustuste täitmine (koostööteatise punkti D 2 esimene taane), ja teiseks tulenevalt asjaolust, et ta ei vaidlustanud rikkumise moodustanud faktide sisulist õigsust (koostööteatise punkti D 2 teine taane).

461 Seevastu võimaldavad 326. ja 327. põhjendus koostoimes järeldada, et komisjon vähendas hageja trahvi 10% võrra üksnes selle eest, et tema koostöö faktide tuvastamisel oli enamat kui määruse nr 17 artiklist 11 tulenevate kohustuste täitmine (koostööteatise punkti D 2 esimene taane). Komisjon leidis tegelikult, et hageja vaidlustas tema süüdistuste aluseks olevate faktide sisulist õigsust ning et seega ei olnud hagejal õigust mingile vähendusele koostööteatise punkti D 2 teise taande alusel.

462 Sellest tulenevalt on vastavalt Interbrew' ja hageja trahvi koostööteatise punkti D 2 esimese taande alusel vähendamise erinevus on väiksem kui võiks järeldada trahvide lõplikest vähendamistest vastavalt 30 ja 10% võrra, kuna Interbrew trahvi vähendamine 30% võrra sisaldab vähendamist, mida kohaldati tema suhtes koostööteatise punkti D 2 teise taande alusel.

463 Mis puudutab vastavalt hageja ja Interbrew' trahvide vähendamist nende koostöö alusel vastavalt koostööteatise punkti D 2 esimesele taandele, siis tuleb märkida, et komisjon tõi vaidlustatud otsuses kaudselt välja Interbrew' ja hageja koostöö erinevuse. Kuigi komisjon tunnistas, et mõlemad ettevõtjad esitasid 11. novembri 1999. aasta informatsiooninõude vastusena infot, mis oli enamat kui pelk vastus sellele nõudele, märkis ta siiski, et Interbrew „aitas suuresti kaasa faktiliste asjaolude tuvastamisele", samas kui ta mainis, et hageja üksnes „esitas rikkumise olemasolu ja sisu kohta informatsiooni, mis oli enamat kui vastus määruse nr 17 artikli 11 alusel esitatud informatsiooninõudele".

464 Et teha kindlaks, kas Interbrew' ja hageja tehtud koostöö vahel on märkimisväärne erinevus, tuleb nende koostöö ulatust võrrelda nii ajalisest kui kvaliteedi seisukohast.

465 Mis puudutab esiteks kõnealuste ettevõtjate koostöö võrdlevat analüüsi kronoloogia seisukohast, siis tuleb ühelt poolt hageja ja tema tütarettevõtja Alken-Maesi osas märkida, et kõigepealt vastas Alken-Maes 11. novembri 1999. aasta informatsiooninõudele 10. detsembri 1999. aasta kirjaga. Seejärel edastas Alken-Maes komisjonile 27. detsembril 1999 avalduse, milles ta viitas koostööteatisele ning mida ta täiendas ja täpsustas 7. märtsil 2000. Lisaks vastas Alken-Maes 5. aprillil 2000 komisjoni uuele määruse nr 17 artikli 11 alusel esitatud informatsiooninõudele, mis kandis kuupäeva 22. märts 2000. Lõpuks vastas hageja 10. mail 2000 uuele informatsiooninõudele, mis oli talle saadetud 14. aprillil 2000.

466 Mis puudutab teiselt poolt Interbrew' tehtud koostööd, siis tuleb kõigepealt märkida, et Interbrew vastas 11. novembri 1999. aasta informatsiooninõudele 23. detsembril 1999. Seejärel edastas Interbrew 14. ja 19. jaanuari 2000. aasta kirjaga informatsiooni, mis oli mõeldud tema 23. detsembri 1999. aasta kirjas sisalduva teabe täiendamiseks. Selle informatsiooni alusel saatis komisjon 21. jaanuaril 2000 faksi teel Interbrew'le täiendava ja mitteametliku informatsiooninõude. Interbrew vastas sellele 2. veebruari 2000. aasta kirjaga ning saatis täiendavat informatsiooni 8. ja 28. veebruaril 2000. Interbrew saatis 29. veebruaril 2000 komisjonile Belgia turgu puudutava avalduse, viidates koostööteatisele. Lõpuks edastas Interbrew 21. detsembril 2000, s.o pärast menetluse alustamist ja 20. septembril 2000 vastuvõetud vastuväiteteatise saatmist, komisjonile veel kaks dokumenti, mis puudutasid Alken-Maesiga nende kahepoolsete kokkulepete raames peetud kahte koosolekut.

467 Eeltoodust tuleneb, et komisjoni argumendiga, mille kohaselt hageja esitatud informatsioon oli väiksema väärtusega kui Interbrew' esitatu, kuna hageja esitas info hiljem, ei saa nõustuda. Tegelikult edastati kogu poolte esitatud informatsioon üsna lühikese ajavahemiku jooksul peaaegu samas haldusmenetluse staadiumis. Seega ei

saa ühtki ajalist järjestust puudutavat kaalutlust hageja ja Interbrew' koostöö väärtuse võrdleval hindamisel määravaks pidada.

468 Mis puudutab teiseks poolte koostöö võrdlevat analüüsi kvaliteedi seisukohast, siis tuleb ühelt poolt hageja ja tema tütarettevõtja Alken-Maesi osas tõdeda, et oma 10. detsembri 1999. aasta vastuses 11. novembri 1999. aasta informatsiooninõudele ei tuginenud Alken-Maes otseselt koostööteatisele. Alken-Maes märgib selles siiski, et „vastus rajaneb [ä]riühingu pingutustel teha komisjoniga täielikult koostööd seni säilinud dokumentide ja veel [ä]riühingus olevatelt asjaomastelt töötajatelt saadava informatsiooni alusel". Ta märgib samuti, et „Alken-Maes on lisaks püüdnud kontakti võtta [ä]riühingu endiste töötajatega ning saadud vastused on lisatud" ning et „[v]aatamata tema suurtele pingutustele ei saa Alken-Maes tagada ammendavat vastust ja jätab endale õiguse seda täiendada või muuta". Viide pingutustele, mida tehti selleks, et saada äriühingu endistelt töötajatelt informatsiooni, tundub kinnitavat tõdemust, et Alken-Maesi koostöö oli enamat kui määruse nr 17 artiklist 11 tulenevate kohustuste täitmine. Sellegipoolest tuleb tõdeda, et Alken-Maesi edastatud informatsiooni ja dokumente ei saa pidada nimetatud kohustuste alalt väljuvateks. Esitatud materjalid ei kujuta endast mingil moel — välja arvatud võimaliku erandina need, mis puudutavad Alken-Maesi ja Interbrew' infovahetust — kokkuvõtet ilmselgelt konkurentsivastase eesmärgiga tegevusest, kokkuvõtet, mille komisjonile edastamine oleks süüstav, välistades selle, et edastamine kuuluks määruse nr 17 artikli 11 kohustuste hulka.

469 Oma 27. detsembri 1999. aasta kirjas käsitleb Alken-Maes esimest korda otseselt oma koostööd koostööteatise raamesse kuuluvana. Selles kirjas tunnistab ta muu hulgas rikkuva tegevuse olemasolu, kuivõrd Alken-Maesi tegevjuht kirjutab, et Alken-Maes ei vaidlusta nende faktide sisulist õigsust, mida komisjon kirjeldas oma 11. novembri 1999. aasta informatsiooninõudes, ning et täpsemalt toimus Interbrew' ja Alken-Maesi vahel kooskõlastatud tegevus, mille käigus esiteks vahetati iga kuu informatsiooni kummagi ettevõtja õlle müügi kohta Belgias ja teiseks toimusid Alken-Maesi ja Interbrew' esindajate vahel arvukad koosolekud, mille käigus

kooskõlastati õlle turustamist ja müüki Belgias. Lõpuks lisab Alken-Maes sellele kirjale märkuse, milles ta märgib, et näib, et 1994. aasta lõpus „sõlmiti mõlema äriühingu vahel kokkulepe, mis hõlmas kogu Belgia turustusvõrku, kuid eritingimusega horeko võrgu osas". Kokkulepe sisaldas „eriti [...] mittekallaletungi pakti, horeko turul investeeringute ja välisreklaami piiramist ning hindade kooskõlastamist" ja „[k]okkuleppe tõrgeteta kohaldamiseks toimus regulaarne konsulteerimismenetlus otse mõlema äriühingu juhtide vahel".

470 Tuleb märkida, et 7. märtsi 2000. aasta avalduses tunnistas Alken-Maes selliste faktide olemasolu, mida võib käsitleda konkurentsivastase tegevusena ja mis seeläbi panustasid rikkumise olemasolu kinnitamisse, nagu ka komisjon ise tunnistab. Sellegipoolest tuleb tõdeda, et avaldus tugineb peamiselt sellistele dokumentidele ja informatsioonile, mis olid juba komisjoni käsutuses. Näiteks, kuigi Alken-Maesi 7. märtsi 2000. aasta avalduse lisana 42 esitatud dokument osutus komisjoni jaoks väga kasulikuks, kuna just selle alusel oli tal võimalik tuvastada, et kartellikokkulepe — vastupidi sellele, mida väidab hageja — jätkus ka pärast juulit 1996, tuleb märkida, et nimetatud dokument oli juba komisjonile esitatud 11. novembri 1999. aasta informatsiooninõudele Alken-Maesi 10. detsembril 1999 saadetud vastuse lisana 37, mis vähendab Alken-Maesi nimetatud dokumendi saatmise väärtust panusena koostöösse, kuna see saatmine kuulus vastavalt määruse nr 17 artiklile 11 ettevõtja kohustuste hulka (vt eespool punkt 451).

471 Samuti tuleb tõdeda, et oluline osa Alken-Maesi 7. märtsi 2000. aasta avalduses edastatud informatsioonist käsitleb tuvastatud rikkumise ajast varasemat perioodi. Seda informatsiooni ei tohi seetõttu — vastupidi sellele, mida väidab hageja — pidada selliseks, mis oleks võimaldanud komisjonil vähema vaevaga tuvastada vaidlustatud otsuses viidatud rikkumist. Selles suhtes ei saa asjaolu, et ettevõtja

annab uurimise käigus komisjoni käsutusse informatsiooni, mis käsitleb tegusid, mille eest komisjon ei või määruse nr 17 alusel trahvi määrata, endast kujutada koostööd, mis kuuluks koostööteatise kohaldamisalasse (vt selle kohta eespool punktis 451 viidatud kohtupraktika).

472 Mis puudutab 5. aprilli ja 10. mai 2000. aasta vastust vastavalt 22. märtsi ja 14. aprilli 2000. aasta informatsiooninõuetele, siis tuleb esimese vastuse osas tõdeda, et see käsitles ilmselgelt turustaja kaubamärgi all müüdava õllega seotud kartellikokkulepet, ning teise vastuse osas tuleb tõdeda, et kuigi sellele on vaidlustatud otsuses viidatud kuus korda, ei ole võimalik seda vaidluse poolte vastavate seisukohtade puudumisel pidada panuseks, mis oleks olnud enamat kui määruse nr 17 artiklist 11 tulenevate kohustuste täitmine.

473 Teiseks tuleb Interbrew' tehtud koostöö kohta märkida, et kuigi tema 23. detsembri 1999. aasta vastus 11. novembri 1999. aasta informatsiooninõudele kuulub osaliselt määruse nr 17 artiklist 11 tulenevate ettevõtja kohustuste hulka, ületab see neid siiski märkimisväärselt ja aitab selgelt kaasa EÜ artikli 81 rikkumise moodustanud faktide sisulise õigsuse tuvastamisele. Interbrew kirjeldas ja täpsustas selles kartelli sellisel viisil, mis ületab suuresti määruse nr 17 artiklist 11 tulenevat kohustust.

474 Mis puudutab Interbrew' 14. ja 19. jaanuari 2000. aasta kirja, 21. jaanuari 2000. aasta mitteametlike informatsiooninõuete vastusena saadetud 2., 8. ja 28. veebruari 2000. aasta kirja, 29. veebruari 2000. aasta avaldust ja lõpuks 21. detsembril 2000 saadetud kahte viimast dokumenti, siis tuleb märkida, et need kirjad ja nende lisad esitavad üksikasjalikku informatsiooni Interbrew', Alken-Maesi ja hageja vaheliste kontaktide kohta ning kuuluvad selgelt koostööteatise raamesse.

475 Eeltoodust tuleneb, et kvaliteedi seisukohast aitas Interbrew toimepandud rikkumise tuvastamisele ja kinnitamisele otsustavamalt kaasa.

476 Eeltoodut arvesse võttes tuleb järeldada, et komisjoni koostööteatise punkti D 2 esimese taande alusel trahvi vähendamise protsentide erinevus ei kujuta endast võrdse kohtlemise põhimõtte rikkumist.

477 Väite esimene osa tuleb seega tagasi lükata.

b) Teine osa, mis põhineb komisjoni vääral järeldusel, mille kohaselt hageja vaidlustas komisjoni süüdistuste aluseks olevate faktide sisulist õigsust

Poolte argumendid

478 Hageja väidab, et komisjon tõlgendas vastuväiteteatisele saadetud vastuse eesmärki ja sisu ilmselgelt vääralt, pidades vastust rikkumise — nii nagu seda oli kirjeldatud vastuväiteteatises — kahtluse alla seadmiseks. Tegelikult tõi ta nimetatud teatisele vastates üksnes esile asjaolud, mida ta pidas vajalikuks faktide õigel hindamisel komisjoni poolt, ning piirdus sellega, et mitte ei vaidlustanud faktide sisulist õigsust, vaid faktidele komisjoni omistatud tähendust või kvalifikatsiooni. Hageja märkis, et vaidlustamata komisjoni tuvastatud faktide sisulist õigsust, soovib ta selgitada teatavaid küsimusi ja asetada vaidlusalused asjaolud perspektiivi, selleks et näidata, et neil ei ole tähendust, mille komisjon neile omistas. Selles suhtes leiab hageja, et

see oleks vastuolus kõige elementaarsema kaitseõigusega, kui komisjon võiks nõuda koostööteatisele tugineda soovivatelt ettevõtjatelt, et nad loobuksid mitte ainult faktide, vaid ka nende kvalifikatsiooni, trahvi suuruse või komisjoni kasutatud õiguslike põhjenduste vaidlustamisest. Komisjon ise tunnistas sellise vahetegemise põhjendatust oma Eelisoleeritud torude otsuses, milles ta ei karistanud ettevõtjat, kes eitamata faktide sisulist õigsust, vaidlustas tähendust, mille komisjon neile omistas, st seda, et need moodustasid rikkumise. Kuna hageja piirdus faktide erineva kvalifitseerimisega, on seega väär komisjoni järeldus, et hageja koostöö ei olnud jätkuv ja täielik (eespool punktis 147 viidatud kohtuotsus Tate & Lyle jt *v.* komisjon, punkt 162).

479 Nii rõhutab hageja oma hagiavalduses viit punkti, mille ta esitas vastuses vastuväiteteatisele, ilma et seda tuleks tõlgendada rikkumise — nii nagu komisjon seda nimetatud teatises kirjeldas — kahtluse alla seadmisena.

480 Esiteks toonitas hageja seda, et komisjon ei võtnud arvesse Interbrew' turgu valitseva seisundi kuritarvitamist Belgias, kuigi see kuritarvitamine ning hageja ja Interbrew' koostöö olid seotud, ning et selle arvesse võtmine oleks võimaldanud selgitada rikkumise tausta ja jõuvahekordi, mis esinesid käesolevate poolte vahel.

481 Teiseks meenutas ta Belgia tolleaegse õigusliku raamistiku eripära, mis — kuigi kaugel rikkumise olemasolu kahtluse alla seadmisest — võimaldas paremini hinnata faktide tõsidust ja kergendavate asjaolude olemasolu.

482 Kolmandaks väitis ta, et Interbrew mängis algataja rolli, haarates erinevatel vestlustel ja kokkulepetes Alken-Maesiga initsiatiivi.

483 Neljandaks lükkas ta ümber Interbrew'ga käsitletud teemadele omistatud tähenduse, kuivõrd need teemad ei olnud mingil viisil Interbrew'd sundivad.

484 Viiendaks täpsustas hageja tähendust ja kvalifikatsiooni, mis tema meelest tuli omistada talle ette heidetud faktidele, mida — kuigi need moodustasid EÜ artikli 81 rikkumise — ei oleks tohtinud kvalifitseerida kahepoolseks hinna- ja turu jagamise kokkuleppeks, vaid üksnes mittekallaletungi paktiks ja investeeringute ja reklaami piiramiseks.

485 Seejärel vastab hageja oma repliigis punkt-punktilt komisjoni kostja vastuses esitatud argumentatsioonile, mis puudutab faktilisi asjaolusid, mille osas komisjon leiab, et hageja neid haldusmenetluse käigus vaidlustas. Nende asjaolude hulgas on kaks, mida komisjoni arvates vaidlustatakse ka Esimese Astme Kohtus, kuid viit ülejäänut ei näi enam vaidlustatavat. Kõikide nende punktide osas kinnitab hageja, et ta ei ole vaidlustanud kõnealuste faktide sisulist õigsust, vaid üksnes tähendust või kvalifikatsiooni, mille komisjon neile omistas.

486 Kõigepealt, mis puudutab kahte faktilist asjaolu, mida vaidlustatakse Esimese Astme Kohtus, s.o Interbrew' ähvardamine ja rikkumise kestus, siis kinnitab hageja esimese osas, et kuigi ta ei vaidlusta seda, et kartelliosaliste arutelude raames, kus käsitleti kummagi poliitikat Prantsusmaal, tegi ta Belgias tuvastatud Interbrew' poolsete kuritarvituste tõttu Interbrew'le seadusliku ja kaubanduslikult õiguspärase hoiatuse, vaidlustab ta siiski jätkuvalt seda, et neid teemasid — mis viitasid küll kogusele 500 000 hektoliitrit — võiks käsitleda sunnina tähenduses, milles mõistab seda komisjon, pidades eriti silmas nimetatud hoiatuse sundusliku mõju puudumist.

487 Rikkumise kestuse osas kinnitab hageja, et ta vaidlustab jätkuvalt seda, et kartell kestis kauem kui juulini 1996. Sellegipoolest ei ole tegemist teatavate tuvastatud asjaolude jõulise ümberlükkamisega, nagu seda väidab komisjon, vaid komisjoni pärast juulit 1996 toimunud poolte kontaktidele omistatud nende kontaktide tausta ja mõjuga kokkusobimatu tähenduse vaidlustamisega, kuna nendel kontaktidel ei olnud pärast nimetatud kuupäeva enam konkurentsivastast eesmärki. Kuna Interbrew jagas oma uue hinnakirja klientidele 1996. aastal ja rakendas selle 1. jaanuaril 1997, siis ei saanud selliseid arutelusid enam toimuda.

488 Teiseks, mis puudutab viit muud faktilist asjaolu, mille osas komisjon leiab, et hageja vaidlustas neid vastuses vastuväiteteatisele, kuid mida ei vaidlustatud enam hagiavalduses, siis esitab hageja järgmised märkused.

489 Esiteks, mis puudutab seda, et ta väidetavalt vaidlustab fakti, et kartellikokkulepe oli seotud ka klientide jagamisega ja eriti hinnatasemetega, siis kinnitab hageja, et ta tunnistab neid fakte ega vaidlusta seda, et need kujutavad endast EÜ artikli 81 rikkumist, kuid rõhutab, et neid ei saa kvalifitseerida kahepoolseteks hinnakokkulepeteks, mis mõjutab rikkumise raskust, mitte aga selle olemasolu. Täpsemalt, kuigi hageja ei vaidlusta 9. novembri 1994. aasta koosolekul hindade üle toimunud arutelude teemat, leiab ta jätkuvalt, et pidades neid arutelusid tegelikku hinnakokkulepet moodustavateks, kvalifitseeris komisjon asjaolusid äärmiselt karmilt. Hageja vaidlustas eriti komisjoni käsikirjalisele valemile „J=SA=A–M= 275,-" omistatud tähenduse.

490 Teiseks möönab hageja kartellikokkuleppe alguse osas, et on täpne, et ta väitis oma vastuses vastuväiteteatisele, et kartell algas alles oktoobris 1994. Komisjon jättis siiski mainimata, et see vastus hõlmas poolte arutelusid alates 1992. aasta lõpust. Seega, eitamata hinnastruktuuri käsitlevaid kontakte ja informatsioonivahetust oma

konkurentidega alates 1992. aasta lõpust, väidab hageja, et neid tuleb vaadelda nende kontekstis ja käsitleda sellistena, mis need tegelikult on, eriti seoses CBB rolliga hinnatõusude reguleerimisel.

491 Kolmandaks, mis puudutab argumenti, mille kohaselt ei piirdunud 11. mai 1994. aasta koosoleku eesmärk hageja „õlleosakonna" uue direktori tutvustamisega, siis märgib hageja, et ta tõepoolest ütles, et koosoleku peamine eesmärk oli tutvustamine, kuid samuti ütles ta, et selle koosoleku laiem eesmärk oli seotud Interbrew' ettepanekuga sõlmida Prantsusmaad hõlmav mittekallaletungi pakt.

492 Neljandaks väidab hageja 6. juuli 1994. aasta arutelude osas, et vastupidiselt sellele, mida väidab komisjon, ei vaidlustanud ta seda, et nimetatud arutelud käsitlesid Interbrew' ja Alken-Maesi koostööd. Ta märkis, et arutelud puudutasid peamiselt Interbrew' kaubanduslikku olukorda Prantsusmaal, kuid täpsustas siiski kohe, et Interbrew oli nende arutelude käigus teinud ettepaneku sõlmida mittekallaletungi kokkulepe Prantsusmaa ja Belgia osas.

493 Viiendaks, mis puudutab Interbrew' mõju CBB-s, siis hageja ei vaidlustanud komisjoni tuvastatud asjaolu, et Interbrew ei määranud CBB poliitikat. Pealegi, isegi kui ta oleks seda vaidlustanud, oleks olnud tegemist Interbrew' mõjule komisjoni antud tõlgenduse vaidlustamisega, mitte tuvastatud fakti vaidlustamisega.

494 Lõpuks, mis puudutab komisjoni väidet, mille kohaselt hageja avaldas, et ta jätab vaidlustamata üksnes need vastuväiteteatises sisalduvad asjaolud, mida ta on ise tunnistanud, siis väidab hageja, et komisjon tõlgendas tema avalduste sisu valesti ning moonutas neid avaldusi.

495 Nii moonutas komisjon hageja mõtteid, lisades tema avaldusele määrsõna „üksnes", st kirjutades, et hageja „ei vaidlusta [vastuväiteteatises] sisalduvaid faktilisi asjaolusid üksnes niivõrd, kuivõrd need asjaolud tuginevad osaliselt Alken-Maesi poolt komisjonile esitatud informatsioonil". Hageja kirjutas tegelikult, et ta ei vaidlusta „kõnealuses ajavahemikus aset leidnud faktide olemasolu niivõrd, kuivõrd need rajanevad osaliselt Alken-Maesi esindajate komisjonile esitatud informatsioonil".

496 Lisaks eksis komisjon väljendi „niivõrd, kuivõrd" tähenduse osas. Selle väljendi kasutamine ei tulenenud soovist piirata — isegi mitte osaliselt — faktide sisulise õigsuse tunnistamise ulatust, vaid vastupidi, soovist rõhutada, et eriti ei ole hagejal põhjust vaidlustada komisjoni tuvastatud faktide tegelikkust, kui need on tuvastatud osaliselt hageja esitatud teabe alusel. See vastuolu viis komisjoni väära järelduseni, et hageja seadis rikkumise olemasolu kahtluse alla.

497 Hageja väidab oma repliigis, et komisjon võtab kostja vastuses jätkuvalt aluseks hageja vastuväiteteatisele esitatud vastuse sõnastuse ebatäpse või isegi tendentsliku tõlgenduse, kirjutades, et hageja „piirdus sellega, et nõustub faktidega „niivõrd, kuivõrd need rajanevad osaliselt Alken-Maesi enda esindajate komisjonile esitatud informatsioonil"". Kasutades väljendit „piirdus sellega, et", lisas komisjon piirangu sinna, kus originaaltekst seda ei sisaldanud. Tegelikult, kuigi väljendil „niivõrd, kuivõrd" võib olla piirav tähendus, kui sellea kaasneb eitus või piirav tegusõna, tuleb seda seevastu mõista selgitavas tähenduses, kui seda kasutatakse sõltumatult igasugusest eitusest või piiravast tegusõnast.

498 Hageja väidab muu hulgas, et kui tema puhul jäädaks väidetava faktide vaidlustamise juurde, oleks see sedavõrd enam kahjustav, et komisjoni otsuste tegemise praktikast nähtuvalt võib pelk faktide vaidlustamata jätmine ilma uusi asjaolusid esitamata

kaasa tuua trahvi vähendamise ligikaudu 20% võrra, nagu seda näitavad Kreeka praamide ja Eelisoleeritud torude otsused. Komisjon on minevikus vähendanud trahvi sama palju kui käesolevas asjas hageja puhul isegi ühel ettevõtjal, kes ei teinud koostööd (komisjoni 21. jaanuari 1998. aasta otsuse 98/247/ESTÜ, mis käsitleb ESTÜ asutamislepingu artikli 65 kohaldamise menetlust, IV/35.814 — Sulami lisamaks (EÜT L 100, lk 55) 98. põhjendus).

499 Komisjon juhib kõigepealt tähelepanu sellele, et kohtupraktika kohaselt eeldab trahvi vähendamine faktide sisulise õigsuse vaidlustamata jätmise eest otsest nõustumist faktidega sellisel kujul, nagu need on tuvastatud vastuväiteteatises. Nii hageja vastusest vastuväiteteatisele kui ka hagiavaldusest nähtub, et hageja on jõuliselt püüdnud ümber lükata — ja teeb seda jätkuvalt — fakti, et ta ähvardas Interbrew'd, ning fakti, et kartell jätkus pärast juulit 1996. Pealegi vaidlustas hageja algselt oma vastuses vastuväiteteatisele mõningaid põhifakte, mille eitamist ta hagiavalduses ei jätkanud.

500 Mis puudutab argumenti, mille kohaselt komisjon käsitleb faktide vaidlustamisena seda, mis tegelikult kujutab endast neile omistatud tähenduse või neile antud õigusliku kvalifikatsiooni vaidlustamist, siis märgib komisjon, et vaidlustamine puudutab vastupidi mitme fakti sisulist õigsust.

501 Igal juhul on vale väita, et faktide vaidlustamata jätmine õigustab üldiselt trahvisumma vähendamist 20% võrra, kuna tavaliselt vähendatakse trahvi selle alusel umbes 10%. Mis puudutab väidet, et osaliste puhul, kes komisjoniga koostööd ei teinud, vähendati trahvi analoogselt hagejaga, siis see on alusetu.

502 Lõpuks väidab komisjon, et hageja tunnistas fakte — kui mitte grammatikat eirata — üksnes tingimuslikult. Hageja piirdus vastuses vastuväiteteatisele tegelikult faktidega nõustumisega „niivõrd, kuivõrd need faktid rajanevad osaliselt Alken-Maesi enda esindajate poolt komisjoni ametnikele esitatud informatsioonil".

Esimese Astme Kohtu hinnang

503 Koostööteatise punkti D 2 teisest taandest (vt eespool punkt 448) tuleneb, et kui ettevõtja teeb koostööd vastavalt punktile D, vähendatakse trahvisummat, mis oleks talle ilma koostööta määratud, 10–50% võrra, kui ta pärast vastuväiteteatise saamist teatab komisjonile, et ta ei vaidle vastu komisjoni süüdistuste aluseks olevate faktide sisulisele õigsusele.

504 Selleks, et trahvisummat vähendataks faktide vaidlustamata jätmise alusel vastavalt koostööteatise punkti D2 teisele taandele, tuleb ettevõtjal pärast vastuväiteteatisega tutvumist teavitada komisjoni selgelt, et ta ei kavatse vaidlustada faktiliste asjaolude õigsust (eespool punktis 57 viidatud kohtuotsus Mayr-Melnhof *v.* komisjon, punkt 309).

505 Sellegipoolest ei piisa ettevõtja üldsõnalisest kinnitusest, et ta ei vaidlusta osundatud fakte vastavalt koostööteatisele, kui sellest kinnitusest antud asjaoludel komisjonile mingit kasu ei tõuse (Esimese Astme Kohtu 8. juuli 2004. aasta otsus kohtuasjas T-48/00: Corus UK *v.* komisjon, EKL 2004, lk II-2325, punkt 193). Tegelikult selleks,

et ettevõtja trahvi vähendataks tema haldusmenetluse käigus tehtud koostöö alusel, peab tema tegevus lihtsustama komisjoni ülesannet, mis seisneb ühenduse konkurentsieeskirjade rikkumiste tuvastamises ja nende eest karistamises (vt selle kohta eespool punktis 57 viidatud kohtuotsus Mayr-Melnhof *v.* komisjon, punkt 309).

506 Nende põhimõtete valguses tuleb kindlaks teha, kas — nagu väidab hageja — komisjon leidis vaidlustatud otsuse punktis 326 ebaõigesti, et hageja faktiliste asjaolude vaidlustamata jätmise avalduse sõnastus ja vastuväiteteatises kirjeldatud rikkumise olemasolu kahtluse alla seadmine ei õigustanud trahvi vähendamist koostööteatise punkti D 2 teise taande alusel.

507 Selles suhtes tuleb esiteks hageja üldiste avalduste suhtes, mis puudutavad faktide sisulise õigsuse vaidlustamata jätmist, tõdeda, et enne vastuväiteteatise saatmist märkis Alken-Maes oma 27. detsembri 1999. aasta kirjas komisjonile, et „[ta] ei vaidlusta nende faktide sisulist õigsust, mida komisjon kirjeldas oma 11. novembri 1999. aasta informatsiooninõudes, ning et täpsemalt toimus Interbrew' ja Alken-Maesi vahel kooskõlastatud tegevus, mille käigus vahetati iga kuu informatsiooni kummagi ettevõtja õlle müügi kohta Belgias; [...]aastatel 1992–1998 toimus Alken-Maesi esindajate, st põhiliselt Vaxelaire'i, kes tol ajal oli tegevjuht, ja Interbrew' esindajate, st põhiliselt T. ja J. D. vahel arvukaid koosolekuid, mille käigus kooskõlastati õlle turustamist ja müüki Belgias". Ta lisab, et „[a]rvestades kergendavaid asjaolusid, mis [komisjoni] teenistustele teatavaks said, tunnistab Alken-Maes ega ka vaidlusta, et need faktid moodustavad EÜ [...] artikli 81 rikkumise".

508 Samuti tuleb tõdeda, et oma vastuses vastuväiteteatisele märkis hageja, et „[v]aidlustamata Interbrew' ja Alken-Maesi vaheliste kontaktide ja tegevuse

olemasolu niivõrd, kuivõrd need faktid rajanevad osaliselt Alken-Maesi enda esindajate komisjoni ametnikele esitatud informatsioonil, soovib [ta] [...] selgitada teatavaid küsimusi ja asetada vaidlusalused asjaolud perspektiivi, selleks et näidata, et neil ei ole tähendust, mille komisjon neile omistas". Nimetatud teatisele saadetud vastuse leheküljel 1 sõnastas hageja oma mõtted veidi erineval viisil, märkides, et „[v]aidlustamata kõnealuses ajavahemikus aset leidnud faktide olemasolu niivõrd, kuivõrd need rajanevad osaliselt Alken-Maesi esindajate poolt [hageja] vastava juhtnööri alusel komisjoni ametnikele esitatud informatsioonil, soovib [hageja] käesolevas vastuses selgitada teatavaid küsimusi ja asetada vaidlusalused asjaolud perspektiivi, selleks et näidata, et neil ei ole tähendust, mille komisjon neile omistab, või teatavatel juhtudel isegi, et komisjoni õiguslikud järeldused tulenevad vaidlusaluste asjaolude väärast kvalifitseerimisest".

509 Seega tuleb hageja vastust vastuväiteteatisele silmas pidades tõdeda, et kuigi hageja väidab, et ta ei vaidlusta „Interbrew' ja Alken-Maesi vaheliste kontaktide ja tegevuse olemasolu" või „kõnealuses ajavahemikus aset leidnud faktide olemasolu", ei kinnitanud ta üheselt ega selgelt ja täpselt, et ta ei vaidlusta komisjoni süüdistuste aluseks olevate faktide sisulist õigsust. Vastupidi, hageja lisas oma kinnitusele reservatsioone, mis puudutasid tema kavatsust „selgitada teatavaid küsimusi", „asetada vaidlusalused asjaolud perspektiivi", selleks et näidata, et neil „ei ole tähendust, mille komisjon neile omistab", või et komisjoni õiguslikud järeldused „tulenevad vaidlusaluste asjaolude väärast kvalifitseerimisest".

510 Mis puudutab teiseks hageja märkusi, mis käsitlevad komisjoni vastuväiteteatises esitatud konkreetseid fakte (vt eespool punktid 486–493), siis näib, et hageja ei piirdunud nendele komisjoni omistatud tähenduse selgitamisega, vaid vaidlustas nende hulgast mõne sisu või olemasolu.

511 Nii märkis komisjon vastuväiteteatises rikkumise kestuse osas, et tema käsutuses on tõendeid kartellikokkuleppe kohta ajavahemikus vähemalt 28. jaanuarist 1993 kuni 28. jaanuarini 1998 ning et kartellikokkulepe kestis seega kuni 28. jaanuarini 1998. Juulist 1996 hilisema ajavahemiku osas tugines komisjon järelduse tegemisel kolmele faktilisele asjaolule, s.o esiteks sellele, et 9. detsembril 1996 toimus telefonivestlus Alken-Maesi (L. B) ja Interbrew' (A. B) vahel; teiseks sellele, et 17. aprillil 1997 Interbrew', hageja ja Alken-Maesi Pariisis toimunud koosolekul oli konkurentsivastane eesmärk, ning kolmandaks sellele, et 28. jaanuaril 1998 Interbrew' ja Alken-Maesi koosolek puudutas kartellikokkulepet.

512 Seega tuleb märkida, et oma vastuses vastuväiteteatisele märkis hageja, et ta „on üllatunud, et komisjon võtab [kuupäeva 28. jaanuar 1998] aluseks süüks arvatava tegevuse lõpuna, samas kui kõik uurimistoimiku materjalid näitavad, et igasugune kahepoolne arutelu lõppes alates 1996. aasta teisest poolest". Täpsemalt kinnitas hageja, et „arutelud hindade struktuuri kohta lõpetas Interbrew juulis 1996 tehtud otsus rakendada oma uusi hindu alates 1. jaanuarist 1997" ning et „arutelude ärajäämine pärast juulit 1996" ilmnes näiteks Alken-Maesi konsultandi märkmest, milles võrreldi Interbrew' uusi üldtingimusi Alken-Maesi kavaga ja mis oleks olnud üleliigne, „kui kahe ettevõtja vahel oleks sel teemal toimunud kontakte"; samuti et „[17. aprilli 1997. aasta] koosolek ei toimunud [vastuväiteteatisega] hõlmatud arutelude raames" ning et 28. jaanuari 1998. aasta koosoleku eesmärk ei olnud „endise tegevuse taastamine".

513 Arvestades eeltoodut, eriti hageja esitatud märkusi rikkumise kestuse kohta, tuleb võtta seisukoht, et tema avaldused, mille kohaselt ta ei vaidlusta faktide sisulist õigsust, ei saa õigustada trahvi vähendamist koostööteatise punkti D 2 teise taande alusel.

514 Esiteks, mis puudutab käesolevas asjas konkurentsivastase eesmärgiga kartellikokkulepet, siis tuleb tegelikult märkida, et pelgast faktide tuvastamisest põhimõtteliselt piisab, et tuvastada EÜ artikli 81 lõike 1 rikkumise põhielementidest kaks, nimelt kokkulepe ja selle konkurentsivastane eesmärk. Seetõttu tuleb tõdeda, et hageja ei saanud oma vastuses vastuväiteteatisele vaidlustada asjaomaste juulis 1996 aset leidnud nende faktide tähendust, mille komisjon on õiguspäraselt tuvastanud ning mis iseenesest moodustavad kõnealuse rikkumise, ilma et ta oleks vaidlustanud faktide sisulist õigsust koostööteatise punkti D2 teise taande tähenduses (vt analoogia alusel eespool punktis 505 viidatud kohtuotsus Corus UK *v.* komisjon, punktid 195 ja 197).

515 Teiseks ei saa faktide sisulise õigsuse vaidlustamata jätmise avaldust, millele on lisatud — nagu käesolevas asjas — hulk märkusi, millega hageja püüab väidetavalt teatavate faktide tähendust selgitada, kuid mis tegelikult kujutavad endast nende faktide vaidlustamist, pidada selliseks, mis lihtsustaks komisjoni ülesannet, mis seisneb kõnealuse konkurentsieeskirjade rikkumise tuvastamises ja selle eest karistamises.

516 Selles suhtes tuleb tõdeda, et vastupidi hageja kinnitatule ei vaidlusta ta mitte komisjoni teatavatele faktidele — s.o 9. detsembri 1996. aasta, 17. aprilli 1997. aasta ja 28. jaanuari 1998. aasta kontaktid — omistatud väära tähendust, vaid nende faktide olemust ennast. Nii ei piirdunud hageja oma vastuses vastuväiteteatisele (vt eespool punkt 512) 9. detsembril 1996 Alken-Maesi ja Interbrew' vahel toimunud kontakti tähenduse ümberlükkamisega, vaid vaidlustas seda fakti ennast, et kahe konkurendi vahel sel kuupäeval kontakt toimus. Samamoodi eitas hageja seda fakti ennast, et 17. aprilli 1997. aasta koosolekul oli konkurentsivastane eesmärk, mitte tähendust või õiguslikku hinnangut, mille komisjon sellele faktile andnud oli. Lõpuks, mis puudutab 28. jaanuari 1998. aasta kohtumist, siis ei piirdunud hageja väitmisega, et asjaolul, et kartellikokkulepet peetakse olemasolevaks — nagu komisjon selle õiguspäraselt tuvastas —, ei ole sellist tähendust või õiguslikku kvalifikatsiooni, nagu komisjon sellele omistab, s.o rikkumise kvalifikatsiooni, vaid vaidlustas seda fakti ennast, et kartellikokkulepet käsitleva arutelu sisu tähendas, kartellikokkulepe oli olemas.

517 Seega tuleb järeldada — ilma et oleks vaja uurida hageja esitatud muid argumente —, et komisjon leidis vaidlustatud otsuse punktis 326 õigesti, et hageja seadis vastuväiteteatises kirjeldatud rikkumise olemasolu kahtluse alla ning et see ei õigustanud trahvi vähendamist koostööteatise punkti D 2 teise taande alusel.

518 Seega tuleb väite teine osa ja järelikult kogu väide tagasi lükata.

Trahvi arvutamise meetod ja trahvi lõppsumma

519 Nagu nähtub eespool punktist 313, tuleb trahvi põhisumma raskendavate asjaolude tõttu suurendamist vähendada 50%-lt 40%-le.

520 Mis puudutab trahvi lõppsumma arvutamist, nii nagu see tuleneb nimetatud muudatusest, siis tuleb märkida, et hagejale määratud trahvi arvutamisel kaldus komisjon suunistes sätestatud meetodist kõrvale.

521 Pidades silmas suuniste sõnastust, tuleb raskendavatest või kergendavatest asjaoludest lähtuvatele suurendamistele või vähendamistele vastavaid protsendimäärasid kohaldada trahvi põhisummale, mis määratakse kindlaks rikkumise

raskusastme ja kestuse põhjal, mitte aga esimese raskendavast või kergendavast asjaolust lähtuva suurendamise või vähendamise läbiviimise tulemusele (vt selle kohta eespool punktis 95 viidatud kohtuotsus Cheil Jedang *v.* komisjon, punkt 229).

522 Käesolevas asjas tuleb tõdeda, et kuigi komisjon kohandas trahvisummat esiteks kahte raskendavat ja teiseks ühte kergendavat asjaolu arvesse võttes, nähtub määratud trahvi lõppsummast, et komisjon kohaldas ühte nendest kahest kohandusest summale, mis tulenes esimese suurendamise või vähendamise läbiviimisest. Sellise arvutamismeetodi tagajärjel muutub trahvi lõppsumma võrreldes sellega, mis tuleneks suunistes sätestatud meetodi kohaldamisest.

523 Kuigi suunistes sisalduv trahvisumma arvutamise meetod ei ole loomulikult ainus võimalik meetod, on see siiski selline, mis tagab trahvide määramise valdkonnas järjepideva otsuste tegemise praktika, mis võimaldab omakorda tagada konkurentsieeskirjade rikkumiste eest karistatavate ettevõtjate võrdse kohtlemise. Käesoleval juhul leiab Esimese Astme Kohus, et komisjon kaldus trahvi lõppsumma arvutamise meetodi osas suunistest kõrvale ühtki põhjendust esitamata.

524 Seega tuleb käesolevas asjas Esimese Astme Kohtule määruse nr 17 artikliga 17 antud täieliku pädevuse alusel kohaldada korduvusega seotud raskendava asjaolust lähtuvat 40-protsendilist suurendamist hagejale määratud trahvi põhisumma suhtes.

525 Hagejale määratud trahvi lõppsumma arvutatakse seega järgnevalt: trahvi põhisummale (36,25 miljonit eurot) lisatakse kõigepealt 40% sellest põhisummast

(14,5 miljonit eurot) ja lahutatakse nimetatud summast 10% (3,625 miljonit eurot), mis annab tulemuseks 47,125 miljoni euro suuruse summa. Seejärel vähendatakse seda summat koostöö alusel 10% võrra, mis annab tulemuseks 42,4125 miljoni euro suuruse trahvi lõppsumma.

Kohtukulud

526 Esimese Astme Kohtu kodukorra artikli 87 lõike 3 alusel võib Esimese Astme Kohus otsustada kulude jaotuse või jätta kummagi poole kohtukulud tema enda kanda, kui osa taotlusi rahuldatakse ühe poole, osa teise poole kasuks. Käesolevas asjas tuleb otsustada, et hageja kanda jäetakse tema enda kohtukulud ja kolm neljandikku komisjoni kohtukuludest.

Esitatud põhjendustest lähtudes

ESIMESE ASTME KOHUS (viies koda)

otsustab:

1. Määrata hageja trahvi summa suuruseks 42,4125 miljonit eurot.

2. Jätta ülejäänud osas hagi rahuldamata.

3. Jätta hageja kanda tema enda kohtukulud ja kolm neljandikku komisjoni kohtukuludest. Jätta komisjoni kanda üks neljandik tema kohtukuludest.

Vilaras Martins Ribeiro Jürimäe

Kuulutatud avalikul kohtuistungil 25. oktoobril 2005 Luxembourgis.

Kohtusekretär

E. Coulon

Koja esimees

M. Vilaras

Sisukord

Õiguslik raamistik ..... II - 4427

Vaidluse aluseks olevad asjaolud ..... II - 4430

Menetlus ja poolte nõuded ..... II - 4433

Õiguslik käsitlus ..... II - 4435

A — Nõuded, mis puudutavad vaidlustatud otsuse tühistamist ..... II - 4436

1. Väide, mis põhineb kaitseõiguse ja hea halduse põhimõtete rikkumisel .... II - 4436

a) Väite esimene osa, mis põhineb asjaolul, et hagejal ei olnud võimalik uurida konteksti, milles komisjoni koostas hagejale etteheidete tegemiseks kasutatud dokumendi ..... II - 4436

Poolte argumendid ..... II - 4436

Esimese Astme Kohtu hinnang ..... II - 4438

b) Väite teine osa, mis põhineb asjaolul, et komisjon ei tutvustanud hagejale enne vaidlustatud otsuse tegemist asjaolusid, mida võeti arvesse trahvi arvutamisel ..... II - 4442

Poolte argumendid ..... II - 4442

Esimese Astme Kohtu hinnang ..... II - 4443

c) Väite kolmas osa, mis põhineb komisjoni ja Interbrew' vahel peetud koosolekute dokumenteerimata jätmisel ning komisjoni keeldumisel teatada hagejale Interbrew' esitatud vastusest vastuväiteteatisele ..... II - 4446

Poolte argumendid ..... II - 4446

Esimese Astme Kohtu hinnang ..... II - 4448

2. Väide, mis rajaneb põhjendamiskohustuse rikkumisel ..... II - 4454

a) Poolte argumendid ..... II - 4454

b) Esimese Astme Kohtu hinnang ..... II - 4458

B — Teise võimalusena esitatud nõuded, mis puudutavad määratud trahvi summa vähendamist ..... II - 4461

1. Väide, mis põhineb trahvi lähtesumma määramiseks läbiviidud rikkumise raskusastme ekslikul hindamisel, rikkudes proportsionaalsuse, võrdse kohtlemise ning ne bis in idem põhimõtteid ..... II - 4462

a) Poolte argumendid ..... II - 4462

Hageja argumendid ..... II - 4462

— Rikkumise raskusastme hindamine: võrdse kohtlemise ja proportsionaalsuse põhimõtete rikkumine ..... II - 4463

— Hinnang hageja tegelikule majanduslikule suutlikkusele põhjustada olulist kahju teistele turuosalistele: proportsionaalsuse põhimõtte rikkumine ..... II - 4466

— Trahvisumma kindlaksmääramine tasemel, mis tagaks trahvile piisavalt hoiatava laadi: proportsionaalsuse põhimõtte rikkumine ..... II - 4468

— Arvestamine õigus- ja majandusalaste teadmiste ning infrastruktuuridega, mis üldjuhul on suurtel ettevõtjatel: ne bis in idem põhimõtte rikkumine ..... II - 4469

Komisjoni argumendid ..... II - 4470

b) Esimese Astme Kohtu hinnang ..... II - 4471

Rikkumise raskusastme hindamine ..... II - 4476

Hinnang hageja tegelikule majanduslikule suutlikkusele põhjustada olulist kahju teistele turuosalistele ..... II - 4480

Trahvisumma kindlaksmääramine tasemel, mis tagaks trahvile piisavalt hoiatava iseloomu ..... II - 4484

Arvestamine õigus- ja majandusalaste teadmiste ning infrastruktuuridega, mis üldjuhul on suurtel ettevõtjatel ..... II - 4489

Konkreetse lähtesumma kohasus, arvestades hageja väljatoodud asjaolusid ..... II - 4490

2. Väide, mis tuleneb rikkumise kestuse ebaõigest hindamisest ..... II - 4493

a) Poolte argumendid ..... II - 4493

b) Esimese Astme Kohtu hinnang ..... II - 4496

9. detsembri 1996. aasta telefonivestlus ..... II - 4499

17. aprilli 1997. aasta koosolek ..... II - 4502

28. jaanuari 1998. aasta koosolek ..... II - 4506

3. Väide, mis rajaneb Interbrew' suhtes piirangu kohaldamise põhjal arvesse võetud raskendava asjaolu põhjendamatusel ..... II - 4509

a) Poolte argumendid ..... II - 4509

b) Esimese Astme Kohtu hinnang ..... II - 4518

4. Väide, mis rajaneb hageja suhtes korduvuse raskendava asjaoluna põhjendamatul arvestamisel ..... II - 4529

a) Poolte argumendid ..... II - 4529

b) Esimese Astme Kohtu hinnang ..... II - 4536

5. Väide, mis põhineb kohaldamisele kuuluvate kergendavate asjaolude ebapiisaval arvestamisel ..... II - 4545

a) Esimene osa, mis põhineb sellel, et komisjon keeldus arvesse võtmast rikkumise mõju puudumist turul ..... II - 4546

Poolte argumendid ..... II - 4546

Esimese Astme Kohtu hinnang ..... II - 4549

b) Teine osa, mis põhineb sellel, et komisjon ei võtnud ekslikult arvesse hindade kontrollikorda ning õllesektorit iseloomustavate ühingu iidsete traditsioonide mõju ..... II - 4553

Poolte argumendid ..... II - 4553

Esimese Astme Kohtu hinnang ..... II - 4555

c) Kolmas osa, mis põhineb sellel, et komisjon keeldus arvesse võtmast sektori kriisiolukorda ..... II - 4557

Poolte argumendid ..... II - 4557

Esimese Astme Kohtu hinnang ..... II - 4559

d) Neljas osa, mis põhineb Interbrew' ähvardaval positsioonil ..... II - 4560

Poolte argumendid ..... II - 4560

Esimese Astme Kohtu hinnang ..... II - 4562

6. Väide, mis rajaneb hageja koostöö ulatuse vääral hindamisel, rikkudes nii võrdse kohtlemise põhimõtet ning koostööteatist ..... II - 4563

a) Esimene osa, mis rajaneb komisjoni otsuste tegemise praktikaga võrreldes hageja koostöö ulatuse ekslikul hindamisel ning võrdse kohtlemise põhimõtte rikkumisel ..... II - 4563

Poolte argumendid ..... II - 4563

Esimese Astme Kohtu hinnang ..... II - 4569

b) Teine osa, mis põhineb komisjoni vääral järeldusel, mille kohaselt hageja vaidlustas komisjoni süüdistuste aluseks olevate faktide sisulist õigsust ..... II - 4579

Poolte argumendid ..... II - 4579

Esimese Astme Kohtu hinnang ..... II - 4586

Trahvi arvutamise meetod ja trahvi lõppsumma ..... II - 4591

Kohtukulud ..... II - 4593